

T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ETKİSİ:
ELAZIĞ İLİ ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

Ayşe Esra PİRİNÇÇİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Onur OĞUZ

Ocak-2020
BATMAN

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Dr.Öğr. Üyesi Onur OĞUZ danışmanlığında Ayşe Esra PİRİNÇÇİ tarafından hazırlanan “Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğin Etkisi: Elazığ İli Örneği” adlı tez çalışması 10/012020 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr.Öğr. Üyesi: Özge KORKMAZ

.....

.....

Üye

Dr.Öğr. Üyesi: Onur OĞUZ

.....

.....

Üye

Dr.Öğr. Üyesi: Mücahit ÇAYIN

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
Enstitü Müdürü

.....

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Social Sciences' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Ayşe Esra PİRİNÇÇİ

Tarih: 10.01.2020

BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ETKİSİ: ELAZIĞ İLİ ÖRNEĞİ

ORIJINALLIK RAPORU

%**7**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**8**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**2**

YAYINLAR

%**5**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.bolgeselkalkinmakonferansi.org

İnternet Kaynağı

%**1**

2

dergisosyalbil.selcuk.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

3

Submitted to TechKnowledge Turkey

Öğrenci Ödevi

%**1**

4

Submitted to Akdeniz University

Öğrenci Ödevi

%**1**

5

www.batman.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

6

acikerisim.nevsehir.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

7

Submitted to Bahcesehir University

Öğrenci Ödevi

%**1**

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ETKİSİ: ELAZIĞ İLİ ÖRNEĞİ

Ayşe Esra PİRİNÇÇİ

BATMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İKTİSAT ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Onur OĞUZ

2020, 102 sayfa.

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Onur OĞUZ

Dr. Öğr. Üyesi Özge KORKMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit ÇAYIN

Ülkelerin kalkınmışlık düzeylerine göre gelişmiş-gelişmekte olan-az gelişmiş şeklinde bir ayrıma gidilmektedir. Kalkınma bireyde başlar, eğitim ile gelişir iş gücü ile bölgeye katkı sağlar ve dışa bağımlılığın azalmasına yardımcı olur. Kalkınmanın temel anlamda gelişmesi hem bölgedeki sosyal ve kültürel gelişimi arttırır, hem de bireylerin refah seviyesini yükselterek daha mutlu bir ortamda yaşamasına katkı sağlar. Ayrıca kalkınma kavramı bu noktada büyüme kavramından ayrışır. Büyüme kavramı niceliksel bir gelişimi ifade ederken, kalkınma kavramı niteliksel bir gelişimi ifade eder. İnsanın doğasında bulunan özellikler girişimciliği her zaman sıcak tutmaktadır. Girişimcilik, insanın doğasında olan yeni bir şeyler üretme, topluma katkı sağlama ve gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin kendi içindeki yüksek gelir elde etme, patron olma ve iş kurma isteğiyle devam etmektedir. Çalışmada Elazığ İli üzerinden kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya ve aktif iş hayatına katkıları araştırılmıştır. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmada elde edilen bulgular, kadın girişimcilerin iş yerlerine yönelik beklentileri arasında; istihdam sağlamak, üretime katkı yapmak ve göçü azaltmak şeklinde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Kadın girişimci, Kalkınma, Elazığ.

ABSTRACT

MS THESIS

THE EFFECT OF WOMEN ENTREPRENEURSHIP IN REGIONAL DEVELOPMENT: THE CASE OF ELAZIG

Ayşe Esra PİRİNÇÇİ

**INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES OF BATMAN UNIVERSITY THE
DEGREE OF MASTER OF SOCIAL SCIENCE IN TURKISH LITERATURE
AND LANGUAGE**

Advisor: Assist. Prof. Dr. Onur OĞUZ

2020, 102 Paper.

Jury

**Assist. Prof. Dr. Onur OĞUZ
Assist. Prof. Dr. Özge KORKMAZ
Assist. Prof. Dr. Mücahit ÇAYIN**

According to development level, there are classification of developed, developing and underdeveloped. Development begins with individual, it improves with education, and it makes contribution to region and it helps to reduce foreign dependency. However, at that point, the concept of development separate from the concept of entergement (growth). While the concept of enlargement means the quantitative progress, the concept of development means qualitative progress. The features of human nature keeps alive the entrepreneurship. Entrepreneurship appears produce new things, contribute to society and progress in human nature. It continues with persons's desires of business establishment, produce high income and being master. On that work, it is investigated the contributions of women entrepreneur on regional development and active business life. The results of that work used survey method shows that women entrepreneur's expectations are provide employment opportunity, contribute to production and cut down on migration.

Keywords: Entrepreneur, Woman entrepreneur, Development, Elazığ.

ÖNSÖZ

Ülkelerin en büyük hedeflerinden biri ekonomik kalkınma ve büyümedir. Bu hedefi gerçekleştirmenin koşulu ise ülkenin sahip olduğu kaynakları en verimli şekilde kullanmaktır. Bu amaçla pek çok ülke, bölgelerarası dengesizlikleri ortadan kaldırmak için az gelişmiş bölgelere teşvik ve özendirme gibi mekanizmalara başvurmaktadır. Bölgesel kalkınmayı sağlayacak olan önemli unsurlardan biri de girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesidir. Girişimci sayısının artırılması ekonomik büyümede ve kalkınmada önemli rol üstlenmektedir. Bu nedenle XXI. yüzyılda tüm dünyada girişimcilik ve girişimci kavramlarına verilen önemin arttığı görülmektedir.

“Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliği-Elâzığ İli” adlı çalışmamızda Bölge Kavramı, Girişim ve Girişimcilik Kavramı, Kadın Girişimciliği, Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliği- Elâzığ İli başlıkları ele alınarak girişimciliğin ülke ekonomisine katkıları üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki destek ve katkılarından dolayı danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Onur OĞUZ’ a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarımın çeşitli aşamalarında desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mücahit ÇAYIN’a teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan sevgili eşim Dr. Ali Pirinççi’ye sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	ii
TEZ BİLDİRİMİ	iii
TEZ İNTİHAL RAPORU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLOLAR.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
BÖLGESEL KALKINMA.....	3
1.1. Bölge Kavramı	3
1.1.1. Bölge Türleri	3
1.1.2. Bölge Planları	5
1.1.3. Türkiye’de Bölge Planları	6
1.2. Kalkınma Kavramı	9
1.3. Bölgesel Kalkınma Kavramı	10
1.3.1. Bölgesel Kalkınma Projeleri.....	11
1.4. Bölgesel Kalkınmada Girişimciliğin Önemi	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	17
GİRİŞİMCİLİK	17
2.1. Girişim ve Girişimcilik Kavramı	17
2.2. Girişimci Olmayı Etkileyen Faktörler	18
2.2.1. Demografik Faktörler	18
2.2.2. Sosyal Faktörler.....	19
2.2.3. Psikolojik Faktörler	21
2.3. Girişimcinin Özellikleri	23
2.4. Girişimciliğe Mali Destek Olan Kurum ve Kuruluşlar	25
2.4.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	26
2.4.2. İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği.....	27
2.4.3. Bölgesel Kalkınma Ajansları.....	27
2.4.4. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	28
2.4.5. Girişim Sermayesi Destekleme Programı (GİSDEP).....	29
2.4.6. Kredi Garanti Fonu (KGF)	29
2.4.7. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV).....	30

2.4.8. Eximbank.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ	31
3.1. Kadın Girişimci Kavramı.....	31
3.1.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri.....	32
3.1.2. Kadın Girişimci Türleri	34
3.1.3. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler	35
3.1.3.1. İtici Faktörler	36
3.1.3.2. Çekici Faktörler	37
3.1.4. Kadın Girişimcilerin Karılaştıkları Sorunlar	38
3.2. Kadın Girişimcilere Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar	41
3.2.1. Devlet ve Kamu Kuruluşları.....	42
3.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	44
3.2.3. Özel Sektör	46
3.2.4. Uluslararası Kuruluşlar.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	50
BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ – ELAZIĞ İLİ	50
4.1. Kadın Girişimciliği Üzerine Literatür Taraması	50
4.2. Elâzığ İli Hakkında Genel Bilgiler.....	52
4.3. Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Çalışma-Elazığ İli	53
4.3.1. Araştırma Problemi	53
4.3.2. Araştırmanın Amacı	54
4.3.3. Araştırmanın Önemi	54
4.3.4. Araştırmanın Örnekleme	55
4.3.5. Araştırmanın Hipotezleri	55
4.3.6. Araştırmanın Yöntemi	56
4.3.7. Çalışma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi	56
4.3.8. Anova Testi	65
4.3.9. Çapraz Tablolar	70
SONUÇ	72
KAYNAKÇA.....	74
EKLER	85
EK-1	85
ÖZGEÇMİŞ	88

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABİGEM	: Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
AIESEC	: Uluslararası Ticari Bilimler Ekonomi Öğrenciler Birliği
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DOKAP	: Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EPTA	: Teknik Yardımlaşma Genişletilmiş Programı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GİDEM	: Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezi
GİSDEP	: Girişimci Sermayesi Destekleme Programı
IBRD	: Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası
ICSID	: Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi
IDA	: Uluslararası Kalkınma Birliği
IFC	: Uluslararası Finans Kurumu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KADAV	: Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KAGİDER	: Kadın Girişimci Derneği
KEDV	: Kadın Emegini Destekleme Vakfı
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOP	: Konya Ovası Projesi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MIGA	: Çok Taraflı Yatırımlar Garanti Ajansı
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
SEED	: Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları

TDK	: Türk Dil Kurumu
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TGMP	: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı
TİSVA	: Türkiye İsrافی Önleme Vakfı
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğı
TSO	: Ticaret ve Sanayi Odası
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜGİAD	: Türkiye Genç İş Adamları Derneğı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneğı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
WEDGE	: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğı
WB	: Dünya Bankası
ZBK	: Zonguldak-Bartın- Karabük Bölgesel Gelişme Projesi

TABLolar

Tablo 2.1. Yeni Girişimci Desteği	26
Tablo 2.2. İşgem Kuruluş ve İşletme Desteği	27
Tablo 3.1. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar	33
Tablo 3.2. Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler	34
Tablo 3.3. Kadın Girişimci Tipleri.....	35
Tablo 4.1. Çalışmaya Ait Hipotezler.....	55
Tablo 4.2. Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	69
Tablo 4.3. Eğitim Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	69
Tablo 4.4. Gelir Düzeyine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	57
Tablo 4.5. İşletmelerin Kuruluş Yılına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	57
Tablo 4.6. İşletmenin Hukuki Yapısına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	57
Tablo 4.7. İşletmenin Faaliyette Bulunduğu Sektöre Ait Frekans ve Yüzde.....	58
Dağılımı	58
Tablo 4.8. İstihdam Edilen Personel Sayısına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	58
Tablo 4.9. Kiraların Yüksek Olmasına İlişkin Frekans veYüzde Dağılımı	58
Tablo 4.10. Evdeki Zorluklardan Dolayı Yaşanan Sıkıntılara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	59
Tablo 4.11. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntılara Ait.....	59
Frekans ve Yüzde Dağılımı	59
Tablo 4.12. Piyasadaki Aksaklıklardan Dolayı Yaşanan Sıkıntılara Ait Bilgiler	59
Tablo 4.13. Finansal zorlukların sıkça yaşanmasından dolayı yaşanan.....	60
sıkıntılara ait bilgiler	60
Tablo 4.14. İşletmelerdeki Sıkıntı Ölçeğine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	60
Tablo 4.15. Girişimciliğe Başlarken Devlet Yararlanan Teşviklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	60
Tablo 4.16. İstihdam Artışına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	61

Tablo 4.17. Üretime Katkı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	61
Tablo 4.18. Göçü Azaltma Değişkenine Ait Frekans Ve Yüzde Dağılımı	61
Tablo 4.19. Girişimcilik Düzeyini Arttırmaya Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	62
Tablo 4.20. Haksız Rekabeti Önlemeye Ait Frekans ve Yüzde.....	62
Dağılımı	62
Tablo 4.21. Yatırım Ortamı Genişlemesine Ait Frekans ve Yüzde Dağılım	62
Tablo 4.22. Eleman Yetersizliğini Azaltmaya Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	77
Tablo 4.23. Ek Gelir Artışı Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	77
Tablo 4.24. Ekonomik Özgürlüğe Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	77
Tablo 4.25. Ekonomik Kalkınma Ölçeği Frekans ve Yüzde Dağılımı	78
Tablo 4.26. Teşviklerin Girişimciliği Arttırmadaki Etkisi Frekans ve Yüzde.....	78
Dağılımı	78
Tablo 4.27. Teşvik Arttırma Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	79
Tablo 4.28. Danışmanlık Hizmetine Ait Frekans ve Yüzde Dağılım	79
Tablo 4.29. Vergi İndirimi ve Muafiyet Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	79
Tablo 4.30. Bürokratik Engelleri Azaltılmasının Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	65
Tablo 4.31. Düşük Faizli ve Uzun Vadeli Kredi Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	65
Tablo 4.32. Yaş Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntıların Farklılık Testi.....	66
Tablo 4.33. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntıların Yaş Grupları Bazında Karşılaştırılması	66
Tablo 4.34. Eğitim Değişkenine Göre Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıları Farklılık Testi.....	66
Tablo 4.35. Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıların Eğitim Grupları Bazında Karşılaştırılması	67
Tablo 4.36. Gelir Değişkenine Göre Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıları Farklılık Testi.....	67
Tablo 4.37. Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıların Gelir Grupları Bazında Karşılaştırılması	68

Tablo 4.38. İşletmelerin Kuruluş Yılı Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin Şuanda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Farklılık Testi	68
Tablo 4.39. Kadın Girişimcilerin Şuanda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Kuruluş Yılı Grupları Bazında Karşılaştırılması	69
Tablo 4.40. İşletmelerin Faaliyette Bulunduğu Sektör Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin Şuanda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Farklılık Testi	69
Tablo 4.41. İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Sektör Bazında Karşılaştırılması	69
Tablo 4.42. Eğitim Düzeyi –Ekonomik Kalkınma.....	70
Tablo 4.43. Gelir Durumu – Kadın Girişimciliğinin Önemi.....	70
Tablo 4.44. Gelir Durumu – İşletmelerde Karşılaşılan Sıkıntılar	70
Tablo 4.45. İşletmenin Kuruluş Yılı – Kadın Girişimciliğinin Sıkıntıları	70
Tablo 4.46. İşletmenin Hukuki Yapısı – İşletmelerde Karşılaşılan Sıkıntılar.....	71

GİRİŞ

Sanayileşmenin giderek artması ve bazı faktörlere bağımlılık bölgeler arasında çeşitli farklılıklara neden olmaktadır. Bölgeler arasında oluşan bu farklar önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar toplumun büyük bir kesiminde eğitim, sağlık ve sosyal alanlardaki faaliyetleri belirli ölçüde kısıtlamakta, toplumun refah seviyesini de olumsuz olarak etkilemektedir.

Toplum içerisinde oluşan farklar, ülkeler arasındaki sosyal ve ekonomik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda ülkeler arasındaki rekabet koşulları da toplumlar arasındaki bu farktan büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu hususta girişimcilik ayrı bir önem kazanmaktadır. Şüphesiz kalkınma konusunda girişimcilik kilit bir rol oynamakta ve ülkelerin kalkınabilmesi için girişimciliğin teşvik edilmesi gerekmektedir. Özellikle dünya nüfusundaki kadın oranına bakıldığında, kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi gelişim ve değişim için etkili bir seçenek olarak görülmektedir.

Girişimcilik, dünyada ve Türkiye’de bölgesel kalkınma yazını içinde geniş bir yer kaplamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde bölge kavramı, kalkınma kavramı, bölgesel kalkınma ve bölgesel kalkınmada girişimciliğin önemi konuları incelenmiştir. Girişimciliğin desteklenmesi, yeniliğin ve yaratıcılığın artmasına olanak sağlamaktadır. Girişimcinin amacı, yeni fikirler ile toplumun ihtiyaçlarını karşılayarak toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyde iyileştirmek ve toplumun menfaatlerini karşılamaktır. Bu doğrultuda girişimciliğin desteklenmesi oldukça önemlidir. Çalışmanın ikinci bölümünde girişimcilik kavramı, girişimci olmayı etkileyen faktörler ve özellikleri, girişimciliğe destek veren kurum ve kuruluşlar incelenmiştir. İkinci bölüm, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM), Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Kredi Garanti Fonu (KGF), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) ve EXİMBANK’ın destek ve kapsamaları hakkında bilgi verilerek tamamlanmıştır.

Kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar erkeklere göre daha fazladır. Kadının günlük hayatta üstlendiği rollerden dolayı çalışma hayatı erkeğe oranla daha zor bir hal almaktadır. Kadın çalışma hayatına dâhil olurken erkeğe ekonomik anlamda destek sağlamakta; ancak annelik rolünü de aynı şekilde devam ettirmektedir. Ayrıca iş hayatında karşılaşılan cinsiyetçi yaklaşım kadının önündeki bir diğer engeldir. Kadınların iş gücüne katkı sağlaması yıllardır gerçekleşen bir durum olsa da, 1990

yılından itibaren gelişme göstermiştir. Kadın girişimciliğine verilen önem doğrultusunda teşvik edici hibe ve destek hizmetleri gerçekleştirmeye başlamıştır. Üçüncü bölümde kadın girişimciliği üzerinde durulmuş ve kadın girişimciliği kavramı, kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler, kadın girişimcilere destek veren kurum ve kuruluşlardan bahsedilmiştir. Aynı zamanda, kadın girişimciliği üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise, Elâzığ İli üzerinden kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya ve aktif iş hayatına katkıları araştırılmıştır. Ayrıca Elâzığ ilinde faaliyet gösteren kadın girişimciler ile görüşülerek anket yöntemi ile alınan bilgiler ve sonuçları yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA

Çalışmanın birinci bölümünde bölgesel kalkınma üzerinde durulmuştur. Bölgesel kalkınmada bölge kavramı, kalkınma kavramı ve bölgesel kalkınma kavramı alt başlıklar ile açıklanmış, aynı zamanda bölgesel kalkınmada girişimciliğin önemine değinilmiştir.

1.1. Bölge Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) bölge kavramını, “*Sınırları idari veya ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası, muntaka*” olarak tanımlar (www.tdk.gov.tr). Bölge kelimesinin İngilizcedeki karşılığı olan “Region”, köken olarak Latince “regio” yani çevre anlamına gelir. Bölge kavramı sınırları zor çizilebilen bir kavram olmakla birlikte dünyada olduğu gibi ülkemizde de tam anlamıyla tanımlanmış bir kavram değildir. Bu kavram kargaşasının nedeni farklı kıstasların esas alınmasıdır. Günümüzdeki bölgesel çalışmalarda fiziksel unsurlar, doğal kaynaklar, çevre, edebiyat, tarih gibi unsurları ele alan çalışmalar yapıldığı için farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca son yıllarda yaşanan küreselleşme ve bölgesel bütünleşmeler, bölge kavramı tartışmalarına yol açmaktadır. Geleneksel anlayışta bölge; ulus devletin denetiminde, ulus devlet dışına kapalı yan yana gelmiş yerel birimlerin bütünlüğüyle oluşur. Küresel anlayışta ise bölge; ilişki ağıyla belirlenen, mekânsal süreklilik koşulu olmayan, uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Paksoy ve Aydoğdu 2010, s. 116).

Bölge kavramı mekânı parçalara bölmenin ötesinde bir kavramdır. Bölge kavramını diğer mekânı parçalayan terimlerden ayıran özellikler vardır. Bu özellikler şöyledir (Sevinç, 2011, s. 39):

- Bölge kavramı devamlılık fikriyle oluşturulur.
- Bölge kavramı bir ayırım fikrine dayanır.
- Bölge kavramı benzerlik ve bütünlük fikriyle oluşturulur.
- Bölge kavramı genelleştirmeyi kapsar.

1.1.1. Bölge Türleri

Bölgeler arasındaki farklar bu bölüm üzerinde incelenmiş ve bölge türleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bölge kavramı; içerisinde coğrafya, ekonomi, sosyoloji, planlama gibi pek çok disiplini bünyesinde barındırır. Birbirinden farklı olan bu bilim

dallarının bölge kavramına bakış açısı da farklıdır. Bununla birlikte bölge kavramını ortamın özelliğine amaçlarına ve ekonomik potansiyellerine göre sınıflandırmak mümkündür (Meriç, 2018, s. 30).

Bölge sınırlarındaki alanın özelliğine göre bölgeleri doğal bölgeler, sosyo-ekonomik bölgeler ve coğrafi bölgeler olarak sınıflandırılmaktadır (Özçağlar, 2003, s.4):

Doğal Bölgeler: Yeryüzü şekilleri, iklim ve bitki örtüsüyle, hidrografik yapısıyla ve doğal afet risk bakımından bütünlük sağlayan alanlardır (Özgüven, 1988, s. 191).

Sosyo-Ekonomik Bölgeler: İnsan faaliyetleri sonucunda oluşmuş işlevsel bölgelerdir. Yerleşim bölgeleri, kültür bölgeleri, sanayi bölgeleri, hizmet bölgeleri gibi buna örnek gösterilebilir (Erkan, 1999, s.24).

Coğrafi Bölgeler: Doğal ve beşerî özellikleri açısından benzerlik gösteren alanlardır. Coğrafi bölgeler kendi sınırları içerisinde Bölge – Bölüm – Yöre – Kesim – Alan şeklinde kademelendirilir (Nalbant, 1996, s.39).

Amaçlarına göre bölgeler üç grupta incelenebilmektedir (Keleş, 2015, s. 323):

Türdeş (Homojen) Bölgeler: Homojen bölge ülke düzeyinde çeşitli benzerlikleri olan bölgelere denir. Homojenlik ölçütü olarak eğitim düzeyi, kentli nüfus oranı, işsizlik oranı, kişi başına düşen milli gelir gibi unsurlar ele alınmaktadır (Peşelioğlu, 2007, s.15).

Türkiye’de homojen bölge ayrımı ilk olarak 1970’li yıllarda İmar ve İskân Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından yapılmıştır. Bu ayrımında Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da bulunan 19 il göreceli olarak Türkiye’nin geri kalmış illeri olurken, Marmara ve Ege Bölgelerindeki iller en gelişmiş iller olarak belirlenmiştir (Gündüz, 2006, s.4).

Kutuplaşmış (Polarize) Bölgeler: Bir ülkeyi oluşturan yerleşim yerleri birbirleriyle etkileşim içerisindedir. Kasabalar kentlerden etkilenirken, kentler daha büyük kentlerden ve metropollerden etkilenir. Bir yerleşim yeri kendisinden küçük başka yerleri etkisi altına alarak cazibe merkezi haline gelebilir. Bu yerleşim yeri ve etkilediği yerleşim yerleri polarize bölgeyi oluşturur. İstanbul polarize bölgeye örnek olarak verilebilir (Cilavdaroğlu, 2008, s.9-10).

Planlama Bölgeleri: Çoğunlukla ekonomik kalkınmaya yönelik amaçlar doğrultusunda ekonomik stratejiler ve mekânsal kararlarda bütünlük sağlamak için oluşturulmuş bölgelerdir. Planlama bölgeleri iki şekilde seçilebilir. Bunlardan birincisi planlama bölgesinin hedefe ulaşmak için tüm kaynaklara sahip olduğu durumlar,

ikincisi ise gelecek hedeflere ulaşmaya yönelik tasarlanan bölgelerdir (Çelikbilek, 2015, s.1129).

Bölgeler içerdikleri alt bölge ve ekonomik potansiyellere göre de şu şekilde sınıflandırılabilir (Perktaş, 2014, s.476- 477):

Az Gelişmiş Bölgeler: Bu bölgeler zorlukları olan tarımsal ve ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelerdir. Bu bölgelerde istihdam olanakları azdır. Gelir seviyesi, gelir artış hızı ve eğitim seviyesi düşüktür. Yatırımlar için sermaye azdır. Altyapı imkânları gelişmemiş, nüfus artış hızı yüksek olan bölgelerdir.

Gerilemekte Olan Bölgeler: Zorlukları olan büyük kentlerin çevresindeki yerler ve kalabalık bölgelerdir.

Sorunlu Endüstriyel Bölgeler: En önemli sorun artan işsizliktir. İşletme üretim teknolojileri eskimiştir. Fiziksel çevrede nitelik kaybı vardır. Yenileme çabaları yetersizdir.

Büyümenin Baskısı Altında Olan Bölgeler: Bu bölgelerdeki başlıca sorun altyapı yetersizliğidir. Ulaşım, konut, çevre kirliliği gibi sorunlar mevcuttur.

Acil Müdahale Bölgeleri: Afeti yaşamış bölgeler, toplumsal olarak sorunlu bölgeler, terör bölgeleri büyük ve kapsamlı projelerin etkisi altındaki bölgelerdir (GAP bölgesi gibi).

Risk Bölgeleri: Doğal risk (deprem, taşkın, erozyon gibi) ve yapay risk (nükleer santral, zararlı kimyasal üretimi gibi) alanlarıdır.

Hassas Bölgeler: Ekolojik açıdan duyarlı alanlar, havzalar, doğal ve kültürel yönden zengin, bölgelerdir.

Özel Statülü Bölgeler: Yasa ile özel uluslararası statü kazanan bölgelerdir.

Kalkınmada Öncelikli Bölgeler: Yeni bir tanım olarak Türkiye gündemine gelmiştir. Bölgeler ya da iller arasındaki gelişmişlik düzeyini aza indirmeyi amaçlar. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölgesindeki illerin tamamı kalkınmada öncelikli illerdir.

1.1.2. Bölge Planları

Bölge planları, bölgelerin sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyellerini, sektörsel hedefleri, altyapı ve yatırımların mekânsal olarak düzenlemeye yönelik yapılan planlardır. Türkiye’de bölgesel planlar 2011 yılına kadar Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılmaktaydı. Ancak kurumsal yapıdaki değişimle günümüzde Cumhurbaşkanlığı’na bağlı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yapılmaya başlanmıştır (Çelikbilek, 2015, s.1129).

Bölge planlarının amacı bölgenin fiziki, sosyal ve ekonomik yönden doğru olarak düzenlenmesi ve kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Ancak farklı amaçlar için de bölgesel planlar yapılabilir.

Amaçlarına göre bölge planları dört gruba ayrılmaktadır (Keleş, 2015, s.325-326);

I. Geri Kalmış Bölgeler İçin Hazırlanan Planlar: Bu tür planlar geride kalmış bir bölgenin kaynaklarını etkili bir şekilde kullanmasını sağlamak yoluyla gelişmesini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Bölgede rekabet edebilecek en iyi faaliyetler ve en iyi yerlerin seçimine dayanır. Doğu Anadolu Kalkınma Planı örnek olarak gösterilebilir.

II. Anakent Planları: Gelişmiş bölgeler için hazırlanan bu planlarda hızlı büyümenin getirdiği sorunları çözmek amaçlanır. Hızlı büyümenin doğaya verdiği zararları en aza indirmek amacıyla hazırlanır. Sadece anakentin idari sınırlarını kapsamaz. Anakentle sosyal, kültürel, ekonomik ya da arazi bağılılığı olan bölgeleri de içerecek şekilde düzenlenir. Karabük ve Ereğli'deki sanayi kuruluşlarının Zonguldak İli ve çevresinde planlama gerektirmesi örnek olarak verilebilir.

III. Kaynakları Zengin Bölgeler İçin Hazırlanan Planlar: Zengin kaynaklara sahip bölgelerde bu kaynakların işletilerek bölgenin kalkınmasını amaçlayan planlardır. Güneydoğu Anadolu Projesi, Keban Bölgesi Planı bu planlara örnek gösterilebilir.

IV. Özel Bölgeler için Hazırlanan Planlar: Özel nedenlerle geride kalmış bölgelerin kalkınması amacıyla hazırlanan planlardır. Bu bölgelerde mekânın kullanımıyla ilgili kararların yanında yatırım yapmaya teşvik edici vergi indirimleri, kredi, prim gibi unsurlar yer almalıdır.

1.1.3. Türkiye’de Bölge Planları

Türkiye’de bölgeyi esas alan planlama çalışmaları çok eski tarihlere dayanır. Bölgesel kalkınma planlarının tarihsel süreçleri incelendiğinde ilk ciddi çalışmanın 1845 tarihinde Gülhane Hatt-ı Hümayun ile yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışma teknik olarak yetersiz kalmıştır. Harita ve mekân boyutlarının dikkate alındığı Umuru Nafia planları geliştirilerek hazırlanmıştır. Böylece hem Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde hem de Cumhuriyet’in ilanından sonra kalkınmaya yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır (Çelikkilek, 2015, s.1130).

1941 yılındaki Birinci Coğrafya Kongresi’nde Türkiye yedi coğrafi bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeleme çalışması öğrencilerin ülke coğrafyasını rahat öğrenmelerine yönelik bir çalışmadır. Dolayısıyla iktisadi bölgeleme ihtiyacını karşılayamamıştır. 1958 yılında Türkiye’de İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlığın görevlerinden biri bölge planları hazırlamak ve hazırlatmaktır. 1961 yılında DPT kurulmuştur. Bu

yıllarda Fırat Havzası bölgesinde önemli projeler gerçekleştirilmiştir (Çelikbilek, 2015, s.1130).

2006 yılında Kalkınma Ajanslarının kurulması Türkiye’de bölgesel planlama için önemli gelişmelerden biridir. Özellikle Avrupa Birliği fonlarından yararlanabilmek için kalkınma ajanslarının açılma zorunluluğundan dolayı büyük gelişmeler yaşanmıştır. Günümüzde NUTS2 düzeyinde 26 Bölgesel Kalkınma Ajansı vardır. Bu ajanslar bölge planlarının birincisini 2010-2013 ikincisini ise 2014-2023 dönemleri için hazırlamışlardır (Çelikbilek, 2015, s.1131).

Gerçekleşen bu değişimler doğrultusunda Türkiye mevcut politikalarını değiştirerek bölgesel kalkınma politikalarına yönelmiştir. Türkiye’de kalkınma ve planlama arasındaki ilişki oldukça güçlüdür. Bu anlamda kalkınma planlarına da yer vermek gerekir.

Birinci Beş Yıllık Plan Dönemi (1963-1967): Bu plan, yatırım önceliklerini, kamu yararı gözetilen hizmet yatırımlarında geri kalmış bölgeler, üretim yatırımlarında ise en az gelişmiş bölgeler olarak belirlemiştir. Hedeflerin gerçekleşmesi için bu bölgelerde yapılacak yatırımlara vergi indirimleri gibi uygulamalar kullanılmıştır. Planın son iki yılında bölge planlama terimi çıkarılmıştır (DPT, 1963, s.58; Çelikbilek, 2015, s.1131).

İkinci Beş Yıllık Plan Dönemi (1968-1972): Özel sektörün yapacağı yatırımları az gelişmiş bölgelere çekebilmek için yapılan vergi indirimleri, kredi ve destek imkânları sunan bir planlamadır (DPT, 1967, s.99; Akkaya, 2018, s.70-71). Kalkınmanın bölgesel olarak uygulanmasına bu plan dâhilinde başlanmış, daha önceden uygulanan teşvikler ve ileriki zamanlarda verilmesi ön görülen teşvikler bu bölgelere verilmiştir (DPT, 1967, s.116; Göymen, 2004, s.3).

Üçüncü Beş Yıllık Plan Dönemi (1973-1977): Bu dönemde gerçekleşen planlamanın amaçları; bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltmak, istihdam sorununu çözmek, iç tasarruf açığını kapatmak, dengesiz gelir dağılımını önlemek, yaşam standartlarının düşüklüğünü iyileştirmek, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi sorunları çözmeye yöneliktir (DPT, 1973, s.105).

Dördüncü Beş Yıllık Plan Dönemi (1979-1983): Bu dönemde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’ne vergi indirimi gibi çeşitli ayrıcalıklar tanınmıştır. Bu bölgelerdeki öncelikli yörelere, hayvancılık ve tarımda teşvik edici uygulamaların gerçekleşmesi ve ulaşımın düzeltilmesi gibi konularda öneriler yapılmıştır (DPT, 1979,

s.203; Gündüz, 2006, s.120).Planlamada, hizmet ve sanayi sektörü ile yatırımların eşit düzeyde dağıtımı, ekonomik büyüme açısından iş bölümünün belirlenmesi ve kalkınma sürecindeki bölgelere teşvik sağlanması gibi unsurların yeniden düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (DPT, 1979, s.277-278; Keleş, 2012, s.357).Fakat ekonomideki belirsizlik nedeni ile hiç uygulanamamıştır (Arslan ve Demirel, 2010, s.54).

Beşinci Beş Yıllık Plan Dönemi (1985-1989): Bu dönem bölge gelişme şemaları önermesi açısından ve bölgeleri idari sınırlara bağlı kalmadan işlevsel bölgeler oluşturması bakımından önemlidir (DPT, 1984, s.161; Dinler, 2008, s.193). Bu dönemde bölge planlarının, gelişmenin hızlandırılması ve kaynakların doğru bir şekilde kullanılması için yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda, Çukurova Metropoliten Bölgesi, Kentsel Gelişim Projesi'nin çalışmalarına bölgedeki ihtiyaçları gidermek amacıyla başlanmıştır (Ildıraz, 2004, s.184).

Altıncı Beş Yıllık Plan Dönemi (1990-1994): Bu planda Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine verilen ayrıcalık devam ettirilmiştir. Ayrıca anakentlerdeki nüfus yoğunluğunu kontrol altına almak için kademeli yerleşmenin gerekliliği vurgulanmıştır (DPT, 1989, s.37; Mutlu, 2010, s.59).

Kalkınma planında bu bölgeler özelinde eşit bir seviyeye ulaşması, toplumun refah ve gelişimini arttırmak planlamanın temeli olarak görülmüş, bu gelişimi sağlamak adına Avrupa Topluluğu'nun uygulamaları ele alınmıştır. Aynı zamanda, uluslararası standartlar hedef seçilerek öncelikli yörelerin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan kalkındırılması amaçlanmıştır (DPT, 1989, s.318; Yıldız, 2014, s.95).

Yedinci Beş Yıllık Plan Dönemi (1996-2000): Bu dönemde öncelikli olarak geri kalmış bölgeler hedeflenerek kaynakları bu yörelere aktarmak ve gelişim projeleri ile bu bölgeleri ileriye taşımak amaçlanmaktadır (Ersungur ve Topcuoğlu, 2014, s.306). Bu plan dönemini diğer dönemlerden ayıran en önemli özellik bölgesel gelişimin yanı sıra fiziki planlama hatalarının üzerinde durularak kentleşme sorunları da incelenmiştir (Öztürk, 2001, s.173-174).

Yedinci Beş Yıllık Plan Dönemi'nde temel ilke olarak sürdürülebilir kalkınma esas alınmış ve bu amaçla bölgeler arasında görülen gelişmişlik farkını azaltmaya yönelik çalışmalara önem verilmiştir (DPT, 1995, s.170). Örneğin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde gelişmişlik düzeyi az yöreler için bölgesel gelişme projelerinin geliştirilmesi kabul edilmiştir. Böylece, 1994 yılında Aksiyon Planı adlı proje bu bölgelerin gelişmeleri için başlatılmıştır (DPT, 1995, s.170-171; Koyuncu, 2006). Bu proje için ayrılan bütçe 3 Trilyon 947 Milyar 559 milyon 'dur (Tuna, 2012, s.174).

Sekizinci Beş Yıllık Plan Dönemi (2001-2005): İstatiksel bölge birimleri sınıflaması bu dönemde yapılmıştır. Bu dönemde bölgesel gelişme politikalarında sürdürülebilirlik, toplumsal ve ekonomik gelişme arasındaki denge, katılımcılık, yaşam kalitesinin artırılması gibi ilkeler görülmeye başlanmıştır. 2001 yılında 2 ilçe ve 49 il kalkınma öncelikli il olarak belirlenmiştir (DPT, 2000'a, s. 68; Çelikkilek, 2015, s.1132).

Dokuzuncu Kalkınma Plan Dönemi (2007-2013): Avrupa Birliği sürecinin etkisiyle bölge planlama konusuna önem verilen bir dönemdir. Bu plan kentler arasında rekabetin kentlerin gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Merkezi düzeyde bütünleştirici politikalar ve yerel dinamiklerin harekete geçirilmesiyle bölgeler arasındaki farkın azalacağını savunan bir plandır (DPT, 2006, s.4; Mutlu, 2010, s.61-62).

Onuncu Beş Yıllık Plan Dönemi (2014-2018): Bu plan bölgeler arasındaki eşitsizliği azaltmayı ve bölgelerin rekabet yeteneklerini arttırmayı amaçlar. Bölgesel Gelişme Stratejisi hazırlamanın gerekliliğini vurgular. Bu amaçlar doğrultusunda kalkınma süresi boyunca odak noktasına insanı yerleştiren, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini temel alan, kapsayıcı ve katılımcı bir yapı oluşturmak hedeflenmektedir (DPT, 2013, s.28; Karagöl, 2013, s.1).

On Birinci Beş Yıllık Plan Dönemi (2019-2023): Bu plan temel anlamda daha çok üreten, paylaşan, daha güçlü ve adil bir Türkiye hedefini benimsemektedir. Türkiye'nin hedeflerini gerçekleştirme adına stratejiler belirlemesi ve bu stratejilerin gündeme getirildiği bir plandır. Plan kapsamında tasarrufları arttırmak, varlıkların verimli kullanılması, rekabet ortamı oluşturarak kazanç sağlama, üretimin artırılması, sürdürülebilir enerji kullanımı, az gelişmiş yerlerin kalkındırılması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve birbirine kenetlenmiş bir toplum oluşturulması hedeflenmektedir (DPT, 2019, s.26).

1.2. Kalkınma Kavramı

Kalkınma kavramı, bir ülkedeki toplumun maddiyat ve maneviyat açısından kaliteli bir yaşam sürdürebilmesi ve aynı zamanda bu yaşam koşullarında gelişim gösterip, giderek artan bir refah düzeyine sahip olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu kalkınma süreci ise ülkelerin toplumsal, siyasi ve ekonomik yapılarındaki farklılaşma eğiliminden doğmaktadır. Kalkınma sadece bir büyüme olarak değil, aynı zamanda sosyal ve yapısal reformların gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır (Tekin, 2011, s.38).

Kalkınma; *“bir ülkede meydana gelen niteliksel ve niceliksel yöndeki tüm olumlu gelişmelerin bir arada bulunmasını ifade eder. Niteliksel olarak gelir dağılımı, demografik yapı, sosyal refah gibi durumlar esas alınırken, niceliksel olarak ülkenin gayri milli hâsılasının büyüklüğü esas alınır.”* (Sevinç, 2011, s.40).

Kalkınma kavramı ekonomi literatürüne II. Dünya Savaşı sonrasında girmiştir. Ekonomilerini düzeltmeye çalışan ve yeni bağımsızlık kazanan Batı ülkeleri arasında popülerlik kazanmıştır. 1950 ve 1960’lı yıllarda kalkınma ‘Geleneksel Kalkınma İktisadi Yaklaşımı’ diye adlandırılan bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu dönemde sürekli olarak büyümeye odaklanılmış sistemlerin varlığı görülmüştür. Daha hızlı sanayileşme ve milli gelirin artması ön görülmüş, bu doğrultuda da çeşitli politikalar izlenmiştir. 1970’li yıllarda gelişmekte olan ülkelerdeki artan yoksullukla beraber dengeli kalkınma modellerine geçilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yaşanan çevresel felaketler ile kalkınma sürecinde çevreyi korumanın kalkınmanın bir gereği olduğu dünya gündeminde yer almıştır. Bu durum sürdürülebilir kalkınma kavramını ortaya çıkarmıştır. Uzun yıllar boyunca kalkınma, gelişme, ekonomik büyüme kavramları birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Günümüzde ise kalkınma *“küreselleşen dünyada ortak çıkarların sürdürülebilir şekilde sağlanması için, dünyayı bir bütün olarak algılayan az gelişmiş (AGÜ), gelişmekte olan (GOÜ) ve gelişmiş olsun tüm ülkelerin ortak sorumluluklar yüklendiği bir anlayış”* olarak algılanmaktadır (Kubar,2016, s.67).

Bölgesel kalkınma kavramına geçmeden önce kalkınma üzerine bilgi verilen bu bölümde, bölgesel kalkınmanın daha iyi anlaşılması amaçlanmakta, devamında ise bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesi için uygulanan projeler hakkında bilgi verilmektedir.

1.3. Bölgesel Kalkınma Kavramı

Bölgesel kalkınma, sanayinin belirli bölgelerde toplanarak oluşturduğu dengesizliği ortadan kaldırma amacını gütmektedir. Ülke içerisinde geri kalmış bölgelerin sanayileşerek, ülke içindeki gelir dağılımı arasındaki farkı azaltmayı ifade etmektedir. Bir ülkenin kalkınmış ülke olarak tanımlanabilmesi için bölgelerinin sosyo-ekonomik açıdan bütünleşmesi gerekmektedir (Müftüoğlu, 1997, s.47).

Bölgeler arasındaki eşitsizlikleri gidermek için kamu otoriteleri tarafından uygulanan iktisat politikalarına Bölgesel Kalkınma İktisadı denir (Dinler, 2012, s.96).

Bölgesel kalkınmanın uygulandığı yerler genellikle diğer bölgelerden pek çok konuda, özellikle de ekonomik açıdan geri kalmış yerlerdir. Bu bölgelerde avantajlı sektörlerin geliştirilmesi önemlidir. Bunu sadece kamu sektöründen beklememek

gerekir. Çünkü kamunun kaynakları kısıtlıdır. Kamu, kalkınmada girişimciliğin geliştirilmesi, bölgenin sahip olduğu potansiyelleri kalkınma sürecine uyarlaması hususunda oldukça önemlidir (Paksoy ve Aydoğdu, 2010, s. 120).

1.3.1. Bölgesel Kalkınma Projeleri

Türkiye’de bölgelerle ilgili farklı sorunlara çözüm bulmak için günümüze kadar 13 kalkınma projesi uygulanmıştır (Atay ve Sugözü, 2010, s.7). Bu başlık altında söz konusu projeler ile ilgili kısaca bilgi verilecektir.

Köyceğiz-Dalaman Projesi (1958): 1957 yılında yaşanan deprem sonucunda Köyceğiz ve çevresinde büyük hasar meydana gelmiştir. Şehrin yeniden kurulması ve yeni yer seçimi problemlerine çözüm bulmak için hazırlanmıştır (Tekeli, 1972, s.138-139).

Antalya Projesi (1960): Bölgesel kalkınma planlarını genele yaymadan önce yapılan bir pilot çalışmadır. Bu çalışma ile yerli kaynak ve personel eğitimi sağlanırken, geri bildirimler alınarak proje kapsamının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu planın 10 yılda uygulanması ön görülmüştür (Taştekin, 2018, s.73).

Çukurova Projesi (1962): Bu bölgede iki proje çalışması yapılmıştır. Birinci çalışma ‘Çukurova Bölge Planı’ adıyla 1960’lı yılların başında hazırlanmıştır. İkinci Proje ise ‘Çukurova Bölgesi Kentsel Gelişme Projesi’ olarak adlandırılmış ve 1980’li yılların ikinci yarısında başlamıştır. Günümüzde de halen uygulama aşaması sürdürmektedir. Bu projede yatırımlar fiziki boyutuyla ve mali yönlerle ele alınmıştır. Fiziki projeler ve destek hizmetler olmak üzere iki ayrı sektörde çalışmalar yapılmıştır (TMMOB, 2009, s.3-4).

Doğu Marmara Planlama Projesi (1963): Bu planlama bir anakent planlama çabasıdır. İstanbul’un büyümesinin kaçınılmaz olduğu ve özendirilmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Balıkesir, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli ve Çanakkale’yi içine alan bu bölgede öncelik dört ilin olmuştur (Paksoy ve Aydoğdu, 2010, s.117).

Zonguldak Projesi (1963): Ülkemizin kömür, demir-çelik üretiminin yapıldığı önemli bir ili olan Zonguldak için hazırlanan bir plandır. Bu planda Zonguldak’ın nüfus artışı ve kalkınma hızı arasında bağlantı kurma, altyapı geliştirme, kentleşmeyi ve tarım dışı iş olanaklarını özendirmek, kamu kesimi ile özel kesim arasında denge sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçlarla bölgede balıkçılık, madeni eşya sanayi, mobilyacılık, kunduracılık, çimento sanayi gibi etkinliklerinin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması ön görülmüştür (Tekeli, 1972, s.140-141).

Keban Projesi (1964): Keban Barajı'nın yapımıyla ilgili ortaya çıkan sorunlar ve olanaklar için hazırlanan bir projedir. Barajın yapılmasıyla açıkta kalan 20 köyün nüfusunun yeniden yerleştirilmesi bu plandan beklenildiği gibi barajın bölgenin elektriğini üretmesi bölgeye bir bütün olarak bakma fırsatını vermiştir. Projenin esas amacı Doğu Anadolu Bölgesi'ni ekonomik olarak geliştirerek, tarım gelirlerini toplam gelir içerisindekini payını azaltmaktır (Taştekin, 2018, s.73).

Güney Doğu Anadolu Projesi (1989): GAP'ın temel hedefi bölge halkının gelir düzeyini arttırmak, ülkemizde bölgelerarası gelişmişlik farkını azaltmak, kırsal alanlardaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırarak ulusal kalkınmaya yardımcı olmaktır (GAP, 2002, s.13). Bu proje başlangıçta Fırat ve Dicle nehir havzalarında sulama ve enerji üretimine yönelik planlanmıştır. 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali, 1,7 milyon hektar sulama şebekesini ön gören bu proje bugün su kaynaklarını geliştirme projesinin dışında diğer yatırımları kapsayan (ulaşım, sanayi, tarım, turizm, eğitim, sağlık vb.) bölgesel bir plan haline gelmiştir (Taştekin, 2018, s.74).

Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi (1997): Amasya, Çorum, Tokat, Samsun, illerini kapsayan ve bu bölgenin planlı bir şekilde kalkınması için hazırlanan bir projedir. Yeşilirmak ve kollarında oluşan kirliliğin, taşkınların ve erozyonun artması üzerine en uygun arazi kullanım planının yapılması ve bölgenin diğer bölgelerle arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması amacıyla hazırlanmıştır (Özkara, 2012, s.67). Demografik yapı, ekonomik yapı, sosyal yapı, çevre ve mekânsal yapı başlıkları altında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Projede alt başlıklar olarak Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı Projesi(CBS)- Bölgesel Gelişme Ana Planı (DPT,2000a, s.68) ve bölgede vizyon oluşturma amacı ile DPT ve AB temsilcileri tarafından SWOT Analizi (Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehdit Analizi) çalışmaları yapılmıştır (Mesci, 2005, s.7).

Zonguldak-Bartın-Karabük (ZBK) Bölgesel Gelişim Projesi (1997): 1997 yılında hazırlanan bu proje Zonguldak, Bartın, Karabük illerini kapsamaktadır. Bu bölgelerde hâkim olan ekonomik etkinlik demir-çelik sanayi ve taş kömürü yataklarının işletilmesidir. Ancak Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nun küçülmesi ve Karabük, Ereğli Demir Çelik fabrikalarının özelleştirilmesiyle meydana gelen istihdam sorunu bölgede yeni iş olanaklarının oluşturulması ve mevcut işletmelerin iyileştirilmesini gerektirmiştir. Bölgede yeni yatırım alternatifleri belirlemek, çevreyi korumak, bölgenin İstanbul ve gelişmiş bölgelerle bağlantısını iyileştirmek, üretim yapılarını yenilemek, uygulanabilir bölgesel gelişme planı uygulamak amacıyla hazırlanan bir projedir (ZBK Bölgesel Gelişme Projesi, 1997, s.5). Projenin gelişme stratejileri: Bölgeye kamu

desteği verilmesi, sanayiye ve KOBİ'lere öncelik verilmesi, bölgenin potansiyellerinin kullanılması, bölgenin tanıtımı, mesleki eğitime öncelik verilmesi şeklindedir (ZBK Bölgesel Gelişme Projesi, 1997, s.13).

Doğu Anadolu Projesi (DAP) (1998): Bu proje Doğu Anadolu'da bulunan 14 il (Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van) ile Bayburt ve Gümüşhane illerini kapsamaktadır. Projenin amacı bu yörelerde sosyo-ekonomik gelişmeleri sağlayarak, ülke içindeki bölgelerarası gelişmişlik farkını en aza indirmek ve ülke kalkınmasına fayda sağlamaktır (DPT, 2000c, s.1).

Marmara Bölge Planı: 17 Ağustos 1999 tarihinde Kocaeli, Sakarya, Yalova, İstanbul, Bolu, Eskişehir illerinde hissedilen deprem özellikle Kocaeli, Sakarya, Yalova'da etkisini ağır bir şekilde göstermiş can ve mal kayıplarına neden olmuştur. Yanlış arazi kullanımı, çarpık kentleşme, depreme uygun yapıların yapılmaması gibi nedenler depremin bir faciaya dönüşmesine neden olmuştur. Bu proje ile depremin yol açtığı olumsuzlukların giderilmesi, afet risklerinin göz önüne alınarak bir arazi planının hazırlanması ve kentsel büyümenin denetim altına alınabilmesidir (Taştekin, 2018, s.75).

Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Planı (DOKAP) (2000): Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon illerini kapsayan projedir. Bu illerde ekonomik etkinlik tarıma ve balıkçılığa dayanmaktadır. Bununla birlikte tarım alanlarının darlığı ve arazinin engebeli oluşu ulaşım ve altyapı çalışmalarını güçleştirir bölgenin göç vermesine neden olmaktadır. Son yıllarda yaşanan olumlu uluslararası gelişmeler bölgenin kalkınması için yeni fırsatlar yaratmıştır. Japon Hükümetinin teknik yardımlarına başvurularak DOKAP hazırlanmıştır. Projenin amacı, bölgenin ekonomik yönden güçlendirilerek ortalama gelir düzeyini arttırmak, bölge içi gelir dağılımını iyileştirmek, bölgenin sosyal gelişmesini sağlamak, bölgenin doğal kaynaklarını koruyarak uzun vadede sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak şeklinde açıklanmıştır. Kalkınma stratejisi ise ulaşım ve altyapının iyileştirilmesi, su kaynaklarının geliştirilmesi, toprak kullanımının iyileştirilmesi, mahalli idarelerin güçlendirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Projenin hedef yılı 2020 olarak belirlenmiştir (DPT, 2000b, s.1-6).

Konya Ovası Projesi (KOP): Bu proje Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illerini kapsamaktadır. Proje alanı 3 milyon hektara sahiptir. Bölgenin temel sorunu yetersiz su kaynaklarıdır. Bu anlamda bölgede yeni su kaynakları bulmak, su

kaynaklarını verimli kullanmak ve tarım dışı sektörleri geliştirmek amacıyla hazırlanan bir projedir (KOP Eylem Planı, 2014).

Buraya kadar incelenen çalışmalar bir arada değerlendirildiğinde, bölgesel kalkınma projeleri belirli bir alanı kapsayan çalışmalar olarak yürütülmüş ve belirlenen iller üzerine yoğunlaşmıştır. Bölgenin gerçekleştirdiği faaliyetlere ve sorunlarına göre tarım, sanayi, hayvancılık, balıkçılık, altyapı, ulaşım, çevre gibi sorunlarının çözülmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Bölgesel Kalkınmada Girişimciliğin Önemi

İkinci bölümde daha detaylı ele alınan girişimcilik terimi günümüzde iktisat ve işletme literatüründe ilgi çeken konulardan biri haline gelmiştir. Girişimcilik, *“yenilik yapabilme, fırsatları değerlendirebilme ve ticari anlamda uygulanabilir hale getirme”* anlamlarında kullanılmaktadır. Bu eylemleri gerçekleştirebilen kişiye ise girişimci denmektedir (Marangoz, 2008, s.5).

Türkiye hem coğrafi olarak hem de ekonomik kalkınmışlık bakımından farklılıklara sahiptir. Ülkenin batı bölgelerinde sanayileşmenin daha yoğun olduğu, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde sanayileşmenin daha az olduğu gözlemlenmektedir. GAP ve DAP gibi projelerle desteklenmeye çalışılan bu bölgelerde girişimciliğin geliştirilmesi gerekmektedir. Az gelişmiş bölgelerdeki gençlerin diğer bölgelere göç etmesi bu bölgelerde kalkınmasını geciktiren faktörlerden biridir. Çünkü göç alan bölgelerde üretim ve istihdam artarken göç veren bölgelerde bu durumun tam tersi geçerlidir. Bu nedenle kalkınma projeleri yapılan bölgelerde genç ve dinamik nüfusun göçünü engellemek için bu bölgelerdeki girişimcilik faaliyetleri desteklenerek yeni istihdam olanakları geliştirilmelidir. Böylece bölgenin kalkınması hem daha ekonomik hem de daha kalıcı hale gelir (Paksoy ve Aydoğdu, 2010, s.113-120).

Bölgesel kalkınmada girişimcilerin üstlendikleri rol oldukça fazladır. Girişimcilerin üstlendikleri rollerden bazıları bölgede yeni iş olanakları keşfederek istihdamı arttırma, işsizliği azaltma, bölgenin rekabet gücünü arttırma, yenilikçi fikirlerin yayılmasını sağlama, endüstriyel yapının gelişmesini sağlama, ekonomik olarak büyümeyi ve kalkınmayı sağlama olarak görülmektedir. Girişimci, ülke içinde ve ülke dışında yeni pazarlar arayarak bölge dışına mal ve hizmet satışlarını gerçekleştirmektedir. Böylece girişimci bölgedeki ticaretin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca girişimciler bir bölgedeki potansiyelleri diğer insanlardan daha erken fark etme yetisine sahiptir. Girişimcinin bölge halkının düşüncelerini esas alarak faaliyette bulunması toplumsal ve ekonomik uyumun gerçekleşmesini desteklemektedir.

Halkın da katılımı ile bölgesel kalkınma daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Girişimcilerin üstlendikleri roller girişimcilik ile bölgesel kalkınma arasında yakın bir bağ olduğunu göstermektedir (Gültekin ve Sönmez, 2017, s.88-90).

Girişimcilik faaliyetleri bir ülkenin ekonomik kalkınmasında ve büyümesinde aktif rol oynamaktadır. Çünkü yeni iş fikirleri rekabetin artmasına neden olmakta, teknolojik gelişmeleri izleyerek verimliliğin artmasını sağlamaktadır. Girişimciler sosyal ve ekonomik faydayı yüksek düzeyde sunmayı amaçlamaktadır. Girişimcilerin toplumun ekonomik olarak kalkınması için üstlendiği misyonlar şöyle sıralanmaktadır (Günel vd, 2014, s.4-5):

- İşsizliğin problem olduğu az gelişmiş ülkelerde girişimci kişilerin girişimlerine destek sağlama ve girişimci sayısının artmasına olanak sağlama, istihdamı arttırmada fayda sağlamalıdır.
- Bir toplumdaki girişimci sayısı ile gelişim doğru orantılı olmalıdır.
- Girişimci teknoloji kullanımında ve teknolojinin gelişmesinde katkı sağlamalıdır.
- Girişimciler kendi ülkelerinin tanıtımına katkı sağlamalıdır.
- Atıl durumdaki kaynakları kullanılabilir hale getirmelidir.

Girişimcilerin ekonomik büyümeyi şu şekilde etkilediği söylenebilir (Gültekin ve Sönmez, 2017, s.91-92):

- Girişimciler yeni fikirler, ürün ve üretim süreçleriyle pazara girerler.
- Girişimcilikte rekabetin artması ve ekonomik etkinlik önemli bir yere sahiptir.
- Yeni bir ürünün piyasaya sürülmesini ve tutmasını sağlama tüketici tercihleri konusunda anlayışı getirir ve ürüne ulaşmayı kolaylaştırır.
- Harcanılan zaman ve kazanılanların arasında ilişkinin güçlü olması daha etkin çalışmasını ve uzun süre varlığını sürdürmesini sağlar. Bölgesel kalkınmada amaç bölgenin potansiyellerinin ön plana çıkararak bu potansiyelleri kalkınma aracı olarak kullanabilmek ve bölgeler arasındaki eşitsizliği en aza indirmektedir. Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olması bölgesel kalkınmada fırsata çevrilebilir. Bu anlamda girişimcilik faaliyetleri desteklenmelidir. Bu şekilde hem kalkınmanın devlete getirdiği maliyet azaltılmış olur hem de kalkınma daha sürdürülebilir bir hale gelir.

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında kalkınma, bölgesel kalkınma, bölgesel kalkınma projeleri ve kalkınma planları üzerine bilgiler verilmiştir. Aynı zamanda, girişimciliğin bölgesel kalkınmadaki önemine ve etkilerine değinilmiştir. Girişimciliğin

bölgesel kalkınmada yer aldığı konunun öneminden hareketle girişimci ve girişimcilik konularına bir sonraki bölümde değinilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK

Çalışmanın ikinci bölümünde girişim ve girişimcilik kavramları tanımlanmış, girişimci olmayı etkileyen faktörlere değinilmiştir. Aynı zamanda, girişimcinin özellikleri üzerinde durularak, girişimciliğe mali açıdan destek olan kurum ve kuruluşlara yer verilmiştir.

2.1. Girişim ve Girişimcilik Kavramı

Girişimci Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “*Üretim için bir işe giren, kalkışan kimse, müteşebbis*” ve “*Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse*” şeklinde tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Aynı zamanda, “*Bir işin sorumluluğunu kuruluş, yönetim ve dokuncasını üzerine alan kişi*” (Uyguner ve Tuner, 1972, s.115) veya “*Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecini bir üretim faktörü olarak tasarlayan, örgütleyen ve onun tüm riskini üstlenen kişi*” (İktisat Terimleri Sözlüğü, 2004) olarak ifade edilmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde girişimcilik kelimesi pek çok kez farklı bakış açılarıyla değerlendirilmiştir. Gartner yaptığı bir çalışmada otuz iki farklı “girişim” ve “girişimcilik” tanımı yapıldığını göstermeye çalışmıştır. Orta çağdan günümüze kadar gelen bu terimin ilk kullanım şeklinin risk almadan büyük projeleri yöneten kişiler için kullanıldığı görülmektedir (Kök, 2016, s.160).

Girişimcilik kelimesi iktisat literatürüne 18. Yüzyılda ekonomist Richard Cantillon tarafından kazandırılmıştır. Cantillon (1755), girişimci kavramını “*Bir malı belli bir fiyattan satın alan ve aynı malı belirsiz bir fiyattan satarak risk üstlenen kişi*” şeklinde tanımlamıştır (Akt. Kök, 2016, s.161). J. B. Say ile de girişimcilik bugün kullanılan anlamına kavuşmuştur. Say, girişimciyi: “*Üretim faktörlerini birleştirip koordine eden ve dolayısıyla hem üretimde hem de dağıtımda merkezi bir rol üstlenmiş kişi*” olarak tanımlamıştır (Akt. Kök, 2016, s.161). Say bu tanımla girişimcinin lider ve yönetici özelliklerine de sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. “*Say’a göre girişimci kavramı, bütün üretim faktörlerini bir araya getirerek kıymetli olduğu sanılan bir malı üreten ve elde edeceği kâr için riski göze alan kişidir. Say’ın girişimci tanımı, risk üstlenme ile yöneticilik kabiliyetinin her ikisine birden sahip olma esasına dayanmaktadır.*” (Aytaç ve İlhan, 2007, s.103).

Hisrich ve Peters girişimcilik teorisine önemli katkıda bulunarak girişimciyi elde bulunan hammaddeyi, emeği ve diğer varlıkları birleştirerek daha büyük bir değer

yaratan kişi olarak tanımlamışlardır. Girişimciliğin bir süreç olduğunu ve bu sürecin yeni bir değer yarattığı üzerinde durmuşlardır (Hisrich ve Peters, 2001, s.9).

2.2. Girişimci Olmayı Etkileyen Faktörler

Girişimci olarak tanımlanan insanlar doğumundan aktif iş hayatına başlayana kadar birçok sosyal ve kültürel etkinin altında kalmaktadır. Bu durum girişimcilerin potansiyellerini görmesini, sağlıklı düşünüp karar vermesini ve girişimcilik üzerine düşüncelerini etkilemektedir. Bu sebepten ötürü girişimciler sosyal, kültürel ve psikolojik yapı gibi birçok unsurdan etkilenmektedir. Girişimcilik ile ilgili pek çok araştırmada girişimcinin kişisel özelliklerine sıklıkla yer verilmiştir. Ancak ailesel, toplumsal, sosyo-kültürel ve eğitim gibi unsurlarda girişimci olmayı etkilemektedir. Bu unsurlar girişimci kişinin yeteneğinin ortaya çıkmasında önemlidir. Girişimci olmayı etkileyen faktörler; Demografik Faktörler, Sosyal Faktörler, Psikolojik Faktörler olmak üzere üç başlıkta incelenebilir (Şeşen ve Basım, 2012, s.22).

2.2.1. Demografik Faktörler

Demografik faktörler; yaş, medeni hal, cinsiyet, gelir durumu, eğitim olarak gösterilmektedir (Baranoğlu, 2018, s.35). Bu faktörler aşağıda daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Yaş: Reynolds vd. (2000), girişimciliği etkileyen faktörler üzerine yaptıkları çalışmalarında, girişimcilik eğilimi ile yaş dönemlerinin arasında bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Çoğunlukla 22-44 yaş girişimcilik kariyerine başlama yaşı olarak gösterilmiştir (Reynoldsvd, 2000, s.3). Erkeklerin ilk işletmelerini otuzlu yaşlarda kadınların ise ilk işletmelerini otuzlu yaşların ortasında açtıkları gözlemlenmiştir. Sinha (1996), Hindistan’da gerçekleştirdiği çalışmasında ise yaşın girişimcilik üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışma gençlerin yaşlılara oranla daha girişimci olduğunu göstermektedir.

Medeni Hal: Evlilik durumunda kişilerin sorumluluk alanı genişlemektedir. Kişinin eşine ve varsa çocuklarına karşı birtakım sorumlulukları doğmaktadır. Kişinin yeni bir işe başlaması kendisinin dışında ailesini ve çocuklarını da etkilemektedir. Bu yüzden yeni bir işe başlama fikri daha riskli ve daha stresli görölmektedir. Ancak evli olmayan biri başarısızlık riskini daha kolay göze almaktadır (Wagner ve Sternberg, 2004, s.234).

Cinsiyet: Girişimcilikte cinsiyet faktörü de etkilidir. Girişimci kadınların ve erkeklerin kişisel özellikleri incelendiğinde iki grubun kişisel özelliklerinin birbirine çok benzer olduğu göröür. Ancak kadının üstlendiği pek çok rol vardır. Annelik, ev

hanımlığı, eş rolleri kadını uzun mesai saatleri gerektiren girişimcilikten alıkoyabilir. Bu durum aynı zamanda kadında iş tatminsizliğine yol açarak yoğun bir başarı güdüsüne dönüşür. Başarılı girişimci kadınlarda bu güdü önemli bir yere sahiptir. Ede vd.'nin cinsiyet ve girişimcilik üzerine yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınlardan daha fazla başarı isteği duyması ve hayatlarını kontrol altına alma isteklerinden dolayı girişimcilik duygusunun erkeklerde kadınlardan yüksek olduğu görülmektedir (Ede vd, 1998). Norveç ve Endonezya kapsamında girişimcilik ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer araştırmada da her iki ülke içinde erkeklerin girişimcilik arzusunun kadınlardan yüksek olduğu ifade edilmektedir (Kristiansen ve Indarti, 2004).

Gelir Durumu: Gelir insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan araçtır. Aynı zamanda toplumsal yapı içerisinde bireylerin iktisadi gücünü gösteren ve saygınlık kazanmasını belirleyen ölçülerden biridir. Tasarrufların yatırıma dönüşmesi sermayeyle ilgilidir. Bu nedenle yeterli gelir düzeyine sahip olmayan insanlar tasarruflarını yatırıma dönüştüremezler. Bu anlamda sermaye olmadan girişimde olmayacaktır. Ancak girişimcilikte tek ölçüt sermaye sahibi olmak değildir. Ya da sermaye sahibi olmak girişimcilik için tek başına yeterli değildir (Cansız ve Ulusoy, 2017, s.134).

Eğitim: Girişimde karşılaşılan sorunların çözümünde ve başarılı olmada eğitim önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın ve erkek girişimcilerin finans, stratejik planlama, pazarlama ve yönetim alanlarında eğitim almaları gerekmektedir (Bozkurt, 2007, s.96). Ayrıca eğitim sistemi de girişimciliğin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Kişisel yeteneklerin ve yaratıcılığın ön plana çıktığı bir eğitim sistemi girişimciliğin gelişmesine katkı sağlar. İnsanlar girişimciliği eğitim yoluyla öğrenebilirler. Alınan eğitimle iyi bir girişimci olma konusunda bilgi ve becerilerini arttırabilirler (Soysal, 2010).

2.2.2. Sosyal Faktörler

Bir girişimci, girişimci olmak için gereken özelliklere sahip olsa da sosyo-ekonomik yapı ve kültürel çevre onun boyutlarını ve başarısını belirleyecektir. Girişimcilik toplumsal bir olgudur. Girişimci özelliklerinin toplumda benimsenmesi, girişimin teşvik edilmesinde ve yaygınlaşmasında önemlidir.

Girişimcilikte bireylerin kararları üzerinden sosyal yapı ve değişkenlerin oldukça önemli bir etkisi vardır. Başlarda kişisel niteliklerin girişimcilikte baskın olduğu düşünülmekte; ancak karar almayı etkileyen kişisel özellikler çoğunlukla sosyal faktörlerden etkilenmektedir (Thornton, 1999, s.19-46). Sosyal yapı içerisindeki

etkenler birçok faaliyet için motive edicidir. Bu durumda girişimcilik aktivitelerinin artması, sosyal etkilerden kaynaklanmaktadır (Aytaç, 2006, s.145).

Aile Etkisi: Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, güçlü bir bireyin ve toplumun oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Çocuğun kişisel özelliklerini kazanmasında ailesiyle geçirdiği yaşantılar belirleyici olmaktadır. Yapılan araştırmalar çocukluk dönemindeki aile yapısının yetişkinlik dönemindeki girişim niyetini etkilediği belirtilmektedir (Basu ve Virick, 2008). Ayrıca aile tarafından aktarılan tecrübelerin ve maddi desteğin girişimcilik üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Gurelvd, 2010, s.646-669).

Bir çocuğun ileride girişimci olabilmesinin temelinde ailesinin hayata bakış açısı, toplumsal değerleri, eğitim, inanç, özgüven açısından olumlu ve olumsuz özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleriyle ailenin girişimciliğe etkisi teşvik edici (olumlu) ve kısıtlayıcı (olumsuz) olarak iki şekildedir (Bozkurt, 2011, s.21).

Çocuğun üretken alanlarda faaliyet göstermesi için teşvik edilmesi, girişimci olarak yetişmesinde olumlu bir etki yaratacaktır ve aile çocukların girişimcilik niyetlerini etkilemektedir. Teşvik eden bir aile çocuğunun kendi işini kurmasında, kendi hayatını kurmasında olumlu anlamda destekte bulunmaktadır. Ailede ve çevrede girişimcilik destekleniyorsa ve bunun için yeterli maddi imkân ve eğitim varsa girişimcilik isteği çocuğa aşılanabilir (İbicioğlu vd, 2009, s.1-23). Ayrıca, girişimci ailelerin çocukları girişimci olmaya daha yatkın ya da hali hazırda işi büyütmeğe daha çok niyetli olurken, işçi veya memur kesimin çocukları ise genellikle ailelerinin izinden gitmektedir. Bu durum göstermektedir ki sosyo-ekonomik koşullar, bireylerin tercihlerini etki altında bırakmaktadır (Bridge vd, 1998, s.54).

Kültür ve Toplum Etkisi: Yaşanılan toplumun kültürel özellikleri insanları etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Her kültür, farklı tutum ve davranışlara yol açar. Bazı kültürler bağımsız, dışa dönük, kendine güvenen bireylerin yetişmesine ortam hazırlarken bazı kültürler ise daha bağımlı, korumacı bireylerin yetişmesine neden olurlar (Aytaç, 2006, s.148-149).

Girişimciyi destekleyen, girişimcilik ruhunun yayılmasına zemin hazırlayan kültüre girişimcilik kültürü denir. Girişimcilik ile kültürel özellikler ilişki içerisindedir. Çünkü girişimciliğin doğasında risk almak, bir yenilik yaratma, belirsizlik olgusu bulunmaktadır. Oysa risk almak, yeniliklere karşı tavır, belirsizlikler karşısında gösterilen tutum toplumların kültürlerine göre değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle girişimcilik farklı kültürlerde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bazı kültürlerde bu

eylemler olumlu karşılanıp desteklenirken bazı kültürlerde kendine bir yer bulamamaktadır (Lee ve Peterson, 2000, s.401-416).

Girişimcilik sosyoloji alanında ele alındığında, toplumsal koşulların girişimciliğe yön verdiği görülmektedir. Bireyler toplum tarafından belirli bir işe ya da mesleğe yönlendirilmektedir. Bireyler toplum beklentisi doğrultusunda belirli bir role doğru sürüklenmektedir. Bireyler toplum tarafından sunulan farklı fırsatlara sahiptir, böylece bireyler topluma paralel bir davranış sergileme eğilimindedir (Bridge vd, 1998, s.54).

Toplumdaki sosyal yapı girişimciliğe karşı açıklık ya da kapalılığı belirlemektedir. Girişimcilik aile içinde başlamasına karşın daha çok toplumdaki sosyal yapı ile ilişkilidir (Şaylan, 1974, s.209). Girişimcilerin gerçekleştireceği üretim ve tüketim faaliyetleri toplum çatısı altında gerçekleşmektedir. Girişimcilerin bu süreci yönetmesi toplumun normatif düzeni ile bağlantılıdır. Aynı zamanda, toplumların tutumu girişimcilik üzerinde önemli bir role sahiptir (Erol, 2002, s.120).

Girişimcinin deneyimleri, edindiği bilgiler, kişisel özellikleri çevreden bağımsız değildir. Bu unsurlar girişimcinin çevreyi algılama biçiminden etkilenir. Kültürlerin bireydeki bu etkilerinin nedeni, toplumların sahip olduğu yapıyı koruma eğilimidir. Bu anlamda girişimci ile çevrenin etkileşimi önemlidir (Arıkan, 2002, s.249).

2.2.3. Psikolojik Faktörler

Girişimciyi demografik ve sosyal faktörler kadar psikolojik faktörlerde etkilemektedir. Motivasyon, risk alma, sabır, yaratıcılık, liderlik, fırsatçılık gibi özellikler ile girişimcilik değerlendirilmektedir (Olsen, 1998). Aynı zamanda, zor amaçlara ulaşmak, sorun çözmek, işini en iyi yapma, kendi işini kurma, başarı ve güç isteği gibi birçok psikolojik etken girişimcilikte büyük rol oynamaktadır (Baranoğlu, 2018, s.44). Başarma isteğinin diğer bir deyişle başarı güdüsünün girişimci bireylerde diğer bireylerden daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, başarma güdüsü bir girişimcilik özelliği olarak görülmektedir (Stormervd, 1999, s.47).

Güdü için insanı harekete geçiren güç tanımı kullanılmaktadır. Girişimciyi harekete geçiren üç güdü ise başarı, güç ve bağlılık olarak ifade edilmektedir (Kaygın ve Güven, 2015, s.37).

I. Başarı Güdüsü: Başarma ihtiyacı, girişimcinin kişisel özelliklerinde de ön plana çıkan bir unsurdur. İnsanı etkileyen güçlü bir psikoloji, girişimcinin faaliyetinde kararlı ve istekli bir biçimde ilerlemesinde önemli rol oynamaktadır. Başarı güdüsünü üstün bir performans gösterip, rekabet durumlarında başarı elde edebilme isteği, bir işi

diğerlerinden daha hızlı yapmak ya da diğerlerinden daha fazla başarılı olma arzusu şeklinde tanımlanabilir (Kaygın ve Güven, 2015, s.37):

“Zorluklarda mücadele etme, yetenekler yönünde kendine güven, kişisel gelişim sağlama, rekabetçilik kaynakları yönetme, yüksek standartlara ulaşma olarak ifade edilen başarı ihtiyacı, girişimcilikte daha çok girişimcilerin teknik iş süreçleri hakkında yeterli bilgi sahibi olma, çevreden alınan enformasyon ve algılanan fırsatlarla ilgili olarak, girişimcilerin işle ilgili geleceği zihinlerinde tasarladıkları, yüreklerinde hissettikleri doğal psikolojik bir duygu haline dönüşmektedir. ” (Kaygın ve Güven, 2015, s.37).

Başarma ihtiyacı ve girişimcinin psikolojik özellikleri üzerinde yapılan çalışmada, girişimcilerin özelliklerine göre üç tutumdan bahsetmektedir (McClelland, 1961, s.240-244):

1. Problem çözme, amaç belirleme ve bu amaçlara ulaşmada bireysel sorumluluk.

2. Yüksek düzeyde risk alma arzusu.

3. Görevdeki başarılarının sonuçlarına ait bilgi edinme.

II. Güç Güdüsü: Güç güdüsü, başkalarını kontrol etme ve elde etme isteğini ifade etmektedir. Yüksek güç güdüsüne sahip olan kişiler, başkalarını etkilemek, yönetmek, denetlemek ve onları hâkimiyet altına almayı istemektedirler. Güç güdüsü pozitif ve negatif yönlü olarak iki boyuta sahiptir. Pozitif güç güdüsü, bireyleri ikna etme ve ilham verme özelliklerini barındırırken, negatif güç güdüsü hâkimiyet altına alıcı ve itaat ettiricidir (Mowen, 1993, s.184-186).

Sağlam bir güç güdüsü, düzenli ve disiplinli çalışmayı beraberinde getirdiği için girişimciyi olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda güç, bireylerin insani ilişkiler kurmak yerine zamanını başarı hedeflerine ulaşma ve otoriteyi elde etme planları yapmasını sağlamaktadır (Cin ve Günay; 2013, s.12).

III. Bağlılık Güdüsü: Bağlılık güdüsü, başkaları tarafından kabul edilme ve sevilme ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç kişiyi arkadaşlık kurmaya, bir guruba dâhil olmaya ve çevresiyle ilişki kurmaya motive eder. Allen ve Meyer (1997) bağlılığı duygusal, devamlılık ve normatif bağlılık olmak üzere birey ve örgüt arasında yaşanan üç temel ilişkiden kaynaklandığını ortaya koymuşlardır. Duygusal bağlılık, hedeflere yönelik bireyin pozitif tutumlarının bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bağlılık, örgütle kişinin kendisini özleştirip, kendisini örgütün bir parçası olarak görmesini sağlayarak örgütte kalmasını sağlar. Bu ise devamlılık bağlılığı, kişinin örgütten ayrılmanın maliyetinin

yüksek olacağı düşüncesiyle örgüt üyeliğini sürdürmesine neden olur. Normatif Bağlılık ise kişinin örgüte karşı sorumluluklarının olması düşüncesiyle kendisini örgütte kalmaya mecbur hissetmesi durumudur (Akt: Cin ve Günay 2013, s.12).

Bu bölümde bahsedilen faktörler girişimcinin kendi içindeki durumu, toplum tarafından etkilenmesi ve çevre ile iletişimi üzerinden bir değerlendirmedir. Bir sonraki bölümde girişimciler ile bağdaşmış belli başlı özelliklere değinilecektir.

2.3. Girişimcinin Özellikleri

İyi bir girişimcinin sahip olması gereken özellikler hakkında kesin bir tanım olmamakla beraber, risk alma, kendine güven, başarıma ihtiyacı, yenilikçi, iyi iletişim kurma, problemleri kolayca çözebilme, duygusal zekâ gibi temel kişisel özelliklere sahip olması gerektiği söylenebilir (Tekin, 1999).

Türkiye Genç İş Adamları Derneği'nin iyi bir girişimcinin sahip olması gereken nitelikler sorusuna verilen yanıtlar, büyük çoğunluk ile “girişimcinin ileriye görebilme yeteneği” olmuştur (TÜGİAD, 1993, s.9). Önem derecesine göre diğer özellikler ise sırasıyla şöyledir: Yenilik yaratma yönü, analiz yeteneği ve risk üstlenme yeteneği, örgütlenme yeteneği, iletişim kurma becerisi, başarıma hırsı, karar verme yeteneği, liderlik nitelikleri, rekabetçi anlayış ve tutumlu olma şeklindedir. Aynı araştırmada, “2000’li yıllarda Türk girişimciler hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusuna ise; İyi bir eğitim almak, dünyadaki gelişmelere ayak uydurmak, yeniliklere açık olmak, ileriye görebilmek, yabancı dil bilmek, yaratıcı ve analiz yeteneğine sahip olmak cevapları verilmiştir (TÜGİAD, 1993, s.61).

Konuyla ilgili Bozkurt ve Alparslan (2013)’nın çalışmasında bir girişimcide olması gereken en önemli özellik nedir sorusuna karşılık özgüven’in birinci sırada olduğu görülmüştür. Özgüveni sırası ile dürüstlük ve risk alma izlemektedir. Yenilikçilik özelliği ise, risk alma özelliğine oranla daha çok kişi tarafından önemli görülse de önem derecesi bakımından geride kalmaktadır. Önem sırasında en düşük puanlara sahip özellikler ise bağımsız karar alma, tutarlı olma ve fırsatları görebilme olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozkurt ve Alparslan, 2013, s.18). Çalışmada ayrıca üniversite öğrencilerinden girişimcilik için en önemli üç özelliği belirtmeleri de istenmiştir. Verilen cevapların sonucu üniversite öğrencileri ile girişimciler paralel bir şekilde özgüven özelliğini en önemli özellik olarak değerlendirmişlerdir. Aynı şekilde risk alma özelliği de yüksek bir orana sahiptir. Ancak girişimcilerin cevaplarından farklı olarak üniversite öğrencileri en önemli 3 özellik sınıfında fırsatları görebilme özelliğini tercih etmişlerdir. Yine genel anlamda üniversite öğrencileri ile girişimciler arasında fikir

birliği gör÷lmekte ve üniversite öğrencilerinin girişimci olmak adına gereken özelliklerin bilincinde olduğu gör÷lmektedir (Bozkurt ve Alparslan, 2013, s.19).

Başarma İhtiyacı Duyma: Başarma ihtiyacı duyma girişimciyi harekete geçiren psikolojik bir faktördür. Başarma ihtiyacı yüksek bireyler mükemmeliyete ulaşmak için rekabet ortamı oluşmasından hoşnutluk duyarlar ve sorumluluk duyguları yüksektir. Aynı zamanda, zor hedeflere yönelmeyi, problemleri kendi başlarına çözmeyi ve hızlı sonuç almayı isterler (Soyşekerci, 2001, s.35).

Kontrol Odağı: Girişimcinin kendi yaptığı eylemler ve eylemlerinin sonucu arasındaki bağlantıyı yorumlama gücünü ifade eden değişkendir. Kontrol odağı bir kişinin yaşamı hakkında algıları ile yaşamındaki olayları kontrol edebilme algısıyla ilgilidir. Ayrıca kişinin başarı ya da başarısızlıklarını algılama, kendi hayatlarını denetleyebilme gücünü ifade eder. Bu denetleme gücü kişinin içinden gelen içsel bir denetim olabileceğı gibi çevresel etkenler nedeniyle dışsal etkenlere de bağılı olabilir (Bozkurt ve Erdurur, 2013, s.60).

Risk Alma: Risk, kontrol edilemeyen faktörlerin olumsuz durumlara yol açabilme olasılığıdır (Akçakanatvd, 2014, s.138). Girişimcilikle ilgili etkinliklerin çoğu risk içerdiği için risk kavramı girişimciyi yöneticiden ve girişimci olmayan kişilerden ayıran temel özellik haline gelmiştir. Risk alma girişimcilerin en önemli özelliklerinden biridir. Diğer kişilere göre girişimci kişilerin daha fazla risk aldığı gözlemlenmiştir (Kaygın ve Kaygın, 2015b, s.38). Elbette girişimcinin risk alması bir kumar oyunu değildir. Girişimci iyi bir araştırma, düşünme ve planlama aşamasından sonra sağlıklı karar verir. İyi bir girişimci üstesinden gelemeyeceğı bir riskin altına girmez. Çünkü girişimcilikte asıl gaye kâr etmektir (Demirel, 2003, s.50).

Belirsizlik Toleransı: Belirsiz bir durum karşısında kişinin olumlu tepki verebilme yeteneğine belirsizlik toleransı denir. Eğer bir konu hakkında detaylı bir bilgi yoksa ve çevresel koşullar var olan bilgiyi eskitiyorsa bu durumda bir belirsizlik söz konusudur. Girişimci bu belirsiz ortamda doğru strateji uygulayarak fırsatları değerlendirebilir. Girişimcinin bu konudaki yeteneğı performansını güçlendirir (Bozkurt, 2007, s.99-100).

Kendine Güven: Temelleri çocukluk dönemlerinde atılan kendine güven kavramı kişinin davranışlarını, yeteneklerini ve fiziksel özelliklerini bütünsel olarak algılamasıyla ilgilidir. Kendine güven; girişimci kişilerin “*yeni bir iş faaliyetinde bulunduklarında bu işteki sorumluluğun üstesinden gelmesini sağlayacak, dolayısıyla*

ihtiyaç duydukları yeteneğe sahip oldukları inancını ifade eder.” (Bozkurt ve Erdurur, 2013, s.61).

Bernardo ve Welch (2001), başarılı girişimcilerin ortak özelliklerine baktıklarında kendine güvenin ön plana çıktığını belirtmektedirler. Başarılı girişimciler kendilerine belirlemiş oldukları hedefleri başarma yeteneklerine inanmaktadırlar. Girişimci bireyin kendine olan güveni bir işletmeyi yürütmede ve o işletmeyi başarılı bir hale getirmede önemli rol oynamaktadır. Finansal çevreler ve kapitalistler yatırım yapacakları girişimcide bu özelliğin yüksek olmasını istemektedirler (Akt. Erdun, 2011, s.24).

Kendine güven kavramı yönetici ile girişimciyi ayıran önemli bir özelliktir. Girişimci kişiler de kendilerine güvenen yöneticilere göre daha ağır basmaktadır. Girişimciler karar alırken kendi yeteneklerine güvenirken, yöneticiler daha çok geçmiş tecrübelerine güvenirler (Erdun, 2011, s.24).

Yenilik ve Yaratıcılık: Yeniliğe girişimci gözünden bakıldığında, piyasaya sunulabilecek her şey olarak ifade edilir. Yenilik tanımına girişimci kendi karar vermelidir. Yenilikçiliğe yüksek ilgi gösteren bireylerin girişimcilik isteği daha fazladır. Rekabetten üstün çıkmak adına farklılıkların ve yeniliklerin ne kadar önemli olduğunu bilir ve başarı için gereken yenilikleri gerçekleştirmek adına mücadele eder (Korkmaz, 2000, s.163-169).

Yenilikçilik ve yaratıcılık girişimcilerin en belirgin kişisel özelliklerindendir. Yaratıcılık, yeni bir düşünce meydana getirmek, yenilikçilik ise yaratılan yeni düşünceyle müşteri ihtiyacına göre yeni kaynaklar yaratmaktır. Girişimciler yeni bir iş yapmak için yaratıcılıklarını kullanırlar. Bu anlamda girişimcilik yenilik ve yaratıcılık kavramlarıyla ilişkilidir (Fry, 1993, s.30).

Girişimci yaratıcılığı ve yenilikçiliği ile piyasa ve toplumun ihtiyacı doğrultusunda, farklı ve özgün ve hedefli bir şekilde çalışıp üretebilen kişidir (Doğan, 2010, s.31).

Şimdiye kadar bahsedilen hususlar girişimciyi tanımlayan nitelikler, çevresel ve psikolojik etkenler gibi girişimcinin içinde bulunan veya toplum etkili kavramlardı. Bundan sonraki başlıkta her girişimcinin ihtiyaç duyacağı sermayeyi elde etmelerini sağlayan onları eğiten, teşvik ve yardımda bulunan kuruluşlara yer verilecektir.

2.4. Girişimciliğe Mali Destek Olan Kurum ve Kuruluşlar

Girişimcilik dünyada ve Türkiye’de her geçen gün önem kazanmaktadır. Pek çok kurum ve kuruluş girişimciliğe destek olmaktadır. Kırsal kalkınma teşvikleri, eğitim

sektörü yatırım teşvikleri, sağlık turizmi teşvikleri, esnaf ve sanatkârlar kredi teşvikleri gibi pek çok alanda girişimcileri destekleyen kurum ve kuruluşlar vardır. Bu kurum ve kuruluşlardan bazıları şunlardır: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kalkınma Ajansları, Türkiye Bilimsek ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Avrupa Birliği, EXIMBANK, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Kredi Garanti Fonu (KGF) (Arslan, 2015, s. 19).

2.4.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, girişimciliği destekleyen, yaygınlaşmasını sağlayan, küçük işletmelerin istihdamdaki payını arttırmayı amaçlayan kuruluşlardan biridir. KOSGEB’ in girişimcilik destek programı ‘Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi’, ‘Yeni Girişimcilik Desteği’, ‘İş Geliştirme Merkezi Desteği’ ve ‘İş Planı Ödülü’ programlarından oluşmaktadır. Uygulamalı girişimcilik eğitimleri, KOSGEB ile iş birliği içerisinde olan çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenir. Bu eğitimler üniversiteler tarafından en az 32 saat olmak üzere örgün eğitim şeklinde düzenlenir. Katılım ücretsizdir (www.kosgeb.gov.tr).

Yeni girişimci desteği, uygulamalı girişimcilik dersini tamamlayan girişimcilerin yararlanabileceği geri ödemeli ve geri ödemesiz destekleri kapsamaktadır (www.kosgeb.gov.tr). Yeni girişimcilik desteği Tablo 2.1’deki gibi gösterilebilir

Tablo 2.1. Yeni Girişimci Desteği (2018)

Geri Ödemesiz	İşletme Kuruluş Desteği	2000 TL	ÜST LİMİT
	Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat Yazılı ve Ofis Donanım Desteği	18000 TL	
	İşletme Giderleri Desteği	3000 TL	
Geri Ödemeli	Sabit yatırım Desteği	100000 TL	

Kaynak: [www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girişimcilik/28.03_PR03_00\(9\)_Girişimcilik_Destek_Programı.pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girişimcilik/28.03_PR03_00(9)_Girişimcilik_Destek_Programı.pdf) (Revizyon Tarihi 27.03.2018).

2.4.2. İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği

KOSGEB, çeşitli amaçlarla kurulan İŞGEM'in kuruluş ve işletme giderlerine geri ödemesiz destek sağlamaktadır. Bu desteğe belediyeler, özel idareler, meslek kuruluşları, yükseköğretim kurumları başvurabilir. İŞGEM'lerin kurulmasını destekleyen bu teşvik Kuruluş ve İşletme Desteği olarak ikiye ayrılmaktadır (www.kosgeb.gov.tr). İŞGEM Kuruluş ve İşletme desteği Tablo 2.2'deki gibi gösterilmektedir

Tablo 2. 2.İşgem Kuruluş ve İşletme Desteği (2018)

İşgem Kuruluş Desteği		İşgem İşletme Desteği	
Bina Tadilatı	500000 TL	Personel	100000 TL
Mobilya Donanım	100000 TL	Eğitim ve Danışmanlık	50000 TL
		Küçük Tadilat	20000 TL
Personel Giderleri	50000 TL	Tanıtım ve Organizasyon	30000 TL
	Üst Limit		Üst Limit

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (Revizyon Tarihi 27.03.2018)

İş Planı Ödülü; Yüksek Öğretim Kurumları tarafından verilen girişimcilik dersini alan öğrenciler arasında üniversite ve KOSGEB iş birliği ile yarışma düzenlenmektedir. Bu yarışmada en başarılı iş planını hazırlayarak dereceye girmiş öğrencilere işletmelerini kurmuş olma şartı ile para ödülü verilir. Ayrıca KOSGEB, uygun bulunduğu yurtiçi ve yurtdışında ödüllü, ödüksüz yarışmalarda dereceye giren iş fikirleri, iş planlarıyla Türkiye' de kurulacak işletmelere 100.000 Türk Lirasına kadar ödül verebilir (www.kosgeb.gov.tr).

2.4.3. Bölgesel Kalkınma Ajansları

Bölgesel kalkınmada önemli yeri olan kalkınma ajansları bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltmak amacıyla kurulmuştur. Kalkınma Ajansları kendisine ait bütçe mekanizmasına sahiptir. Kar amacı gütmeyen Kalkınma Ajansları hazırladıkları mali destek programlarıyla girişimciliğe destek olur. Ayrıca KOSGEB'le işbirliği yaparak çeşitli eğitimler düzenlenmektedir (www.kosgeb.gov.tr).

Kalkınma Ajanslarının kanunla belirtilmiş görevleri şunlardır (www.gmka.gov.tr):

- Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Kalkınma Bakanlığına bildirmek.
- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
- Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

2.4.4. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

Bireysel Genç Girişim Programı (BİGG): TÜBİTAK'ın girişimcilerin iş fikirlerini hayata geçirebilmeleri için destek verdiği bir programdır. Program kapsamında girişimcilere girişimcilik eğitimi verilerek rehberler eşliğinde girişimcilere

ticari, idari ve teknik konularda destek sağlanmaktadır. Bu program üç aşamadan oluşmaktadır:

Birinci aşamada girişimciler iş fikirlerini uygulamacı kuruluşlara sunarlar. İkinci aşamada girişimciden kuruluş tanımına uygun şirket kurması istenir. Bu aşamada girişimcilere hibe, proje ve sermaye desteği sağlanmaktadır. Üçüncü aşamada ise proje özel kriterlerle değerlendirilir. Bu aşamada saha testleri ve performans iyileştirme testleri yapılır. AR-GE çalışmalarıyla ticari performansı arttırmak amaçlanır (www.tubitak.gov.tr).

Girişimcilik ve Yenilikçilik Yarışma Programı: TÜBİTAK üniversite düzeyinde girişimcilik ve yenilik alanlarında iş fikri, iş planı yarışmaları düzenler. Bu yarışmaların amacı girişimcilik ve yenilik konularında farkındalık yaratmak ve üniversite öğrencilerinin fikirlerini hayata geçirmek için destek sağlamaktır (www.tubitak.gov.tr).

2.4.5. Girişim Sermayesi Destekleme Programı (GİSDEP)

KOBİ ölçeğinde teknoloji tabanlı şirketlerin, ürün ve teknolojilerini ticarileştirme sürecinde hibe desteği verilmesi amaçlanmıştır(<https://tto.bahcesehir.edu.tr>).

Girişimcilik ve Yenilikçilik Eğitim ve Araştırma Faaliyetlerini Destekleme Programı: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Tekno girişim Sermaye Desteğini kazanan adaylardan elemeyi geçen adaylara yurtdışındaki eğitimlere katılma desteği verilmesi amaçlanmaktadır (<https://www.sanayi.gov.tr>).

Yenilik ve Girişimcilik Alanlarında Kapasite Arttırmasına Yönelik Destekleme Programı: Üniversite sanayi iş birliklerinin canlanmasını ve teknolojik iş fikirleri olan girişimcilerin hızlı gelişmesi hedeflenir (www.tubitak.gov.tr).

2.4.6. Kredi Garanti Fonu (KGF)

1993 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur. KGF, teminat yetersizliği nedeniyle kredi alamayan KOBİ'lere kefil olarak KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırır. KGF, bir iş fikrine dayalı olarak faaliyet gösteren ve faaliyet süresi en fazla 2 yıl olan işletmelerin kredilerine kefalet sağlamaktadır. KGF, kefalet için Hazine Müsteşarlığını kaynak olarak kullanır. İşletme kredilerine vade azami beş yıldır. Yatırım kredilerine ise vade azami on yıldır. Kefalet üst limiti (2020) ise azami 3 milyon Türk Lirasıdır. Başvuran girişimcilerin 18 yaşını doldurmuş olması, 30 yaşını geçmemiş olması, hisselerin en az %50'sine sahip olması ve en az ilkokul mezunu olması şartı gerekmektedir (<http://www.kgf.com.tr>).

2.4.7. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

1991 yılında kamunun Vakıf ve Dernekler ile ilişkilerini düzenleyen 5072 sayılı yasa ile kurularak teknoloji ve inovasyon alanında faaliyet gösteren bir vakıftır. Bu vakfın amacı Türkiye’de özel sektörün teknoloji ve inovasyon faaliyetlerinde desteklenerek rekabet edebilirliklerini geliştirmektir. TTGV kamu-özel sektör iş birliği içerisinde, amacı kâr öncelikli olarak gütmeyen bir yapıdır. Eğitimler, fikir ve politikalarla, iş birlikleri geliştirerek kurumsal bilgiyi üretilip paylaşmaktadır (www.ttgiv.org).

2.4.8. Eximbank

1987 yılında Devlet Yatırım Bankası, Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./ Türk Eximbank olarak düzenlenmiştir. İhracatın geliştirilmesi, ihracat ürünlerinin çeşitlendirilmesi, ihracat ürünlerine yeni pazarlar bulunması, yatırımcılara uluslararası pazarda rekabet edebilme gücü ve güvencesi sağlamak amacıyla faaliyet yürütmektedir. Türk Eximbank bu amaçlarına kredi desteği sağlamak, çeşitli garantiler vermek ve ihracattan kredi desteği sağlamak, çeşitli garantiler vermek ve ihracattan doğan ticareti, politik risklere karşı sigorta etme yöntemlerini kullanarak gerçekleştirir. (www.eximbank.gov.tr).

İkinci bölümde girişimci ve girişimciliğin tanımı, girişimcinin etkilendiği faktörler ve girişimcinin genel özellikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca, girişimciye destek veren kurum ve kuruluşlar incelenmiş, politikaları hakkında bilgi verilmiştir. Girişimciyi teşvik etmek amaçlı yaklaşımlar girişimcinin potansiyelini açığa çıkarmasına yardımcı etkenler olarak görülmektedir. Aynı zamanda ataerkil toplumun içinde kendini göstermek isteyen kadın girişimcilerde bulunmakta ancak toplumsal ve kültürel sebeplerden ötürü ilerlemeleri kısıtlanmaktadır.

Bir sonraki bölümde bu kısıtlamalar ve sorunlarla karşılaşan kadın girişimciler hakkında bilgi verilecek, kadın girişimcilere destek ve teşvik sağlayan kurum ve kuruluşların politikaları incelenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Çalışmanın bu bölümünde kadın girişimci kavramı, kadın girişimcilerin özellikleri, kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler, kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar ve kadın girişimcileri destekleyen kuruluşlar gibi konular ele alınarak kadın girişimciliğinin önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Kadın Girişimci Kavramı

Geleneksel düşünce sistemimize göre “kadının yeri evidir”. Kadından beklenen rol ise “kocasının eşi, çocuklarının annesi olmasıdır”. Ancak kadınların bu rollerine sanayileşmenin ve kentleşmenin etkisiyle yeni roller eklenmiştir. Bu değişim sonucu kadınlar bazen kendi istekleriyle bazen de ekonomik nedenlerden ötürü çalışma yaşamına girmiş, ekonomik bağımsızlıklarını kazanarak daha bilinçli adımlar atmaya başlamışlardır. Bu durumun sonucu olarak da kendi işinin sahibi olmak isteyen kadın girişimciler ortaya çıkmıştır (Bedük, 2005, s.110).

Kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde kadın girişimcilerin şu özelliklere sahip olması gerektiği söylenebilir (Ecevit,1993, s.19-20):

- Ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmesi olan,
- Bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran,
- Herhangi bir malın üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüterek, üretilen malın pazarlama ve satışını yapan ya da yaptıran,
- İş ile ilgili olarak ilişkiye girilmesi gereken çeşitli kamu ve özel kuruluşlarıyla temaslara geçen,
- İşletmenin geleceği ile ilgili planlar yaparak iş yerinin kapatılmasına, geliştirilmesine kendisi karar verebilen,
- İşletmeden elde ettiği kazancı, yatırımı ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olabilen,
- İşletmesi adına tüm riski üstlenen kadındır.

Kadın girişimcinin bir başka tanımı ise; “piyasa ekonomisi içinde, hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan doğruya pazara yönelik, nakde dönüştürülebilen mal veya hizmeti üretilip satan, kendi işinin sahibi olup vergi kaydı ve TESK’e bağlı Esnaf ve Sanatkarlar odalarına veya TOBB odalarına üye kaydı olan sosyal güvenlik

kurumlarından birinin şemsiyesi altında, tek başına ya da yanında başka kişileri istihdam eden kadın” (Saray, 1993, s.118), şeklinde yapılmıştır.

Kadın girişimci tanımlarının çoğunda, kendi mesleği ile ilgili eğitim alarak kendi mesleğini yapan doktor, avukat, eczacı gibi kadınlar girişimci olarak ele alınmamıştır. Çünkü girişimcilik kâr ve zarar konusunda risk alabilmeyi gerektirmektedir. 1990’lı yılların başında uluslararası duyarlılıklar ve alınan önlemler, ulusal düzeyde kaydedilen gelişmeler sayesinde Türk kadını iş dünyasına girmiştir. Kadının eğitim düzeyi arttıkça ekonomik olarak bağımsızlığını elde ettikçe yetiştirdiği çocukların sağlık, beslenme, eğitim gibi yaşam olanakları iyileşmekte ve kadın ekonomik kalkınma sürecine daha aktif olarak katılmaktadır (Bedük, 2005, s.109-110).

3.1.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadın girişimcilerin kişisel özellikleri ile ilgili yapılan araştırmalarda kadın girişimcilerin bağımsız, özgüvenli, rekabetçi, dinamik ve amaç yönelimli olmak gibi karakteristik özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca girişimcilik faaliyetini sürdüren kadınların hırslı olma, risk alabilme, kendi işini kontrol edebilme gibi özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Türkiye’de girişimci kadınların ön plana çıkan karakteristik özellikleri ise cesaret, sabır ve kendine güvendir. (Soysal, 2010, s.76). Ancak bu özelliklerin hepsinin bütün kadın girişimcilerde olduğu söylenemez.

Başarılı kadın girişimciler ile ilgili yapılan bir araştırmada başarılı girişimci kadınların en belirgin özelliklerinin sırasıyla hırs (%13,73), iş-yaşam dengesini kurabilme (%8,10) ve liderlik ruhu (%6,77) olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada başarılı girişimci kadınlarda en az görülen üç özellik ise duygusallık (%0,70), sabit fikirli olmak (%0,73), espritüel (%1,07) olmak olarak belirlenmiştir (Çakınberk, 2012).

Kadın girişimcilerin özelliklerini araştıran Bowen ve Hisrich (1986) kadın girişimcilerin özelliklerini araştırmış ve girişimci kadınların işletme hakkında olmasa da genel olarak iyi bir eğitim aldıklarını, kontrol odaklarının yüksek olduğunu, diğer kadınlardan daha kararlı ve erkeksi olduklarını, genellikle girişimci bir ailede yetiştiklerini, genellikle tek çocuklu ailelere sahip oldukları ya da ailenin ilk çocuğu olduklarını, çoğunlukla evli olduklarını, erkek egemenliği olan alanlara az rağbet ettiklerini, iş konusunda eğitim almaya ihtiyaçlarının olduğunu ortaya koymuşlardır (ak. Güney, 2006, s.36).

Kadın girişimcileri sadece kişisel özellikleriyle incelememek gerekir. Kadın girişimcileri sosyo-kültürel çevre ve cinsiyet rolleri de ayrı etkiler. Yetim (2008), kadın girişimcilerin özelliklerini üç başlık altında toplamıştır:

1. Girişimci Olmaktan Kaynaklanan Özellikler: Bu özellikler cinsiyetten bağımsız olan kişisel özelliklerdir. Bunlar yenilikçilik, saldırgan tahakküm, yaratıcı yıkıcılık gibi kişisel karakteristikle ilgilidir. Kendine güven, risk alma, bağımsızlık, akılcılık, rekabetçilik gibi kişisel özellikler bu grupta yer almaktadır.

2. Sosyo-Kültürel Değerlerle İlgili Özellikler: Girişimcilik sadece kişisel özelliklerle açıklanamaz. Sosyo-kültürel değerlerde girişimcilikte önemli unsurlardandır. Çevresindeki kaynakları ve ilişkileri iyi değerlendirebilme, çevresinde saygın olma, iş birliğine yönelik yakın çevresinin desteğini alma gibi eğilimlerde ele alınmalıdır.

3. Cinsiyet Rollerinden Kaynaklanan Özellikler: Girişimciliğin bazı özellikleri ile toplumun cinsiyet rolleri zaman zaman çakışabilir. Bu açıdan iyi iletişim kurma, uzlaşma eğiliminde olma, problem çözme gibi daha çok kadınlara ait olan roller girişimcilikte de olması gereken önemli rollerdir.

Yetim'in ele aldığı bu özellikler aynı zamanda kadın girişimcilerin kişisel özelliklerini belirleyen faktörleri belirlemede de esas alınmıştır (Yetim, 2008, s.84-85).

Hisrich ve Peters (1998) kadın girişimcilerle erkek girişimciler arasındaki farkları aşağıdaki gibi tabloştırmışlardır.

Tablo 3.1. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar.

Kadın Girişimciler	Erkek Girişimciler
Motivasyon kaynakları, yükselmesine izin verilmediği için daha çok başarıya arzusu taşımalarıdır.	Motivasyon kaynakları, geleceklerini kontrol ve güvence altına alma eğilimleridir.
Kadınlar önceki işlerini, yüksek derecedeki iş memnuniyetsizliği nedeniyle terk ederek yeni girişimlerinde daha zor işler ile uğraşırlar.	Erkekler girişimlerini mevcut işlerinin bir alternatifi, bir hobi gibi gördüklerinde yeni işlerine geçerler.
Kadınlar bir girişime başlarken kişisel varlıklarına ve birikimlerine güvenmektedirler.	Erkekler, yeni girişimlerine başlarken öz sermayelerinin yanı sıra yatırımcıları, banka kredileri ve bireysel kredileri kullanırlar.
Kadınlar, orta düzey yöneticilikte, genellikle hizmet sektöründe denetimlidirler	Erkekler imalat, finans ve teknik alanlarında deneyime sahiptirler.
Erkeklerle nazaran kendilerine daha az güvenirlir ve daha fazla kuralcıdırlar.	Kadınlara nazaran kendilerine daha fazla güvenirlir, daha esnek ve daha toleranslıdırlar.
Kadınlar girişimlerine 35-40 yaşları arasında başlamaktadırlar.	Erkekler girişimlerine, 25-35 yaşları arasındayken başlamaktadırlar.
Kadın girişimciler genellikle liberal sanat eğitimi almışlardır.	Erkek girişimciler genellikle teknik ve işletme alanında eğitim almışlardır.
Kadın girişimcilerin ilk sıradaki destekçileri eşleri, ikinci sırada yakın arkadaşları ve üçüncü sırada mesleki birlikleri gelmektedir.	Erkek girişimcilerin en önemli destekçileri danışmanları olan avukatları ve muhasebecileri ikinci sırada ise eşleri gelmektedir.
Kadın girişimciler daha çok parakende, halkla ilişkiler ve eğitim hizmetleri sektöründe girişimde bulunmaktadır.	Erkek girişimciler daha çok imalat, ithalat ve ileri teknoloji alanlarında girişimde bulunmaktadır.

Kaynak: Hisrich ve Peters (1998)'den Akt: İpçioğlu, 2011, s. 100.

Bütün bu özellikler çerçevesinde kadın girişimciliğinde sosyo-kültürel unsurların ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Yani kadın girişimciliğinde sosyal prestij, yakın çevrenin desteğini alma, toplumsal onay gibi etkenler daha önemlidir (Yetim, 2008, s.85-88).

3.1.2. Kadın Girişimci Türleri

Toplumun kadınlara yüklediği roller ve bu rollerin kadınlar tarafından algılanış tarzı kadın girişimciler arasında farklılıklar yaratmıştır. Bu farklılıklar çeşitli sınıflandırmaların yapılmasına neden olmuştur. Dorothy P. Moore, kadın girişimcileri geleneksel kadın girişimci ve modern kadın girişimci olmak üzere iki gruba ayırmıştır (Özyılmaz, 2016, s.30). Moore'un sınıflandırılması Tablo 3.2'de özetlenmiştir.

Tablo 3.2. Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler

	Geleneksel Kadın Girişimciler	Modern Kadın girişimciler
Yaş	35-55	25-30
Yönelimleri	Ev-Aile	Kariyer
Çalışma Amaçları	Ek Gelir Elde Etme	Planlarını ve İdeallerini Gerçekleştirme
Girdikleri Sektör	Hizmet, Perakende ve Ticaret	Erkeklerin egemen olduğu işler ve Yeni atılımlar
Finansman	Kişisel Kaynaklar	Dış Kaynaklar
Kredi	Ayırım	Eşit kredi olanakları
İşletme Tipi	Tek sahiplik ve Düşük Gelir	Ortaklık şeklinde büyüme ve Yüksek gelir
Rol Modelleri	Engelleyici	Daha az engelleyici

Kaynak: Arat, 1993, s. 176.

Tablo incelendiğinde geleneksel kadın girişimciler için 35-55 yaş arasında, genellikle evli, eğitim düzeyi ülke ortalamasının üzerinde, kendi tasarruflarıyla işe başlayan ve daha çok hizmet, perakende ve ticarete faaliyet gösteren girişimciler olduğunu söylenilebilir.

Modern Kadın girişimciler 25-35 yaş arasında, işletme yönetimi hakkında eğitim almış, erkeklerin yoğun çalışma ortamlarında çalışabilen, toplumun kadına yüklediği rollerin daha az etkisinde kalan girişimcilerdir.

Goffe ve Scase ise kadın girişimci tiplerini iki faktöre dayalı olarak incelemiştir. Bu faktörlerden birincisi bireycilik ve kendine güven ilkesini benimseyen geleneksel kadın girişimci, ikinci faktör ise kadınların erkeklerin astı olmayı kabul ettiği geleneksel cinsiyet faktörüdür. Bu iki faktöre bağlı olarak dört girişimci kadın tipi

tanımlanmaktadır (Morçin, 2013, s.172). Bu, dört girişimci kadın tipi Tablo 3.3'te özetlenmiştir.

Tablo 3.3. Kadın Girişimci Tipleri

Kadın Girişimci Tipi	Özellikleri	Girişim Alanları
Geleneksel Girişimci	Hem girişimcilik ideallerini hem de geleneksel cinsiyet rollerini aynı ölçüde yerine getirmeye çalışır	Konuk evi işletmeciliği, sekreterlik, bakım ajansı, restoran, yemek fabrikası, kuaför salonu v.b.
Yenilikçi Girişimci	Girişimci rolünü, geleneksel rolünden daha üstün tutan ve öncelikli hedefi işini büyütmek olan girişimcidir.	Yüksekokuldan mezun olan kadınların istihdam edildiği alanlar, Pazar araştırmaları, reklam, halkla ilişkiler ve basın.
Evcimen Girişimci	Geleneksel rolünü girişimci rolünden üstün tutan ve girişimciliği bir yan iş gören girişimcilerdir.	Uzun vadeli, küçük ölçekli işler yaparlar ve daha çok evde üretilen ürünlerin ticaretiyle uğraşırlar
Radikal Girişimci	Kadınların ikinci plana atılmasının önüne geçmeye çalışan ve işini bu amaca hizmet eden bir araç olarak gören girişimcidir.	Kadınların ikinci plana atılmasının önüne geçmeye çalışan ve işini bu amaca hizmet eden bir araç olarak gören girişimcidir.

Kaynak: Morçin, 2013, s. 172.

Literatürde kabul gören diğer girişimci türleri ise şöyledir (Tekin, 2005, s.332).

İşletmenin çalıştırılması konusunda sadece kendisinin söz sahibi olduğu kadın girişimciler,

- İşletmesini kendi adına kuran ya da birden fazla işletmesi olan kadın girişimciler,
- Bir mal ya da hizmetin üretimini, pazarlamasını yapan veya yaptıran kadın girişimciler,
- İşletmeyle ilgili olarak kendi adına işlemler yapan ve faaliyetlerde bulunan kadın girişimciler,
- Yönetici konumunda olan kadın girişimciler.

Kadın girişimciler yukarıda sayılan durumlardan birine sahip olabilirler. Bu durumlar dışında kadın girişimciler evlerinde el sanatları, tekstil gibi küçük girişimcilik faaliyetlerinde bulunabilirler. Kadın girişimcilerin evde çalışmasına neden olan faktörler olabilir. Geçim sıkıntısı, kadının geleneksel anlamda yüklenmiş olduğu sorumluluklar, çocuk bakımevlerinin yetersizliği, iş yeri arama ve bulmadaki zorluklar, sermaye edinmedeki zorluklar bu faktörler arasında gösterilebilir. Başarılı girişimci kadınlar, toplumun kadına biçtiği rollerle işleri arasında dengeyi kurabilen kadınlardır (Tekin, 2005, s.332).

3.1.3. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Faktörler

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasının çeşitli nedenleri vardır. Kendi işlerinin patronu olma isteği, ekonomik özgürlüklerini elde etme isteği, maaş ve ücret karşılığında çalışma istememeleri, ev ekonomisine katkıda bulunma isteği gibi

nedenler kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılmasında önemli rol oynamaktadır. Literatürde kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler itici ve çekici faktörler olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir (Gürol, 2000, s.242).

3.1.3.1. İtici Faktörler

Yaşanılan olumsuz olaylar sonucu kadınları girişimci olmaya iten, mecbur kılan faktörler itici faktörlerdir. Bu itici faktörler şunlardır:

I. İşsiz Kalma

Kadınları girişimci olmaya iten nedenlerin başında işsiz kalma faktörü gelmektedir. İş gücü piyasası incelendiğinde erkek egemen sektörlerin daha çok olduğu görülür. Bunun yanı sıra toplumun kadına biçtiği roller kadını iş bulması konusunda sınırlandırmaktadır.

Ekonomik krizler, iş yerinde küçülmeye gidilmesi ve işçi çıkarmaların yaşanması, kadınların çalıştıkları yerlerde fazlalık gibi görülmesi gibi nedenler de kadınları kendi işini kurmaya itmiştir (Onay, 2013, s.17).

II. İş Yerindeki Memnuniyetsizlik ve Cam Tavan Sendromu

İş doyumu, insanların işlerinden duyduğu mutluluğun derecesini anlatan bir kavramdır. Kadının iş yerinde hak ettiği değeri görememesi, cinsiyet ayrımcılığının yapılması, terfi alamama gibi nedenler iş tatminsizliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ‘cam tavan sendromu’ olarak tanımlanmaktadır (Karaca, 2007, s.51).

Kadınların, kendisiyle aynı eğitimi almış, aynı statüdeki karşı cinsteki çalışma arkadaşından daha az ücret alması, orta düzeyde yönetici olduktan sonra kadın olduğu için terfi alamaması gibi engelleyici faktörler kadının motivasyonunu düşürmektedir. Cam tavan engeli aşılması çok güç görülen engellerden biridir. Çok az sayıda kadın bu engeli aşarak tepe yönetime ulaşmayı başaraabilmiştir (Soysal, 2010, s.71-95).

Cam tavan kavramının içerdiği engeller işletmenin performansını da etkilemektedir. Öncelikli olarak kadınların engellendiklerini hissetmeleri onların motivasyonunu düşürmektedir. Daha fazla çalışma ve başarının ödüllendirilmeyeceği düşüncesi tüm kademelerde verimin düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca üst düzey yönetimde homojenliğin fazla olması kararda zayıflığa neden olmaktadır. Kadınlara yönelik uygulanan bu engeller işletmenin ihtiyaç duyduğu yetenek ve kaynakları yeterince kullanamamasına neden olmaktadır (Karaca, 2007, s.52).

İş tatminsizliğinin yaşanması, cam tavan engeli gibi faktörler kadınları girişimciliğe iten faktörlerden olmuştur (Karaca, 2007, s.53).

III. Esnek Çalışma Saatleri İsteği

Kadınlar annelik, eş olma, ev hanımı olma gibi pek çok role sahiptir. Bu rollerin getirdiği sorumluluklar nedeniyle kadınlar kariyerlerine ara vermek zorunda kalabilirler. Bu anlamda girişimcilik kadına kariyer yapma imkânı verirken bir yandan da diğer sorumlulukları yerine getirmeyi kolaylaştırabilir. Girişimciliğin kendi işinin patronu olma, bağımsız olma özellikleri çalışma saatleri için esneklik oluştururken kadının aile ile iş yaşam dengesini kurmasında yardımcı olur (Narin vd, 2006. s.8).

3.1.3.2. Çekici Faktörler

Kadın girişimcilerin girişimci olmalarını olumlu yönde etkileyen faktörler çekici faktörler olarak ele alınmaktadır (Keskin, 2014, s.71).

I. Kendini Gerçekleştirme İsteği

Kendini gerçekleştirme isteği kadınların girişimciliğe karar vermelerine neden olan önemli faktörlerden biridir. Çünkü çoğu ülkede kadınların başarılarına ve yeteneklerine duyulan saygı azdır. Bu durum kadınların öz saygılarını gerçekleştirmek için girişimciliği fırsat olarak görmelerini sağlamıştır. Kadın girişimciliği ile ilgili yapılan araştırmalarda maddi sıkıntı içinde olmayan kadınlar için ilk sırada gelen çekici faktörün kendini gerçekleştirme isteği olduğunu söylenilebilir (Keskin,2014, s.72).

II. Girişimcilik Güdüsü

Kadınları hem finansal ödüller hem de kişisel ödüller motive edebilir. Bazı kadınlar iş sahibi olmanın kendi hayatlarına sağladığı kişisel tatmini önemserken bazı kadınlar ise bilgi ve becerilerini ortaya koymanın en iyi yolunun bir iş kurmak olduğuna inanırlar (Keskin, 2014, s.76). Bu iki neden de kadınları girişimci olmaya yönlendirdiğini söylemek mümkündür.

III. Zengin Olma İsteği

Başkalarının yanında ücretli çalışmak yerine kendi işinin patronu olmak daha fazla gelir elde etmek, zengin olma fikri kadınları girişimciliğe çeken önemli faktörlerden biridir. Kadın ve erkek girişimciler karşılaştırıldığında kadınlarda ekonomik güdülenme faktörleri erkeklere göre daha geri planda kalsa da zengin olma isteği kadınlar için çekici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Özyılmaz, 2016, s.45).

IV. Sosyal Statü Elde Etme İsteği

Statü, bir kişinin bir kurum ya da toplum içindeki yerini ifade eden bir kavramdır. Kadınlar annelik ve ev hanımlığı rolleri dışında bir statüye ulaşmak ve

başarma arzusu içerisindedirler. Bu arzu çekici bir faktör olarak kadınları iş kurmaya yönlendirmektedir (Gönüllü ve İçli, 2001, s. 86).

V. Güç Elde Etme İsteği

Güç elde etme isteği başka insanların davranışlarını kontrol etme, onlardan sorumlu olma, başkalarının davranışlarını etkileme olarak açıklanmaktadır. Asıl amaç diğer insanları etkileyerek onları yönlendirmektir. Güç elde etme isteği kadınları girişimciliğe yönlendirebilmektedir (Ceylan ve Demircan, 2002).

Dihillon ve Malhotra (1993) tarafından yapılan araştırmada kadınların girişimciliğe yönlendiren güdüler ele alınmıştır. Bu araştırmada, girişimci kadınların en çok bağımsız olma arzusu, kendini gerçekleştirme, para kazanma ve statü kazanma isteği olduğu görülmektedir. Kadınları harekete geçiren güdüler ise sıklıkla hırs, bağımsızlık ve meşgul olma arzusudur (Yeşil, 2018, s. 42, Hancı, 2004).

3.1.4. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Günümüzde kadınların iş yaşamındaki fonksiyonlarını arttırmasına rağmen iş sahibi olmasını engelleyen sorunlar vardır. Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de girişimcilerin karşılaştığı sorunlar dışında kadın olmaları sebebiyle erkeklerden farklı sorunlarla karşılaştığı görülmektedir (Bedük, 2005, s. 113). Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları 8 başlık altında incelenebilir.

I. Eğitim ve Tecrübe Eksikliği

Eğitim eksikliği yaşanan sorunların başında gelmektedir. Kadınların iş yaşamında yeterli tecrübeye sahip olmamaları, çıraklık ve mesleki eğitimden uzak kalmış olmaları kadınların beceri kazanmaları engelleyen ya da geciktiren önemli faktörlerdir. Yapılan çalışmalarla eğitim eksikliği giderilmeye çalışılsa da tecrübe ve bilgi eksikliği sosyal iletişim ağına sahip olmamalarına neden olmaktadır. Bu durumun kadınların müşteri ile ilişkilerine yansıdığı görülmektedir. Temel ve mesleki eğitimini tamamlayan kadın girişimcilerin işlerini kurduklarında daha rahat hareket ettikleri gözlemlenirken eğitim seviyesi düşük olan kadınların çok çeşitli sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Teknik eğitim bakımından eksikleri olan girişimciler alanlarındaki araç, gereç ve donanımları kullanmakta acemilikler yaşayabilmektedir (Kutanis, 2003, s. 68).

Kadınların yaşam kalitelerini artırarak statü kazanmasını sağlayan ve kadınları ikinci planda kalmaktan kurtaran en önemli etkenin eğitim seviyesini arttırmak olduğunu söylenilebilir (Sipahi, 1997, s.6). Eğitim seviyesinin artırılmasıyla çalışma hayatına giren kadınlar daha verimli işlere imza atarak kariyerlerinde ileri seviyelere ulaşacak, aile ve toplum içerisinde saygınlığı artacak ve erkekler kadar söz hakkına sahip

olacaklardır (Ersarı, 2015, s.50).

Kadınların iş piyasasına katılma oranı eğitim düzeyinin artmasıyla doğru orantılıdır (Özyılmaz, 2016, s.55). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2018 verilerine göre okuma yazma bilmeyen kadınlar %16,1 okuma-yazma bilen fakat okul bitirmeyen kadınlar %21 ilkokul mezunu kadınlar %31,3 ortaokul ve dengi meslek okulu kadınlar %22,2 yüksekokul ve fakülte mezunlarının ise %71,6 oranında iş gücüne katıldığı görülmektedir (Çakır, 2019, s.31).

Gelişmiş ülkelerde kadın girişimcilerin çoğunlukla yükseköğrenim düzeyinde eğitimi olduğu ve lisansüstü öğrenim görenlerin azımsanmayacak derecede olduğu görülür. ABD'de kadın girişimcilerin %70'i yükseköğrenim görmüştür. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerde kadın girişimcilerin eşleri ile babalarının da iyi eğitim alan kişiler olduğu görülmektedir (Ersarı, 2015, s.50).

Kadınların sahip oldukları potansiyelleri üretkenliğe çevirebilmeleri için eğitim seviyesinin artırılması gerekmektedir. Girişimci kadınların bir kısmının eğitim seviyesi düşükken bir kısmı da mezun olunan okuldan sahip oldukları birikimleri piyasanın istekleri doğrultusunda kullanmada yetersiz kalabilmektedirler. Kadınlar, bilgilerini dünya ve teknolojilere uygun bir şekilde yenileyerek iş dünyasında kendilerine yer bulabileceklerdir. Bu yüzden kendi hesabına çalışan girişimci kadınların ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazandıracak eğitimleri alması gerekir. Bu bilgi ve beceriler onlara girişimcilik hayatları boyunca önemli avantajlar sağlayacaktır (Özyılmaz, 2016, s.56).

Tecrübe faktörü de girişimcinin başarısını etkileyen önemli bir etkidir. Kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden daha az tecrübeli olduğu görülmektedir. Kadın girişimciler işletmelerini kurarken resmî kurumlarla olan ilişkilerde erkeklerden daha fazla sorun yaşamaktadır. Kadınların iş hayatında daha fazla yer aldıkça tecrübe eksiklikleri azalacak ve daha başarılı olacaklardır (Şekerler, 2006, s.123).

II. Toplumsal Rol

Toplumun kadınlara yüklediği eş ve annelik rolleri iş yaşamına giren kadının aile ile iş yaşamı arasında denge kurmasını zorlaştırmaktadır. Kadınlara yüklenen roller nedeniyle çoğu zaman iyi bir eş, iyi bir anne, başarılı bir iş kadını, ev hanımı olma konusunda kadın bir tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Kadınlar çalışıyor olsa da evin sorumluluğu ve çocukların sorumluluğu genellikle kadına aittir. Bu nedenle çalışan kadınların yükü erkeklere göre daha fazla olmaktadır. Kadın, erkeğin ekonomik sorumluluğunu paylaşarak erkeğin yükünü hafifletirken kendisine yeni roller

yüklenmektedir. Bu sorumluluklar nedeniyle girişimci kadınlar aile ve iş yaşamı arasında rol çatışması yaşayabilmektedir. Kadınların yaşadıkları rol çatışması onların iş yaşamında başarısız olmasına neden olmaktadır (Özyılmaz, 2016, s.57).

III. Toplumsal ve Çevresel Tepkiler

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlardan bir tanesi de girişimcilik faaliyetlerine başlarken çevrelerinden ve ailelerinden gördükleri tepkidir. Evli olmayan kadın girişimciler aileleri tarafından desteklenirken, bazen yoğun çalışmalarının aile kurmalarına engel olacağı şeklinde görüşlerle karşılaşmaktadırlar. Evli olan girişimci kadınlar ise genellikle eşleri tarafından desteklenir ve ev düzenini devam ettirmek şartıyla girişimlerine devam edebilecekleri kanısı oluşmuştur (Kutunis, 2003, s.68-69).

Kadınların çalışma hayatına girmesine alışkın olmayan toplumlar kadın girişimcilere tepki gösterebilmektedir. Bu durumda kadın girişimciler bir yandan işletmeleriyle ilgili faaliyetleri sürdürürken bir yandan da bu tepkilerle mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Kutunis, 2003, s.68-69).

IV. Ayrımcılık

Girişimci kadınların karşılaştığı sorunlardan bir tanesi de cinsiyet ayrıımıdır. Erkek egemen toplumlarda kadınlar sadece kadın olduğu için çeşitli ayrımcı uygulamalarla karşılaşabilmektedir. Eşitsizlik, ücrette eşitsizlik, kariyer ilerlemesine engel olmak, bazı görev alanlarında dışlanmak bu engellerden bazılarıdır. Bu durum yasalardan çok toplumsal ön yargılardan kaynaklanmaktadır (İlter, 2010, s.88).

Kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri kadınların ayrımcı uygulamalarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Kadının cinsiyet rolleri sebebiyle iş ve aile hayatında denge kurmak zorunda olması kadınların anne ve eş olmasının uzantısı gibi görünen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi mesleklere daha çok yönelmesine neden olmuştur (Narin vd, 2006, s.71).

Kadınların yetenekleri dikkate alınmadan cinsiyet ayrımcılığıyla karşılaşması ülke ekonomisi için de kayıp anlamına gelmektedir (Narin vd, 2006, s.71).

V. İletişim ve Koordinasyon

Kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlardan biri de iletişim ve organizasyon alanlarıdır. Bu sorunun kaynağı ise işin iyi bilinmemesi ve çalışanların iyi bir şekilde örgütlenmemeleridir (Özyılmaz, 2016, s.59).

VI. Finansal Zorluklar

Finansal zorluklar hem kadın hem de erkek girişimcilerin önemli sorunlarından biridir; ancak kadınlar için daha büyük zorluklar oluşturmaktadır. Bunun iki nedeni

vardır. Birincisi; kadınlar finansal güvenliklerini belgeleyecek olan finansal kayıtlara sahip değillerdir. Bu yüzden borç veren kuruluşlarla sıkıntılar yaşamaktadırlar. Borç veren kuruluşların tecrübe, pazarlama şartları, üretilecek hizmetin ve ürünün yapısıyla ilgilenmesi pek çok kadın girişimcinin bu konulara yeterince hâkim olmaması nedeniyle çoğunlukla eşlerinin ya da ortaklarının desteğini almak zorunda kalmaktadırlar. İkincisi ise genellikle kadın girişimcilerin muhasebe, finansal planlama, parasal konularda yapılan anlaşmalarla ilgili yeterince bilgi ve deneyime sahip olmamalarıdır (Doğramacı, 2006, s.39).

Kadınların finans kurumlarıyla ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaması, yazılı işlemleri tamamlamakta zorluk çekmeleri, işlerinin küçük ölçekli olması nedeniyle bankaların borç verme maliyetini arttırması yaşanan temel sorunlardır. Ayrıca gayrimenkullerin çoğunlukla erkekler üzerine olması kadınların teminat göstererek kredi almalarına engel olan unsurlardandır (Özyılmaz, 2016, s.60).

VII. Bürokratik Engeller

İşletme kurmak için çeşitli bürokratik işlemler yapılmalıdır. İşletmenin tescil ettirilmesi ve kurulması aşamasında eksik bilgi zaman kaybı ve daha fazla yorgunluk yaşanmasına neden olacaktır. Bu konularda kadınların daha az bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Kadınlar işletmelerini kurarken daha fazla zaman harcayıp daha fazla yorulmaktadırlar. Kadın girişimcileri destekleyen pek çok kurum ve kuruluşun olması bu kuruluşlar arasında yeterince koordinasyon oluşmamış olması da kadın girişimciler için sorun taşımaktadır. Bu kurumların teşvik ve eğitim gibi imkânlarından yararlanma bürokratik nedenlerden dolayı zaman alıcıdır (Özyılmaz, 2016, s.61).

VIII. Örgütlenme

Örgütlenme aynı iş kolunda çalışan kadınlar arasında işbirliğini ve koordinasyonu sağlayan önemli bir faaliyettir. Kadın girişimcilerin bir örgütten destek alması, kendini güvenli bir örgütün mensubu olarak hissetmesi psikolojik açıdan da faydalıdır. İyi bir kadın örgütlenme yeni iş kuracaklara yol gösterme, rehberlik etme, benzer işlerde çalışan kadınları koordine etme gibi çeşitli faaliyetlerle kadın girişimcilere fayda sağlayabilir. Bu örgütlenmeler yeni girişimcilere cesaret verebilir. Ayrıca kadınların daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlayarak kadın girişimcilerin başarılarının artmasını sağlar (Özyılmaz, 2016, s.61-62).

3.2. Kadın Girişimcilere Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

TÜİK 2017 verilerine göre Türkiye'deki kadın girişimcilerin oranı %9'dur. Türkiye'de kadın girişimcilere sağlanan destek oranı erkek girişimcilere sağlanan destek

oranından daha fazladır (TÜİK, 2017). Kadın Girişimcileri destekleyen kurum ve kuruluşları Devlet ve Kamu Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör, Uluslararası Kuruluşlar olmak üzere dört başlık altında incelenebilir.

3.2.1. Devlet ve Kamu Kuruluşları

-Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

Türkiye' de en kapsamlı girişimcilik desteği veren bu kuruluşun amacı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin teknolojik yeniliklere uyum sağlamasını sağlamak, rekabet güçlerini arttırmak, ekonomik etkinlikleri artırarak ekonomiye katkılarını arttırmaktır. Kurum girişimcilere 'İş Geliştirme Merkezi Desteği', 'Yeni Girişimci Desteği', 'Yabancı Danışman Desteği Programı', 'İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi Desteği' gibi destekler vermektedir (www.kosgeb.gov.tr).

-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Ülkemizde kadın erkek eşitliğini sağlayarak kadınların konumlarının güçlendirilmesini sağlamak, kadınlara karşı yapılabilecek ayrımcılıkları önleyerek projeler geliştirmek, politikalar üretmek misyonuyla kurulan KSGM faaliyetlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak yürütmektedir (Tahtalı, 2018, s.102-103).

Kadınlara yönelik eğitim, sosyal, kültürel, siyasi her türlü ayrımcılığı kaldırmayı amaçlayan KSGM 1990 yılında kurulmuştur. KSGM faaliyetlerini toplantılar düzenleyerek, eğitimler vererek ve projeler yaparak sürdürmektedir. “Kadının Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Arttırılması Projesi”, “Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlara Yönelik Materyal Geliştirme Projesi”, “Aile İçi Şiddet Alanında Çalışan Personele Yönelik Eğitici Eğitimi Projesi”, “Mahkûm Kadınlar İçin Kariyer Planlama Merkezi Projesi” gibi pek çok tamamlanmış projesi KSGM'nin “Annemin İş Benim Geleceğim Projesi”, “Kadın Güçlenmesi strateji ve Eylem Planı”, “Türkiye'nin Mühendis Kızları” adlı devam eden projeleri bulunmaktadır. (www.ailevecalisma.gov.tr).

-İl Özel İdaresinin Kadınlara Yönelik Mikro Kredi Uygulamaları

Mikro kredi modeli, yoksul insanların fırsatlarının artırılması ve güçlendirilmesine yönelik yoksullukla mücadele yöntemlerindendir. Mikro kredi kendi işini kurmak isteyen ancak bunun için yeterli imkânlara sahip olmayan kefil ya da teminat gösteremediği için kredi bulamayan insanları hedef almaktadır. Mikro kredi herhangi bir kefalet veya ipotek işlemi gerektirmeyen bir borç verme sistemidir (Güneş, 2009, s.43). Türkiye'deki mikro kredi uygulamaları Kadın Emeğini Değerlendirme

Vakfı'na bağlı MAYA programı, Türkiye İsrafi Önleme Vakfı (TİSVA), Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP) ve İl Özel İdareleri tarafından yürütülmektedir (Bayramoğlu ve Dökmen, 2017, s.47).

Ülkemizde 22.05.2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunun 6. Maddesinde; 'sosyal hizmetler,' 'yardımlar,' 'yoksullara mikro kredi verilmesi', 'çocuk yetiştirme yurtları,' 'Çocuk yuvaları' başlıkları İl Özel İdaresinin görev alanı içerisinde sayılmıştır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanunda sosyal hizmetler kanununda mikro kredi uygulaması yer almaktadır. Bu düzenlemelerin amacı ekonomik yaşama kadınların katılımını sağlamaktır (Ören vd, 2012, s.324).

Mikro kredinin kadınlara sağladığı yararlarından bazıları şöyle sıralanabilir (Ören vd, 2012, s.326):

- Geleneksel bankacılık sistemi tarafından kapsanmayan kişilere yönelik oluşu, kadınların iş hayatına girmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.
- Mikro kredinin kefalet, teminat, icra, mahkeme süreçlerinin olmaması sosyal güvencesi ve teminatı olmayan kadınlar için cesaretlendirici bir unsur olmuştur.
- Mikro krediyle insanlara karşılıksız para vermek yerine onlara kendi işlerini kurma, kendi ayakları üzerinde durma fırsatı verdiğinden daha etkili ve kalıcı çözümler ortaya çıkmaktadır.
- İnsanların kendi işlerini kurması, borçlarını ödeyebilmesi, yoksul insanlar için maddi zenginlikten başka sosyo-psikolojik olarak tatmini sağlamaktadır.
- Mikro kredi ile kendi işlerini kuran kadınlar iş tecrübesi kazanarak, çeşitli eğitimler alarak, kişisel olarak kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunur.

Bütün bu maddeler değerlendirildiğinde mikro kredinin işsizliği azaltıcı, üretimi arttırıcı, kırsal kesimden göçü önleyici, yoksul insanların suç işleme oranlarını düşürücü gibi olumlu etkilerinin olduğu söylenilebilir.

-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)

ÇSGB genellikle dezavantajlı grup olarak adlandırılan engelliler, kadınlar ve çocukların iş yaşamlarında karşılaştıkları sorunların çözülmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu anlamda engelliler için engelliler şubesi bulunurken kadınların iş yaşamında karşılaştığı ayrımcılık faaliyetlerini çözmek için cinsiyet şubesi bakanlık bünyesinde yer almaktadır. Kadınların iş olanaklarının artırılması, kadın girişimcilerin faaliyetlerinin desteklenmesine ve kadın istihdamının önündeki engelleri aşmak için çeşitli eğitimler, projeler gerçekleştirilmektedir. Eğitimler sonucunda sertifika almaya

hak kazanan kadın girişimcilerin çalışma hayatında aktif rol aldığı görülmektedir (Tahtalı, 2018, s.105).

-Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

İŞKUR, işverenler ile iş arayan bireyleri bir araya getirerek iş hayatında hareketlilik sağlamayı amaçlamaktadır. İŞKUR ile KOSGEB arasındaki ‘Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi İş birliği’ protokolünde belirlenen esaslar çerçevesinde girişimcilik eğitim programı verilmektedir. Eğitim Programının sonunda verilen belge KOSGEB, ‘Yeni Girişimci Desteği ’ne başvurularda gerekmektedir. İşletmelerini geliştirmek isteyenler için de girişimcilik eğitimleri verilmektedir. Ayrıca sosyal yardım, özürlü maaşı ile dul ve yetim aylığı alanlar, isteğe bağlı sigortalı olanlar, tarımsal faaliyette bulunanlar girişimcilik eğitim programlarından yararlanabilirler (İŞKUR,2019).

-Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)

Kadınların sosyal ve ekonomik hayattaki varlığını artırmayı amaçlayan kurumlardan biri de Millî Eğitim Bakanlığı’dır. MEB, mesleki eğitim faaliyetlerini çağımızın ihtiyaçlarını karşılamak ve piyasadaki talebi karşılayabilmek için çeşitli projeler yürütmektedir. Hayat Boyunca Öğrenme Genel Müdürlüğü MEB bünyesinde kurulmuştur. Hayat Boyunca Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne bağlı kurumlarda öğrenim gören kadınların girişimci ruhlarının ortaya çıkarılması ve Türkiye’deki kadın girişimci sayısının artmasına katkıda bulunulması, onların ürettiği ürünlerin pazarlanmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır (hbogm.meb.gov.tr).

3.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Sivil Toplum Kuruluşları resmi kuruluşlar dışında kalan ve bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren, sosyal, kültürel, çevresel ve politik amaçlarla çalışmalar yapan, çalışanlarını gönüllülük esasıyla belirleyen, gelirlerini bağışlar ve üyelerin ödemeleriyle sağlayan kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Bu kuruluşlar dernek, sendika ve vakıf adlarıyla faaliyet gösterirler. Türkiye’de 1990 yıllarında yaygınlaşan ve çeşitlenen Sivil Toplum Kuruluşlarından bir kısmı kadın hakları, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadının çalışma hayatına aktif olarak katılımının artması, kadının siyasette aktif rol oynaması, kadınların mesleki ve kişisel becerilerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır (Tekin, 2005, s.72-79). Bu derneklerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

-Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)

2002 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) öncülüğünde ve ilgili Ticaret ve Sanayi Odalarının ev sahipliğinde Avrupa birliği fonları ile Gaziantep,

Kocaeli, İzmir’ de Avrupa İş Geliştirme merkezleri (ABİGEM) kurulmuştur. İlk üç ABİGEM’ in başarısı üzerine Mayıs 2008’ de ABİGEM’leri geliştirme projesi başlatılmış ve Avrupa Birliği fonlarıyla 12 tane daha ABİGEM kurulmuştur. 2008 yılında kurulan ABİGEM’ler Adana, Afyonkarahisar, Çorum, Denizli, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Konya, Malatya, Trabzon, Trakya ve Uşak illerinde bulunmaktadır. 2012 yılında ise Hatay, Sivas, Batman ve Van illerinde olmak üzere 4 ABİGEM daha kurularak ABİGEM’lerin sayısı 19’a çıkarılmıştır ([www. tobb.org.tr](http://www.tobb.org.tr)).

ABİGEM, kadın girişimcilere yol gösterme, yardımcı olma faaliyetlerinde bulunur. 2004-2005 yıllarında ABİGEM tarafından yürütülen Kadın Girişimcilik Programı çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan eğitimlere 1643 kadın girişimci katılmış olup bunlardan 27 tanesi kendi işletmesini kurmuştur (Tahtalı, 2018: 110). ABİGEM için AB’nin sağlamış olduğu mali yardım değeri 50 milyon Euro’nun üzerine çıkmıştır. ABİGEM’ler, profesyonel eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunarak KOBİ’lerin rekabet seviyelerini ulusal ve uluslararası pazarda artırmayı ve KOBİ’lerin iş geliştirme hizmetleri alabilecekleri önemli bir birim olmayı amaçlamaktadır (www.kobi.org.tr).

-Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)

KADAV,1999 Marmara depreminin ardından bölgedeki kadınlara destek olmaya çalışan bir grup kadın tarafından kurulmuş bir vakıftır. Bölgedeki danışma hizmetleri veren vakfın diğer faaliyetleri şunlardır (www.siginaksizbirdunya.org).

- Kadına yönelik şiddet, ev içi şiddetle mücadele ve danışmanlık hizmeti
- Göçmen kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılıkla mücadele
- Kadın emeği ve istihdamı

KADAV, kadın girişimcilere yönelik eğitimler düzenleyerek çeşitli kuruluşlarla iş birliği yaparak kadınların sosyal ve ekonomik anlamda güçlenmesinde etkili rol oynayan bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir (www.siginaksizbirdunya.org).

-GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezi (GİDEM)

GİDEM projesi, Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yürütülen KOBİ geliştirme projesidir. Projenin hedefi Adıyaman, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin’ de yer alan ofisler üzerinden var olan ya da potansiyel girişimcilerin girişimci kapasitelerini geliştirmek ve hedef kitleye eğitim, tavsiye, danışmanlık gibi iş geliştirme hizmetleri sağlamaktır (Sayın, 2006, s.346).

GİDEM kapsamında gerçekleştirilen “Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi

Projesi'yle Güneydoğu Anadolu Bölge'sinde kadın girişimciliğin desteklenmesi ve artırılması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Güneydoğu Anadolu Kadın Girişimcilik danışma kurulu, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik çalışmalar yapmaktadır (Sayın, 2006, s.349).

-Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

2002 yılında kurulan derneğin amacı kadınları ekonomik hayata kazandırmak olarak açıklanmıştır. Bu amaç için dernek tarafından 'Girişimcilik Bilinci Semineri' ve 'Kadın Fonu' gibi projeler geliştirilmiştir. KAGİDER tarafından girişimci kadınlar teşvik edilmekte, projeleri desteklenmekte ve danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. Yılda iki kez düzenlenen 'Girişimcilik Bilinci Semineri'nin ardından proje yollamak isteyen kadınların başvuruları kabul edilir. Seçilen projelere eğitim ve danışmanlık desteği vermektedir. Ayrıca proje başına 30 bin Euro'yu aşmamak kaydı ile mali destek de verilebilir (www.kagider.org).

-Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

1998 yılında merkezi İstanbul'da olmak üzere 12 farklı ilden 35 kadın örgütünün yardımı ile kurulmuştur. Kurulma amacı, sosyo-ekonomik açıdan zayıf seviyelerde olan kadınların bu yönlerini geliştirerek yerel kalkınmayı desteklemektir. KEDV, kamu kurumları ve özel kuruluşlar ile beraber çalışmalarını sürdürmektedir (Azap, 2006, s.10).

KEDV, kadınların girişimcilik özelliklerini geliştirmek ve kadınları bu faaliyetlere yönlendirerek sosyo-ekonomik açıdan güçlendirmeyi ve statülerini daha yüksek düzeylere taşımayı amaçlamakta, eğitim ve çocuk bakımı gibi kadınları iş hayatından uzaklaştıran konularda destek vererek kadınların iş gücüne katkısını arttırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır (Tahtalı, 2018, s.113).

3.2.3. Özel Sektör

Devlet kurumlarının kadın girişimciliğine ve iş gücüne katkı sağlaması adına gerçekleştirdiği faaliyetlerin yanı sıra, özel sektörde bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Kadın girişimcilere destek vermek adına kurulan kuruluşlara alt başlıklar şeklinde değinilmiştir.

-Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Sivil Toplum Kuruluşu olarak kurulan TOBB, kadın girişimciliğin her yönden gelişmesi ve ilerlemesi için mevcut olan politikaları geliştirmeye ve yeni projeleri faaliyete geçirmeye yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Bu hususta kadın girişimciliği desteklemek amacıyla Kadın Girişimciler Kurulu'nu bünyesine katmıştır. Kadın

Girişimciler Kurulu, kadınlar arasında girişimciliğin yaygınlaşmasına olanak sağlayan, girişimcilik üzerine eğitimler veren ve fikirlerin hayata geçmesini destekleyen bir kuruluştur. Aynı zamanda kadın girişimcilere yurt dışında staj yapma imkânı sunarak onları geliştirmeyi ve potansiyellerinin farkına varmalarını hedeflemektedir (www.tobb.org.tr).

Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)

TÜSİAD, 1971 yılında kurulmuş ve ekonomi piyasasında rekabeti, sürdürülebilirliği ve katılımcı demokrasi tutumunun benimsenmesini amaçlayan bir kuruluştur. İçerisinde yürüttüğü Bu Gençlikte İş Var Çalışma Grubu ve Kurum İçi Girişimcilik Çalışma Grubu ile girişimciliğe önem vermekte ve desteklemektedir. Ayrıca kadın girişimciliğine de özel bir önem göstermekte ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunacak kadınlara ekonomik, teknik ve proje alanlarında destek vermektedir. Dernek 2018 yılında ismini İş İnsanları olarak değiştirerek de kadın girişimciliğine olan desteğini göstermiştir. Dernek ilk kadın başkanını da 2007 yılında seçmiştir (www.tusiad.org).

3.2.4. Uluslararası Kuruluşlar

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan problemler kalkınma konusundaki yaklaşımın sorgulanmasına sebep olmuştur. Bu problemlerin çözüm sürecinde ise bir dizi yeni faaliyetler ve stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu hususta, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Avrupa Birliği (EU), Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi uluslararası organizasyonlar oluşturulmuş ve ülkelerin kalkınma faaliyetleri desteklenmiştir (Çetin, 2007, s.153).

I. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

UNDP, Teknik Yardımlaşma Genişletilmiş Programı (EPTA) ve Birleşmiş Milletler Özel Fon'unun birleşmesi ile 1971 yılında kurulmuştur. 166 ülke ile koordineli bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. UNDP, uluslararası alanda kalkınma faaliyetlerine destek vermekte, oluşturdukları geniş ağ ile yoksulluk ve krizlerle mücadele, kadınların toplumdaki konumunu iyileştirme, HIV/AIDS ile mücadele, ulusal potansiyelin artırılması ve çevre koruma alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir (Baranoğlu, 2018, s.33-34).

Kadınların sosyo-ekonomik düzeylerinin geliştirilmesine büyük önem gösteren UNDP, kadınların geri plana düşmesinden kaynaklanan yoksulluk ile mücadelede kadınların önemini vurgulamaktadır. Kadınlara sağlanan kredi, mikro finans ve hibe destekleri ile kadınların sosyo-ekonomik düzeylerinin gelişmesine ve yoksulluk ile

mücadeleye dikkat çekmektedir (Baranoğlu, 2018, s.34).

Ayrıca UNDP, kadınlara iş kurma imkânı sağlama, ekonomik hayata dâhil etme, kadınların düzenli bir gelire sahip olmaları gibi hedeflere sahiptir. Kadınların ekonomik alanda gelişmesi ve güçlenmesi ile sosyal olarak da güçleneceği ön görülmekte ve kadınlar bu doğrultuda GAP-GİDEM programında yer alarak kadın girişimciliği programa dâhil edilmiştir (www.tr.undp.org).

II. Avrupa Birliği (AB)

Avrupa birliği ilk temellerini Paris Antlaşması ile Fransa, İtalya, Batı Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile atmıştır (Arslanoğlu, 2008, s.38-39). Maastricht anlaşması ile de 1992 yılında Avrupa Birliği hukuki temellerini atmıştır. Böylece ekonomik birliğin oluşması, barışın ve siyasal düzenin sağlanması gibi amaçlar güdülmüştür (Çıldır, 2002, s.42-43). 2013 yılından itibaren de 28 üye sayısına sahiptir (www.ab.gov.tr).

Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Lizbon Anlaşması ile Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı maddesi özelince cinsiyet eşitliğinin önemi vurgulanmış ve kadın ayrımcılığına son vermek hedeflenmektedir. Kadınların iş gücüne daha fazla katılım gerçekleştirmesi ve karar mekanizmasında söz sahibi olması gibi politikaların gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. İnsani gelişim açısından kadınların toplum içerisinde yüksek statüye sahip olması önemli olarak görülmektedir (Tahtalı, 2018, s.116).

III. Dünya Bankası (DB)

Dünya Bankası geliştirmekte olan ülkelere kredi desteği sağlayarak yoksulluk ile mücadelede katkı sağlamaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kötü durumda olan Avrupa ülkelerine yeniden yapılanma imkânı sunmak adına kurulmuş ve Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA), Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Çok Taraflı Yatırımlar Garanti Ajansı (MIGA) ve Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) olmak üzere 5 farklı kurumdan meydana gelmektedir (Tahtalı, 2018, s.116-117).

Dünya bankası ile Türkiye arasında 1993 yılında oluşturulan Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi ile kadınların bütün sektörlerde çalışmalarını ve girişimci olmaları için gereken desteği sağlamak amaçlanmaktadır (Yeşil, 2018, s.65).

Dünya Bankası gelişmiş olan ülkelere finansman desteği sağlarken, geliştirmekte olan ya da az gelişmiş ülkelere borçlarını yönetebilmesi için kredi sağlamaktadır. Kısaca gelişmiş ülkelerden geliştirmekte olan ülkelere kaynak aktarımı yapılarak ülkelerin

refahını arttırmak hedeflemektedir (Yeşil, 2018, s.65).

IV. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Birleşmiş Milletler tarafından temsil edilen bir diğer kuruluş olarak ülkelerin iş hayatı düzenlemelerini ve sosyal adalet ilkelerini belirlemektedir. İçerisinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (WEDGE) ve Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı (SEED)'nı barındıran kadın girişimciliği destekleyen bir kuruluş olup faaliyetleri yönetmektedir. İş hayatında kadın ve erkek eşitliğini savunmakta ve buna yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir (Tahtalı, 2018, s.118).

2009-2010 yıllarında Ankara, Gaziantep ve Konya illerini kapsayan Türkiye'de Kadınlar İçin İnsana Yakışan İş İmkânları Sağlanması Yoluyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gerçekleştirilmesine Yönelik Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Pilot Projesi'ni İŞKUR ortaklığı ile geliştirmiştir. Projenin temel amacı kadınları iş garantili bölümlere yönlendirmek ve kadınların iş dünyasında aktif bir rol almasını sağlamaktır (Gökşen vd, 2015, s.60-62).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ – ELÂZİĞ İLİ

Bu bölümde ilk olarak kadın girişimciliği ile ilgili bazı uygulamalı çalışmalar özetlenmiştir. Elâzığ hakkında genel bilgilerin, alan araştırmasının ve analiz sonuçlarının yer aldığı bu bölümde, bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin Elâzığ ili üzerinden bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.1. Kadın Girişimciliği Üzerine Literatür Taraması

Kadın girişimciliği ile ilgili literatür taraması, bu alanda birçok çalışma olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda sıralanmıştır. Şahin (2006), kadın girişimcilerin yöneticilik ve liderlik vasıflarının genel durumunu, karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlar ile başa çıkma yöntemlerini incelemiştir. Çalışmasının sonucunda, kadın girişimcilerin gelişiminin girişimcilik faaliyetleri ile arttığını, karşılaştıkları sorunların temelinde ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısının bulunduğunu ve kadın girişimcilerin cinsiyet ayrımından dolayı diğer çalışanlar ile arasında olumsuz bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Şekerler (2006), çalışmasında kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların nasıl çözülebileceği üzerine araştırma yapmıştır. Sonuç olarak, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmeleri için bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeleri takip etmeleri gerektiğini belirtmiş ve ilgili kurum ve kuruluşların kadın girişimciliği vergi düzenlemeleri, kredi imkânları, bürokratik işlemler ve eğitim alanında imkânlar sağlayarak desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Palaz ve Turgut (2009), araştırmalarını Bandırma’da bulunan kadın girişimciler üzerinde gerçekleştirmişler ve bu bölgedeki kadın girişimcilerin kişisel özelliklerini incelemişlerdir. Araştırmalarının sonucunda, kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunları sermaye ve bürokratik işlemler olarak ifade etmişler ve kadın girişimcilerin kredilerinin iyileştirilmesi, vergi kolaylığı ve çocuk, yaşlı bakımı için destek sağlanmasını talep ettikleri belirtilmiştir.

Demircioğlu (2010), çalışmasında Eskişehir’deki kadın girişimciler üzerinden girişimciliğe yönelmedeki sebeplerini incelemiştir. Araştırmasının sonucunda, maddi ihtiyaçlar, hayallerini gerçekleştirme ve iş tatminsizliği gibi sebepler ön plana çıkmış ve iş hayatında yüksek statü ve ücrete sahip kadınların ise iş tatminsizliğinden dolayı girişimciliğe yöneldiğini belirtmiştir.

Güleç (2011), kadın girişimcilerin genel profilini ve eğitimin kadın girişimciler üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmasının sonucunda, kadın girişimcilerin ücret karşılığı çalışmaktansa iş kurmayı istedikleri, girişimcilik ile özgüvenlerinin artmakta olduğunu, kendi işlerini kurarak sektörde kalıcı hale gelip kaliteyi yükseltmek ve geleceğe yönelik çalışmalar yapmak istediğini ifade etmiştir.

Çabuk, vd. (2011), çalışmalarında kadın girişimcilerin profilini, karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların olası çözümlerini araştırmışlardır. Çalışmalarının sonucunda, kadın girişimcilerin sektöre girmedeki temel sebebinin maddi ihtiyaçlar olduğunu belirtmişlerdir.

Erdun (2011), Zonguldak'ta faaliyet gösteren kadın girişimcilerin, girişimciliğe yönelmedeki temel nedenleri incelemiştir. Çalışmasının sonucunda, kadın girişimcilerin %73,9'unun girişimcilikten öncede çalıştığını ancak iş tatminsizliğinden dolayı girişimciliğe yöneldiğini belirtmiştir.

Yaldız ve Çetinkaya (2015), çalışmalarında Konya ve Mersin'de faaliyet gösteren kadın girişimcilerin iş tatmin düzeyini incelemişlerdir. Araştırmalarının sonucunda, kadın girişimcilerin takdir gördüklerini, aldıkları sorumluluklardan hoşnut olduklarını ve işlerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, iş tatminlerinin yüksek olduğunu ve Konya'daki kadın girişimcilerin, Mersin'dekilere göre daha yüksek bir iş tatmin düzeyine sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Özyılmaz (2016), çalışmasında Türkiye'deki kadın girişimcilerin iş hayatında ve aile yaşamında karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Araştırmasında 1467 kadın girişimciye anket uygulaması, 32 kadın girişimci ile ise yüz yüze görüşme yapmıştır. Çalışmasının sonucunda, kadın girişimcilerin baskın özellikleri arasında kendi işini kurma ve kendini ispatlama isteğinin yüksek olduğunu, iş kurma sürecinde en çok aileden destek aldığını belirtmiştir. Kadın girişimcilerin iş hayatında karşılaştığı sorunların ise finansal ve bürokratik alanlarda olduğunu ifade etmiştir.

Yaşar (2017), 2012-2016 yılları dönem verileri ile Düzce'de KOSGEB desteği ile iş kuran 178 kadın girişimci üzerinden, kadın girişimcilerin ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkılarını incelemiştir. Araştırmasının sonucunda, girişimciliğe başlayan kadınların genel yaş ortalamasının 25-35 olduğunu, hizmet sektörüne ağırlık verdiklerini, iş kurmak için gereken sermaye konusunda sorunlar yaşayıp bu sorunları yakın çevre, tasarruf ve krediler ile çözdüklerini belirtmiştir. Girişimciliğe yönelen kadınların sadece ekonomik özgürlüklerini kazanmak değil aynı

zamanda sosyal alanda ilişkilerini güçlendirmek istedikleri ve kadın girişimciliğin desteklenmesi için uygulamaların iyileştirilmesini istediklerini ifade etmiştir.

Çeliköz (2017), Türkiye’de devlet ve özel finansman desteklerinin kadın girişimciliği üzerindeki etkilerini incelediği çalışmasında, kadın girişimcilerin eğitim durumları ile devlet ve özel destekler arasındaki ilişki ön plana çıkmıştır. Eğitim düzeyi yüksek olan kadın girişimcilerin bu desteklerden olumlu etkilendiği ancak eğitim düzeyi düşük olan kadın girişimcilerin bu desteklerden herhangi bir yönde etkilenmediğini belirtmiştir.

Sümer (2018), Yalova İli Ticaret ve Sanayi Odası’na bağlı 167 kadın girişimci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, kadın girişimcilerin demografik özellikleri, iş ve yaşam tatmini ve bunların arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmasının sonucunda, kadın girişimcilerin iş ve yaşam tatmininin yüksek olduğunu; iş tatmini ile gelir, sektör, araç sahipliği ve ev sahibi olma konuları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ayrıca yaşam tatmini ile gelir, araç sahipliği ve ev sahibi olma ile de anlamlı bir ilişkide olduğunu ifade etmiştir.

4.2. Elâzığ İli Hakkında Genel Bilgiler

Elazığ’ın Osmanlı Dönemindeki ilk adı ‘Agavat Mezra’sıdır. Elazığ’ın Sultan Aziz zamanında bayındırıldığı ve buraya Mamuret’ül Aziz yani ‘Aziz’in Yaptırdığı Kent’ adı verilmektedir. Sonraları bu isim halkın ağızda daha kolay söylenebildiği için Elaziz olarak kullanılmıştır. 17 Kasım 1937’de Elaziz’e gelen Atatürk, şehrin adının Elazık olmasını istemiş; Atatürk’ün önerisi ve bakanlar kurulu kararı ile Elaziz, Elazık olarak değiştirilmiştir. Azık diyarı anlamına gelen bu kelime, söyleniş zorluğu nedeniyle 10 Aralık 1937’de bir bakanlar kurulu kararı ile bugünkü söyleniş şekliyle ‘Elâzığ’ kabul edilmiştir (elazig.bel.tr).

Elâzığ ili, 1’i merkez ilçe olmak üzere 11 ilçeye sahiptir. Doğusunda; Karakoçan, Palu, Kovancılar, Arıcak; batısında Baskil; güneyinde Sivrice, Maden, Alacakaya; kuzeyinde ise Ağın ve Keban yer alır. Daha önceleri Elâzığ iline bağlı olan Pertek ve Çemişgezek İlçeleri Fırat nehrinin diğer kıyısında kaldıkları için Tunceli iline bağlanmışlardır (elazig.bel.tr). Elâzığ kent merkezi her ne kadar yeni sayılsa da, yerleşim olarak tarihi oldukça eskidir. Elazığ’ın tarihi Harput tarihi ile beraber değerlendirilmelidir (elazig.csb.gov.tr).

Elâzığ kentinin geçmişi Harput’un, yani binlerce yıllık bir kültürel birikimi olan bir uygarlığın geçmişidir. Paleolitik dönemden bu yana birçok kültüre ev sahipliği yapmış olan Harput ve çevresi, Fırat Irmağı’nın ortasında yer alan verimli topraklarla

çevrili eski çağlardan beri stratejik öneme sahip bir bölgedir. Bölgede Huriler (M.Ö. 20.000), Hititler (M.Ö. 14-13. yy) ve Asurların ardından Urartular (M.Ö. 9.000-7.000) hâkimiyet kurmuş ve bu zengin uygarlık Anadolu’da gerçekleştirdiği yenilikler ile bölgeyi zenginleştirmiştir (Aslan, 2011: 3-4). Bugün bile tarihi heybetiyle ayakta duran Harput Kalesi Urartular döneminden miras kalmıştır. Harput Kalesi en az 4000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Harput isminin ilk hecesi olan Har, taş (kaya) anlamına, son hecesi put (berd) ise kale anlamına gelmektedir. Günümüz Türkçesi ile ‘Taş Kale’ anlamını taşımaktadır (elazig.bel.tr).

Konumundan ötürü tarihin her döneminde önemli bir yerleşim merkezi olan Elâzığ ve Harput bölgesi, canlılığını günümüze kadar sürdürerek gelişen ve zenginleşen bir kültüre sahiptir. Kalesi, mektep ve medreseleri, camileri, hamamları ve sanatkârlarıyla bugünün Elâzığ’ının meydana getiren kültür örf ve adetleri, türküleri, manileri, gelenek ve görenekleri, musikisi, yemekleri, halk oyunları, giyim kuşamı ve türküleri ile son derece zevkli ve göz alıcıdır. Türk müzik kültürü içerisinde kendine has bir tarzı olan Harput halk müziği, klasik müzik aletleri ile icra edilmektedir. Türkü sözlerinin bir kısmı Divan edebiyatından, bir kısmı da yaşanmış olaylardan esinlenerek yazılmıştır. Sadece Harput yöresine ait ve mahalli isimlerle anılan 12 makam vardır. Elazığ, halk dansları yönünden yurdumuzun zengin yörelerindendir. Dünya çapında ‘Mumlu Dans’ olarak bilinen ve Elazığ’ın simgesi haline gelen ‘Çayda Çıra’ oyunu başta olmak üzere birçok halk dansı mevcuttur. Ata sporu olan cirit bölgede hâlâ yaygındır. Aynı zamanda, el sanatlarının en önemlisi olan bakır işçiliği günümüzde hala devam etmektedir. Uluslararası Hazar Şiir Akşamları Festivali, Çayda Çıra Film Festivali ve Kısa Film Festivalleri şehrin önemli kültürel faaliyetlerindendir (Aslan, 2011, s.32-34).

4.3. Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Çalışma-Elâzığ İli

Çalışmanın bu bölümünde Elâzığ ili üzerinde gerçekleştirilen araştırmada araştırmanın amacı, önemi, verileri, örnekleme ve yöntemi üzerinde durulmuştur.

4.3.1. Araştırma Problemi

Araştırma problemi belirlenirken konuyla ilgili literatür incelemesi yapılmış ve bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin etkisi olup olmadığı konusunu inceleyen oldukça az ve sınırlı sayıda çalışma olduğu için araştırma problemi; “bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin etkisi var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

4.3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğin etkisini belirlemek ve eğer etkisi varsa hangi faktörlerin kadın girişimciliğine yön verdiğini tespit etmektir. Ayrıca araştırmanın yan amacı, demografik değişkenleri ortaya koyarak kadın girişimciliği profilini saptamaktır.

4.3.3. Araştırmanın Önemi

Kadınlar, yüzyıllardır üretimin her aşamasında emek harcayarak üretime destek vermelerine rağmen sosyo-ekonomik kalkınmadan payına düşeni alamamış, hatta dünyada yoksulluktan en fazla etkilenen kesimi oluşturmuştur. Nüfusunun yarısı kadın olan Türkiye’de de benzer şekilde kadınlar kalkınmanın getirilerinden yeterince faydalanamamışlardır. Bu nedenle, kadınların işgücüne daha fazla katılımını sağlamak hem Türkiye’nin daha hızlı kalkınmasını hem de kadınların sosyo-ekonomik durumlarında iyileşmeyi beraberinde getireceği için önem arz etmektedir. Günümüz Türkiye’sinde kadınlar, yasa önünde diğer gruplarla eşitliği sağlanmasına rağmen uygulamada birtakım ayrımcılıklara maruz kalmaktadır. Türkiye’de ilk kez 1950’lerde çalışma yaşamına katılmaya başlayan kadınlar, toplumdaki değişim ve gelişmelerle birlikte bilinçlenmeye, eğitim almaya ve farklı sektörlerde çalışmayı talep etmeye başlamışlardır. Ancak toplumsal yapıya nüfuz etmiş olan geleneksel kültürel değerler, kadınların ev dışında çalışmasına birtakım sınırlandırmalar getirmiştir. Kadının yeri evidir anlayışı, kadını ev dışında çalışmamaya veya çalışsa bile ev içi rolleriyle çalışma hayatındaki rolleri arasında sıkışıp kalmaya mahkûm etmiştir. Kendi hesabına bir iş kurmak ve dolayısıyla girişimci kadın olmak, kadınların istihdamla ilgili yaşadıkları sıkıntıları aşarak iş piyasasına aktif katılımlarını sağlayacak olumlu bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının iş yaşamında girişimci olarak yer alması; kendisini bağımsız hissetmesine, özgür hareket etmesine, insanlar arası ilişkilerini güçlendirerek sosyal alanda daha görünür olmasına olanak sağlamaktadır.

Kadın istihdamı ve kadın girişimciliğinin geliştirilmesi sosyo-ekonomik kalkınma açısından da önemlidir. Yapılan çeşitli anket çalışmaları kadınların gelirlerinin çoğunu aileleri için harcadığını göstermektedir. Yani kadınların geliri arttıkça bu geliri kişisel tüketimden ziyade ailenin geçimine harcadığı söylenebilir. Dolayısıyla kadınların geliri arttıkça tüm ailenin refah düzeyi artmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde çalışan kadın sayısının artması genç kuşakların daha iyi koşullarda eğitim alması ve daha sağlıklı yetişmesi konusuna katkı sağlayacaktır.

4.3.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırma bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğini tespit etmek için yapılmıştır. Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinde yer alan Elâzığ ili, son üç yılda kadın girişimci sayısının %100 artması nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca kadınların, sosyal statüsü, okuma yazma oranı, nüfusa oranı gibi verilerde bu seçimin yapılmasındaki diğer etkenlerdir. Elâzığ TSO'ya (Ticaret ve Sanayi Odası) bağlı 384 kadın girişimci işletmesi bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın ana kütlesi toplam 384 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme Büyüköztürk, vd. (2008) tarafından kullanılan formülünden yararlanılarak bulunmuştur. Bu çerçevede örneklem 194 olarak hesaplanmıştır.

Konuya ilişkin literatürde yer alan bazı çalışmalardan Noyan, (2014), Çayın, (2017), Yaşar, (2017), Özyılmaz, (2016)'dan yararlanılarak anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin güvenirliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alfa değeri 0,825 olarak bulunmuştur. Cronbach's Alfa katsayıları;

0,41 $< \alpha < 0,60$ arasında bir değerse ölçek nispeten güvenilirdir,

0,61 $< \alpha < 0,80$ arasında bir değerse ölçek güveniliridir,

0,81 $< \alpha < 1,00$ arasında bir değerse ölçek yüksek derecede güveniliridir.

Kriterlerine göre (Nakip, 2006, s.145-148), değerlendirildiğinde anketin yüksek güvenirlikte olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.5. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın bu kısmında ankete katılan kadın katılımcıların bazı tanımlayıcı özelliklerine göre girişimciliğin farklılığı test edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bölgesel kalkınmaya ilişkin görüşleri için hipotezler oluşturulmuştur.

Tablo 4.1. Çalışmaya Ait Hipotezler

Hipotezler
H_{1a}: Yaş değişkenine göre kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı sıkıntılar anlamlı farklılık göstermektedir.
H_{1b}: Eğitim değişkenine göre Elâzığ'daki kadın girişimcilerin yerel ekonomik kalkınmaya sağlayabileceği katkılar anlamlı farklılık göstermektedir.
H_{1c}: Gelir değişkenine göre Elâzığ'daki kadın girişimcilerin yerel ekonomik kalkınmaya sağlayabileceği katkılar anlamlı farklılık göstermektedir.
H_{1d}: İşletmelerin Kuruluş yılı değişkenine göre kadın girişimcilerin işletmelerde yaşadığı sıkıntılar anlamlı farklılık göstermektedir.
H_{1e}: Faaliyette bulunan sektör değişkenine göre kadın girişimcilerin işletmelerde yaşadığı sıkıntılar anlamlı farklılık göstermektedir.

4.3.6. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma için 194 anket ölçeği yeterli olmasına rağmen çalışma için geçerli 227 anket uygulanmış ve bu anketlerden elde edilen veriler SPSS 22 programında test edilmiştir. Bu çerçevede tanımlayıcı özellikler için frekans ile yüzde dağılım analizleri ve bazı tanımlayıcı özelliklere göre değişkenlerin farklılığını test etmek için ise Anova ve çapraz tablolar uygulanmıştır.

4.3.7. Çalışma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmaya ait veriler, anket aracılığıyla toplandığı için birincil verilerdir. Araştırma verilerinin toplanmasında ise doğrudan katılımcılara birebir anket yapılmıştır. Araştırmanın ölçeği kendiliğinden oluşturulmuş ve güvenilirliği kanıtlanmıştır.

Tablo 4. 2. Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
18-30	2	0,9
31-55	174	76,7
56 ve üzeri	51	22,5
Toplam	227	100

Ankete katılan 227 kişinin yaş dağılımları incelendiğinde; katılımcıların %76,7'si (174 kişi) 31-55 yaş aralığındadır. Bu sonuç bize katılımcıların orta yaşta olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.3. Eğitim Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
İlkokul	46	20,3
Lise	57	25,1
Myo	58	25,6
Lisans	64	28,2
Lisansüstü	2	9
Toplam	227	100

Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında; lisans mezunu katılımcı 64 kişi ve %28,2 ile en çoktur. Ancak katılımcıların tamamının görünümü açısından eğitim seviyesi düşüktür. Çünkü ilkokul, lise ve MYO mezunları toplamı yaklaşık %70'e karşılık gelmektedir.

Tablo 4.4. Gelir Düzeyine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
0-2500	3	1,3
2501-4000	28	12,3
4001-6000	63	27,8
6001-7500	48	21,1
7501 ve üstü	85	37,4
Toplam	227	100

Örneklemin gelir düzeyi dağılımına göre; en çok 85 kişi ile 7501 ve üstü gelire sahip kişiler ağırlıktadır. Genele baktığımızda ise katılımcıların gelir dağılımları 4000 üzeri şeklindedir. Bu sonuç, katılımcıların gelir düzeyinin asgari ücretin üzerinde ve yeterince iyi olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.5. İşletmelerin Kuruluş Yılına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
2000 yılı ve öncesi	22	9,7
2001-2006	41	18,1
2007-2012	83	36,6
2013-2019	81	35,7
Toplam	227	100

İşletmelerin kuruluş yıllarına göre dağılımı; 2007-2012 yılları arasında kurulan işletmeler 83 işletme ve %36,6 ile en çok iken 2013-2019 yılları arası kurulan işletme sayısı da 81 ve %35,7'dir. Dolayısıyla işletmeler hem yeni hem genç hem de dinamik işletmelerdir. Çünkü kuruluş yılları ağırlıklı olarak son 10 yıla aittir.

Tablo 4.6. İşletmenin Hukuki Yapısına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Şahıs İşletmesi	155	68,3
Limitet Şirket	72	31,7
Toplam	227	100

İşletmelerin hukuki yapıları incelendiğinde; 155 işletmenin %68,3 ile şahıs işletmesi olduğu ve 72 işletmenin limitet şirket olduğu görülmektedir. Ankete katılan işletmelerin yarısından çoğu şahıs işletmesidir.

Tablo 4.7. İşletmenin Faaliyette Bulunduğu Sektöre Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Tarım	11	4,8
Sanayi	37	16,3
Hizmet	171	75,3
Diğer	8	3,5
Toplam	227	100

İşletmelerin hangi sektörlerde faaliyet gösterdikleri sorusuna göre; ankete katılan işletmelerin %75,3'ü 171 işletme ile hizmet işletmesidir. Dolayısıyla hizmet işletmelerinde kadınların daha fazla çalıştığı varsayılmaktadır.

Tablo 4.8. İstihdam Edilen Personel Sayısına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
1-10	188	82,8
11-20	33	14,5
21-30	6	2,6
Toplam	227	100

Katılımcı işletmelerin istihdam ettikleri personel sayılarına bakıldığında; 188 işletmenin %82,8 ile 1-10 arası personel çalıştırdığı ve bu personel sayı grubunun çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntılar

Kadın girişimcilerin iş kurarken yaşadığı sıkıntılar bölümünde birçok soru vardır; ancak sorular içerisinde kadınların yaşadığı sıkıntılara ait bilgiler ve ortalamaları belirtilmiştir.

Tablo 4.9. Kiraların Yüksek Olmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle Evet	69	30,4
Evet	129	56,8
Kısmen	27	11,9
Hayır	1	0,4
Kesinlikle Hayır	1	0,4

Kadınların yaşadığı ilk sıkıntı kira yüksekliğidir. Ankete katılanların 198 kişi ve %87,2'si kiralardan yüksek olmasından yaşadığı sıkıntıyı ifade etmiştir.

Tablo 4.10. Evdeki Zorluklardan Dolayı Yaşanan Sıkıntılara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle Evet	129	56,8
Evet	94	41,4
Kısmen	3	1,3
Kesinlikle Hayır	1	0,4
Toplam	227	100

Kadın girişimcilerin yaşadığı ikinci sıkıntı, evdeki zorluklarla mücadele etmektir. Bu sıkıntı katılımcıların 223'ü ile %98,2'sine karşılık gelmektedir. Dolayısıyla bu oran oldukça yüksektir. Bu sorudan kadın girişimciler ev ve iş hayatını birlikte yürütmekte zorlanmakta ve özellikle evdeki sorunların iş hayatına yansıdığı görülmektedir. Bu nedenle kadın girişimcilerin ev hayatları için bir yardımcı veya destek olan bir personel almasına gereksinim duyduğu söylenilebilir.

Tablo 4.11. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntılara Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Evet	32	14,5
Kısmen	135	59,5
Hayır	60	40,5
Toplam	227	100,0

Kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı sıkıntılarla ilgili sorular bütünleştirilip ölçek oluşturulduğunda; bu ölçeğe ait sonuçlar Tablo 4.11'de gösterilmiştir. Sonuçlara göre; kadın girişimcilerin çoğunluğu iş kurarken sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir.

İşletmelerde Yaşanan Sıkıntılar

İşletmelerde yaşanan sıkıntılara ait sorular ve sorulara ait cevaplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca işletmelerde yaşanan sıkıntı ölçeğinin ortalaması alınmıştır.

Tablo 4.12. Piyasadaki Aksaklıklardan Dolayı Yaşanan Sıkıntılara Ait Bilgiler

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	22	9,7
Evet	92	40,5
Kısmen	65	28,6
Hayır	48	21,1
Toplam	227	100,0

İşletmelerde yaşanan sıkıntılardan ilki; piyasadaki sorunlar ve aksaklıklardır. Katılımcıların 114'ü %50,2'si piyasadaki sıkıntılardan sorun yaşadığını vurgulamıştır.

Tablo 4.13. Finansal zorlukların sıkça yaşanmasından dolayı yaşanan Sıkıntılara ait bilgiler

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle Evet	20	8,8
Evet	115	50,7
Kısmen	77	33,9
Hayır	15	6,6
Toplam	227	100,0

İşletmelerde yaşanan sıkıntıların ikincisi ve en önemlisi; finansal zorluklardır. Finansal zorluk denildiğinde akla ilk gelen, ödeme koşullarındaki problemler veya yetersiz sermaye sorunudur. Bu soruda katılımcıların 135'i %59,5 ile finansal zorluk yaşadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.14. İşletmelerdeki Sıkıntı Ölçeğine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	3	1,3
Evet	28	12,4
Kısmen	121	53,3
Hayır	75	33,0
Toplam	227	100,0

İşletmelerde yaşanan sıkıntılar birleştirilip oluşturulan ölçeğin ortalaması alındığında ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.14'te gösterilmiştir. Sonuçlara göre; işletmelerde kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu sıkıntı yaşandığını belirtmiştir.

Tablo 4.15. Girişimciliğe Başlarken Devlet Yararlanan Teşviklere Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Evet	115	50,7
Hayır	112	49,3
Total	227	100,0

İşletme kurma fikri oluştuğunda aslında ilk düşünülmesi gereken girişimcilik fikrini hayata geçirmek için devletin ne düzeyde destek olacağıdır. Ancak bu ankete

katılanların yarısından biraz fazla devlet teşvikinden yararlanmış iken diğer yarısı ise ya yararlanmış ya da bu konuda bilgi sahibi değildir.

Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Katkıları

Örnekleme katılan kişilerin, kadın girişimcilerin, yerel ekonomik kalkınmaya katkı sağlayıp sağlamayacağı ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar ve yorumları aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Tablo 4.16. İstihdam Artışına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	78	34,4
Evet	146	64,3
Kesinlikle hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Katılımcıların 224 kişisi %98,7 ile kadın girişimcilerin istihdamı arttıracığını düşünmektedir.

Tablo 4.17. Üretime Katkı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	106	46,7
Evet	117	51,5
Kısmen	1	,4
Hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Tablo 4.17’de benzer biçimde kadınların üretime katkı sağlayacağı düşünülmekte ve bu düşünce %98,2 ile kanıtlanmaktadır.

Tablo 4.18. Göçü Azaltma Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	8	3,5
Evet	101	44,5
Kısmen	91	40,1
Hayır	27	11,9
Toplam	227	100,0

Tablo 4.18’de kadınların iş hayatına katılımının sağlanmasının dışı göçü azaltacağı düşünülmekte ve bu sonuç ankete katılan kişilerin %48’si tarafından desteklenmekte ve %40’lık bir grup da kısmen bu görüşe katılmaktadır.

Tablo 4.19. Girişimcilik Düzeyini Arttırmaya Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	120	52,9
Evet	103	45,4
Kısmen	4	1,8
Toplam	227	100,0

Tablo 4.19’da diğer sonuçları destekler biçimde kadın girişimcilerin, girişimcilik düzeyini arttırarak yerel ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacakları görülmekte ve bu katkı %98,3 ile desteklenmektedir.

Tablo 4.20. Haksız Rekabeti Önlemeye Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	24	10,6
Evet	132	58,1
Kısmen	63	27,8
Hayır	5	2,2
Kesinlikle hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Tablo 4.20’de katılımcıların, haksız rekabeti önlemek için kadın istihdamını önerdikleri ve bu önerinin %68,7 tarafından onaylandığı görülmektedir.

Tablo 4. 21. Yatırım Ortamı Genişlemesine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	52	22,9
Evet	168	74,0
Kısmen	4	1,8
Kesinlikle hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Tablo 4.21’de kadın istihdamının yatırım ortamındaki etkisi ortaya konulmakta ve bu etki %96,9 ile olumlu yönde kabul görmektedir.

Tablo 4.22. Eleman Yetersizliğini Azaltmaya Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	38	16,7
Evet	142	62,6
Kısmen	44	19,4
Hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Tablo 4.22’de kadın istihdamının eleman yetersizliğini azaltacağı, katılımcıların %79,5’i tarafından ifade edilmekte hatta %19,4’lük bir kısım da kısmen eleman ihtiyacının karşılanacağını belirtmektedir.

Tablo 4.23. Ek Gelir Artışı Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	111	48,9
Evet	111	48,9
Kısmen	5	2,2
Toplam	227	100,0

Tablo 4.23'te kadın çalışan ve girişimci sayısındaki artışın ailedeki ek gelire katkısı olacağı görülmektedir. Nitekim %98,8 ile katılımcılar bu soruya olumlu ve pozitif yaklaşmaktadır.

Tablo 4.24. Ekonomik Özgürlük Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	63	27,8
Evet	140	61,7
Kısmen	20	8,8
Hayır	4	1,8
Toplam	227	100,0

Tablo 4.24'te görülen sonuçlara göre; kadın girişimciliğin ekonomik özgürlük seviyesini yükselttiği görülmüştür. Bu sonuç; %89,5 ile desteklenmekte hatta %8,8 ile de kısmen kabul görmektedir.

Tablo 4.25. Ekonomik Kalkınma Ölçeği Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Kesinlikle evet	55	24,2
Evet	167	73,6
Kısmen	2	,9
Hayır	3	1,3
Toplam	227	100,0

Kadınların ekonomik kalkınmaya katkı yapıp yapmadığını ifade eden sorular birleştirilip ortalaması alınmasıyla oluşturulan ekonomik kalkınma ölçeğine göre; kadınların ekonomik kalkınmayı arttırdığı düşünülmekte ve bu düşünce katılımcıların %97,8'i tarafından desteklenmektedir.

Tablo 4.26. Teşviklerin Girişimciliği Arttırmadaki Etkisi Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	N	%
Vardır	150	66,1
Yoktur	2	,9
Kısmen vardır	75	33,0
Toplam	227	100,0

Tablo 4.26’da devlet teşviklerinin girişimciliği arttırıp arttırmadığı yönündeki soruya; katılımcıların %66,1’inin etkisi olduğu ve %33’ünün kısmen etkisi olduğu biçiminde cevaplar verilmiştir. Dolayısıyla katılımcılar, devlet teşviklerinin girişimciliğin önünü açacağını düşünmektedir.

Kadın Girişimciliği Arttırmanın ve Verilen Desteklerin Önemi

Kadın girişimciliğini arttırmanın ne kadar önemli olduğu ve hangi desteklerin ne derece önem ifade ettiğinin ölçüldüğü bu kısımda önem düzeyiyle ilgili sorular 1-5 arasında değişmekte ve 1. derece daha önemli olup önem düzeyi 5. dereceye doğru azalmaktadır.

Tablo 4.27. Teşvik Arttırma Frekans ve Yüzde Dağılımı

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
	N	%
1. derece	123	54,2
2. derece	92	40,5
3. derece	9	4,0
4. derece	3	1,3
Toplam	227	100,0

Katılımcılar kadın girişimciliği arttırmanın yollarından ilki olan devlet teşvikinin arttırılmasının önemini birinci derece %54,2 olarak belirlemiştir. %40,5’lik bir grup da 2. düzeyde önemli olduğunu ifade etmiştir. Özetle; devlet teşvikini arttırmak katılımcılara göre kadın girişimciliğini arttırmaktadır.

Tablo 4.28. Danışmanlık Hizmetine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
	%	N
1.derece	165	72,7
2.derece	53	23,3
3.derece	9	4,0
Toplam	227	100,0

Kadınlara danışmanlık hizmeti verilmesinin kadın girişimciliğindeki önemine bakıldığında; katılımcıların %72,7’sinin danışmanlığın 1. düzeyde önemli olduğu fikri görülmektedir. Benzer biçimde; danışmanlık hizmeti kadın girişimciliğini arttırmak için önemli faktörlerden biridir.

Tablo 4.29. Vergi İndirimi ve Muafiyet Frekans ve Yüzde Dağılımı

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
	N	%
1.derece	225	99,1
2.derece	2	0,9
Toplam	227	100,0

Kadın girişimciliğini arttırmanın diğer yolu ise anketin neredeyse tamamının öncelikli olarak önemli gördüğü vergi indirimi ve muafiyet konusudur. Dolayısıyla vergi indirimi ve muafiyet olduğunda kadın girişimciliğinin önü açılacaktır.

Tablo 4.30. Bürokratik Engellerin Azaltılmasına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
	N	%
1. derece	63	27,8
2. derece	78	34,4
3. derece	45	19,8
4. derece	33	14,5
5. derece	8	3,5
Toplam	227	100,0

Diğer bir faktör olan bürokratik engelleri azaltma konusunda katılımcılar farklı görüşlere sahiptir. Katılımcıların çoğu; %34,4 ile 2. düzey önemli olduğunu ifade etmektedir. Diğer katılımcılar da farklı önem gruplarında dağılmaktadır. Dolayısıyla bürokratik engelleri azaltmak önemli olsa da en önemli faktörlerden değildir.

Tablo 4.31. Düşük Faizli ve Uzun Vadeli Kredi Frekans ve Yüzde Dağılımı

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
	N	%
1.derece	141	62,1
2. derece	85	37,5
3. derece	1	0,4
Toplam	227	100,0

Kadın girişimciliğini etkileyen faktörler birleştirilip ortalamaları alınarak katılımcılar için kadın girişimciliğinin önemi belirlenmiş ve önem ölçeği oluşturulmuştur. Önem ölçeği sonucunda; kadın girişimciliği katılımcıların %62,1'i için ilk düzeyde ve %37,5'i için ikinci düzeyde önemlidir. Bu sonuç; anketin yapıldığı bölgede kadınların desteklendiğini kanıtlamaktadır

4.3.8. Anova Testi

İkiden fazla birbirine bağımlı olmayan grupların farklı olup olmadığını analiz etmek için kullanılmaktadır. Anova testinde $VED > 0,05$ olması gerekir. Sonrasında testin analizine bakılır, eğer varsa bir fark bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Post Hoc testlerine başvurulur (Taşpınar, 2017, s.109-111).

Bu bağlamda ilk önce kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı sıkıntıların yaş değişkenine göre farklı olup olmadığı Anova testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar tablo 4.33'de sunulmuştur. Anova p değeri (0,006) 0,05'den küçük olduğu için istatistikî açıdan gruplar arası anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.32. Yaş Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntıların Farklılık Testi

		Kareler Toplamı	Ort. Kareler	F	VED	P
Yaş	Gruplar arası	1,092	0,546	5,154	0,118	0,006
	Gruplar içi	23,739	0,105			
	Toplam	24,832				

Bu anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Test sonucunda 18-30 yaş grubundaki kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı sıkıntıların 31-55 ve 56+ üstü yaş grubundakilere göre istatistikî açıdan farklı olduğu ortaya çıkmıştır (Bknz. Tablo 4.33).

Tablo 4.33. Kadın Girişimcilerin İş Kurarken Karşılaştığı Sıkıntıların Yaş Grupları Bazında Karşılaştırılması

YAŞ	Gruplar	LSD P
18-30	31-55	0,004
	56+	0,001
31-55	18-30	0,004
	56+	0,222
56+	18-30	0,001
	31-55	0,222
VED		0,118
Anova P		0,006

Öte yandan Tablo 4.34.`te bakıldığında Anova p değeri (0,002) 0,05`den küçük olduğu için eğitim gruplarına göre Elazığ`daki kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkıların ortalamasının istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.34. Eğitim Değişkenine Göre Elâzığ`daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıların Farklılık Testi

		Kareler Toplamı	Ort. Kare	F	VED	P
EĞİTİM	Gruplar arası	3,488	0,272	6,941	0,121	0,002
	Gruplar içi	27,982	0,125			
	Toplam	31,38				

Tablo 4. 35. Elâzığ`daki kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkıların ortalaması eğitim düzeyine göre istatistiki açıdan farklı olduğu saptanmıştır (p=0,002; p <0,05).

Tablo 4.35. Elazığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıları Eğitim Grupları Bazında Karşılaştırması

Eğitim	Gruplar	LSD P
İlkokul	Lise	0,006
	Myo	0,058
	Lisans	0,612
	Lisansüstü/Doktora	0,552
Lise	İlkokul	0,006
	Myo	0,377
	Lisans	0,114
	Lisansüstü/Doktora	0,877
Myo	İlkokul	0,058
	Lise	0,377
	Lisans	0,001
	Lisansüstü/Doktora	0,941
Lisans	İlkokul	0,612
	Lise	0,014
	Myo	0,001
	Lisansüstü/Doktora	0,436
Lisansüstü/Doktora	İlkokul	0,552
	Lise	0,877
	Myo	0,941
	Lisans	0,436
VED		0.121
Anova P		0.002

Tablo 4.36`ya bakıldığında Anova p değeri (0,033) 0,05`den küçük olduğu için gelir gruplarına göre Elazığ'daki kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkıların ortalamasının istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.36. Gelir Değişkenine Göre Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıları Farklılık Testi

		Kareler toplamı	Ort. Kareler	F	VED	P
GELİR	Gruplar arası	1,144	0,361	2,677	0,253	0,033
	Gruplar İçi	29,936	0,134			
	Toplam	31,38				

İstatistikî açıdan bu anlamlı farklılığın Tablo 4.37`de LSD p değerine bakıldığında 7500+ düzeye sahip gruptakilerden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 4.37. Elâzığ'daki Kadın Girişimcilerin Bölgesel Kalkınmaya Sağlayabileceği Katkıların Gelir Grupları Bazında Karşılaştırılması

Gelir	Gruplar	LSD P
0-2500	2501-4000	0,119
	4001-6000	0,076
	6001-7500	0,222
	7501+	0,322
2501-4000	0-2500	0,119
	4001-6000	0,656
	6001-7500	0,347
	7501+	0,092
4001-6000	0-2500	0,076
	2501-4000	0,656
	6001-7500	0,092
	7501+	0,005
6001-7500	0-2500	0,222
	2501-4000	0,347
	4001-6000	0,092
	7501+	0,425
7501+	0-2500	0,322
	2501-4000	0,092
	4001-6000	0,005
	6001-7500	0,425
VED		0,253
Anova P		0,033

Tablo 4.38'e bakıldığında Anova p değeri (0,033) 0,05'den küçük olduğu için işletmelerin kuruluş yılı gruplarına göre, kadın girişimcilerin şuanda işletmelerde yaşanan sıkıntılarının ortalamasının istatistikî açıdan anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.38. İşletmelerin Kuruluş Yılı Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin Şu anda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Farklılık Testi

		Kareler Toplamı	Ort. Kareler	F	VED	P
Kuruluş Yılı	Gruplar arası	2,563	0,854	2,957	2,958	0,033
	Gruplar içi	64,418	0,288			
	Toplam	66,981				

İstatistikî açıdan bu anlamlı farklılığın Tablo 4.39'a LSD p değerine bakıldığında 2013-2019 düzeyine sahip gruptakilerden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 4.39. Kadın Girişimcilerin Şu anda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Kuruluş Yılı Grupları Bazında Karşılaştırılması

Kuruluş yılı	Gruplar	LSD P
2000 yılı ve öncesi	2001-2006	0,282
	2007-2012	0,320
	2013-2019	0,013
2001-2006	2000 yılı ve öncesi	0,282
	2007-2012	0,809
	2013-2019	0,103
2007-2012	2000 yılı ve öncesi	0,320
	2001-2006	0,809
	2013-2019	0,022
2013-2019	2000 yılı ve öncesi	0,013
	2001-2006	0,103
	2007-2012	0,022
VED	2,958	
Anova P	0,003	

Tablo 4.40'a bakıldığında Anova p değeri (0,001) 0,05'den küçük olduğu için işletmelerin faaliyette bulunduğu sektör gruplarına göre kadın girişimcilerin şu anda işletmelerde yaşanan sıkıntılarının ortalamasının istatistiki açıdan anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 4.40. İşletmelerin Faaliyette Bulunduğu Sektör Değişkenine Göre Kadın Girişimcilerin Şu anda İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Farklılık Testi

		Kareler Toplamı	Ort. Kare	F	VED	P
Sektör	Gruplar arası	4,498	1,499	5,351	0,162	0,001
	Gruplar içi	62,483	0,28			
	Toplam	66,981				

İstatistikî açıdan bu anlamlı farklılığın Tablo 4.41'ye LSD p değerine bakıldığında hizmet sektörü gruptakilerden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 4.41. İşletmelerde Yaşanan Sıkıntıların Sektör Bazında Karşılaştırılması

	Gruplar	LSD P
Tarım	Sanayi	0,932
	Hizmet	0,057
	Diğer	0,611
Sanayi	Tarım	0,932
	Hizmet	0,002
	Diğer	0,496
Hizmet	Tarım	0,057
	Sanayi	0,002
	Diğer	0,022
Diğer	Tarım	0,611
	Sanayi	0,496
	Hizmet	0,022
VED	0,162	
Anova P	0,001	

4.3.9. Çapraz Tablolar

Çapraz tablolar aracılığıyla aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenlerin birbirlerini nasıl etkiledikleri gösterilmiştir.

Tablo 4.43. Eğitim Düzeyi –Ekonomik Kalkınma

		Eğitim düzeyi					Toplam
		İlkokul	Lise	Myo	Lisans	Lisansüstü	
Ekonomik Kalkınma	1,00	6	11	9	29	0	55
	2,00	37	46	49	35	2	169
	4,00	3	0	0	0	0	3
Toplam		46	57	58	64	2	227

Araştırmada eğitim düzeyi ve ekonomik kalkınma çapraz tablosunda, eğitim düzeyinin ekonomik kalkınmayı arttırdığı görülmektedir. Eğitim düzeyi ile ekonomik kalkınma arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4.44. Gelir Durumu – Kadın Girişimciliğinin Önemi

		Gelir Düzeyi					Toplam
		0-2500	2501-4000	4001-6000	6001-7500	7501 üstü	
Önem Derecesi	1,00	3	22	28	29	59	141
	2,00	0	6	34	19	26	85
	3,00	0	0	1	0	0	1
Toplam		3	28	63	48	85	227

Gelir durumu ile kadın girişimciliğinin önemi arasında pozitif yönlü ilişki vardır. Gelir düzeyinin yükselmesi, kadın girişimciliğinin öneminin daha anlaşılır olduğu söylenilebilir.

Tablo 4.45. Gelir Durumu – İşletmelerde Karşılaşılan Sıkıntılar

		Gelir Düzeyi					Toplam
		0-2500	2501-4000	4001-6000	6001-7500	7501 ve üstü	
İşletme Sıkıntısı	1,00	1	2	0	0	0	3
	2,00	0	0	1	4	14	19
	3,00	2	15	36	26	51	130
	4,00	0	11	26	18	20	75
Toplam		3	28	63	48	85	227

Gelir durumu ile işletmelerde karşılaşılan sıkıntılar arasında pozitif yönlü ilişki vardır. Gelir düzeyinin yükselmesi, işletmelerdeki sıkıntının kısmen de olsa artmasına yol açmaktadır.

Tablo 4.46. İşletmenin Kuruluş Yılı – Kadın Girişimciliğinin Sıkıntıları

		Kuruluş Yılı				Toplam
		2000 yılı ve öncesi	2001-2006	2007-2012	2013-2019	
Sıkıntı	2,00	0	1	0	0	1
	3,00	18	29	64	56	167
	4,00	4	11	19	25	59
Toplam		22	41	83	81	227

İşletmenin kuruluş yılı ile kadın girişimciliğinin sıkıntıları arasında pozitif yönlü ilişki vardır. İşletmenin kuruluş yılı artışı diğer bir ifadeyle yeni ve genç işletmeler kısmen de olsa kadın girişimciliğinin sıkıntılarını daha yakından hissetmektedir.

Tablo 4.47. İşletmenin Hukuki Yapısı – İşletmelerde Karşılaşılan Sıkıntılar

		İşletmenin hukuki yapısı		Toplam
		Şahıs işletmesi	Limitet şirket	
İşletme sıkıntısı	1,00	3	0	3
	2,00	8	11	19
	3,00	80	50	130
	4,00	64	11	75
Toplam		155	72	227

SONUÇ

Yapılan araştırma Doğu Anadolu Bölgesi Elazığ ilinde kadın girişimciliğinin önemini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini; Elazığ ilindeki 227 kadın iş yeri sahibinden oluşmaktadır. Araştırmaya ait veriler, birincil veriler olup anket aracılığıyla toplanmıştır. Ankete katılan kişilerin sorulara düşünerek yanıt vermeleri göz önüne alındığında anketin veri girişi ile veri analizinin yapıldığı SPSS programının güvenilir olduğu varsayılmıştır. Araştırmanın hedefi; Elazığ'daki kadın girişimciliği düzeyini ve kadın girişimciliğine verilen önemi saptamaktır. Bu doğrultuda yapılan analizlerle; öncelikle frekans dağılımları belirlenmiş, ankette kullanılan ölçeğin güvenilirliği saptanmış, araştırmadaki değişkenler arasındaki ilişkiyi bulabilmek amacıyla Anova testi yapılmış ve elde edilen sonuçlara göre aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenlerin birbirlerini nasıl etkiledikleri çapraz tablolarla gösterilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde değinilen bölgesel kalkınma bireylerin aktif yaşamını ve iş hayatını bütünüyle etkileyen bir kavramdır. Yüksek yeterliliğe sahip olmayan bölgeler çeşitli faaliyetler ile gelişim aşamasına sokulmuş, devlet ve özel kuruluşlar ile desteklenmiştir. Bölgenin gelişimindeki temel unsur istihdam durumudur. Bu durumda çözülmesi gereken istihdam sorunu yeni girişimciler ile aşılabılır. İkinci bölümde bahsedilen girişimcilik kavramı doğrultusunda ise girişimci bireylerin özellikleri, doğru planlama ve pratik yapıları ile yetiştikleri çevrenin etkileri gibi unsurlardan bahsedilmiş, bölgesel kalkınmadaki rolü daha açık bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Anket analizinde karşılaştığımız sonuçlar, kadın girişimcilerin yükselen grafiğini bizlere göstermektedir. Kadın girişimciler iş hayatına atıldıklarında, istihdam sağlama, göçü önleme ve üretime katkı sağlama gibi amaçlar gütmekte ve bunu reel ekonomiye yansıtmaktadır. Sonuçların gösterdiği gibi kadın girişimciler amaçlarına yaklaşmış ve kadın girişimciliğin önemini göstermiştir. Kadın girişimcilerin ekonomik sistemde daha fazla yer alması ile gelişen ekonomi bundan sonraki çalışmalarda daha istekli bir ortam yaratmada oldukça etkilidir. Kadın girişimcilerin iş gücüne katılma oranları eğitim düzeyleri ile paralellik göstermekte ve kadınların eğitim durumları daha iyi bir ekonomi açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın sonucunda; eğitim düzeyindeki artışın ekonomik kalkınma düzeyini arttırdığı, gelir durumu yüksek kişilerin kadın girişimciliğinin önemini daha net ortaya koyduğu, gelir durumundaki artışın işletmelerdeki sıkıntıları kısmen

arttırdığı, yeni kurulan firmaların kadın girişimciliğinin sıkıntılarını daha yakından hissettiği ve şahıs işletmelerinin daha az sıkıntıyla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında birçok benzer ve farklı durum ile karşılaşılmaktadır. Örneğin, gelir durumu diğer araştırmalar ile paralel bir şekilde kadın girişimciliğinde önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda eğitim durumu da ekonomik kalkınma ve kadın girişimciliği üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir. Diğer araştırmaların aksine gelir durumu artışı ile işletmede yaşanan sıkıntıların doğru orantılı olduğu gözlemlenmiştir.

Yeni oluşan firmalardaki kadın girişimci sıkıntıları ise diğer çalışmalar ile kıyaslandığında anlamlı bir ilişki içinde değildir. Kadın girişimciye verilen devlet ve özel destekler sayesinde yeni işletmelerde kadın girişimciliğine daha sık rastlanmakta ve kadın girişimciler daha az sorunla karşılaşmaktadır.

Çalışma hazırlanırken yapılan gözlemlere bağlı olarak bölgede girişimciliği arttırmak ve desteklemek için bazı öneriler sunulmuştur:

- Birçok çalışmada, ataerkil ortam sebebi ile işletmelerde kadın ayrımcılığına rastlanmaktadır. Çalışmamız ışığında şahıs işletmelerinin kadın girişimciliğe bakışı ve uygulamaları diğer işletmelere oranla daha verimli ve sorunsuzdur. Kadın girişimci sayısının artırılması ve ailelerin kadınların girişimcilik faaliyetlerini desteklemesi için eğitici seminerler arttırılmalıdır. Özellikle ataerkil özellik gösteren bölgede erkeklerin, kadınlar üzerindeki baskısını azaltmaya yönelik eğitimler verilmelidir.
- Kadın girişimciler işletme kurarken literatürde yer alan diğer çalışmalarda da belirtildiği gibi kira yüksekliği ve ev hayatı gibi konularda sıkıntılar yaşamaktadır. Bu nedenle yeni girişimcilere yönelik teminat kolaylığı sağlanmalıdır. Teşvik kredilerinin faiz oranlarıyla ilgili iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Elazığ ili özelinde, kadın girişimciliğini arttırmak ve desteklemek amacıyla gerçekleştirilen; teşvik ve danışmanlık hizmetleri, vergi indirimi, muafiyet, bürokratik engelleri azaltma, kredi desteği gibi konular önemli olarak görülmektedir.
- Bunun sonucunda da kadın girişimciliğinin bu bölgede desteklendiği kanıtlanmaktadır. Ancak girişimcilik faaliyetlerine başlarken destek alan girişimci kadınların aldıkları desteğe iş kurulduktan sonrada ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Destek ve denetleme çalışmaları iş kurulduktan sonra da belirli aralıklarla devam ettirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akçakanat, T. Mücevher, M.H. ve Çarıkçı, İ.H. (2014). Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (2), S.138-139.
- Akkaya, Y. (2018). *Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü: Türkiye Örneği*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arat, N. (1993). *Türkiye’de Kadın Girişimcilik*, Ankara, TES-AR Yayınları, 7.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Arslan, G.E. ve Demirel, B. (2010). *Türkiye’de Bölgesel Politikaların Gelişimi ve Bölgesel Dengeler*. Ankara Sanayi Odası Yayın Organı, 51-64.
- Arslan, F. (2015). *Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliği; Bitlis Örneği*. Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Siirt.
- Arslanoğlu, S. (2008). *Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliğinin Kimlik Meselesi Odağında İncelenmesi: İngiliz Basınında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, Z.R. (2011). *Elâzığ. Kültür ve Turizm Bakanlığı*, Ankara, Başak Matbaacılık.
- Aytaç, Ö ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, S.101-120.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15.
- Atay, M. ve Sugözü, İ.H. (2010) “Şırnak İli ve Çevresinin Gelişmesinde Dicle Kalkınma Ajansı’nın (DİKA) Muhtemel Etkileri”, Uluslararası Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Bozok Üniversitesi.
- Azap, Y. (2006). KEDY, Kadın Girişimci Yetiştiriyor, Girişim, TÖSYÖV, 85, S.24-30.
- Baranoğlu, M.T. (2018). *Batman KOSGEB Kadın Girişimciliği Profiline Yönelik Bir Araştırma*. Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Basu, A. And Virick, M. (2008). *Assessing Entrepreneurial Intentions Among Students: A Comparative Study*.
- Bayramoğlu, A. ve Dökmen, G. (2017). Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi Uygulamaları İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (16).
- Bedük, A. (2005) Türkiye' de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), S.106-112.
- Bozkurt, Ö. (2007). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. Araştırma Makaleleri.

- Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. 1. Basım, Ankara.
- Bozkurt, Ö. ve Alparslan A.M. (2013). Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (1), S.7-28.
- Bozkurt, Ö. ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2), S.57-78.
- Bridge, S., O’Neil, K. And Martin, F. (1998). *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business*. London, Macmillan Business.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E. K. vd., (2008) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- Can, Y. ve Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, S. 251-261.
- Cansız, M. ve Ulusoy, M.D. (2017). *Teknoloji Tabanlı Girişimcilerin Başarısında Yapısal, Ekonomik, Sosyal, Kültürel ve Beşerî Sermayenin Etkileri: Türkiye Örneği*. Sosyoloji Konferansları, 56 (2), S.117-153.
- Ceylan, A. ve Demircan, N. (2002). *Girişimcilerin Başarı, Güç ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleri ile İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi’ndeki KOBİ’lerde Yapılan Bir Araştırma, 21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri*. Doğu Akdeniz Üniversitesi, İşletme Fakültesi. K.K.T.C.
- Cilavdaroğlu, A.A. (2008). *Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye’de Kuruluş ve İşleyiş Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cin, H ve Günay G. (2013). Girişimcilerin Kişilik Tipleri ile Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki: Edirne Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2).
- Çabuk, S., Doğan, S.H. ve Köksal, A.S. (2011). Kadın Girişimcilerin İş Yaşam Süreçlerinin İncelenmesi: Adana İlindeki Girişimciler Üzerine Bir Uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31 (12), S.423-441.
- Çakır, İ. (2019). *Türkiye’deki Üniversitelerde Kadın İşgücü ve Bartın Üniversitesi’ndeki Kadın Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın
- Çayın, M. (2017). *Kurumsal Yapı ve Yerel Ekonomik Kalkınma: Erzurum ve Batman Üzerine Bir Saha Araştırması*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Çelikbilek, A. (2015). *Türkiye’de Bölgeleme ve Bölgesel Planlama Sorunları*. 3. Uluslararası Kalkınma Konferansı Bildirileri.
- Çeliköz, S. (2017). *Türkiye’de Kadın Girişimciliğin Gelişiminde Devlet Destekleri Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Girişimcilerin Analizi*, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, M. (2007). Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*.
- Çıldır, S. (2002). *Avrupa Birliği’nde Güvenlik ve Savunma Kimliği Arayışları ve Batı Avrupa Birliği*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Demirel, E.T. (2003). Yaşam Amaçlarının Girişimcilik Düşüncesini Biçimlendirmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 45.
- Dinler, Z. (2008). *Bölgesel İktisat*. (Sekizinci baskı). Bursa, Ekin Kitabevi.
- Dinler, Z. (2012). *Bölgesel İktisat*. Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Doğan, S. (2010). *Avrupa Birliği’nin Girişimcilik Politikası*. İstanbul: Altınoluk Yayınları.
- Doğramacı, B. (2006). *Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1967). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1984). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000a). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*. Ankara.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000b). *Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Planı Nihai Raporu*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000c). *Doğu Anadolu Projesi Ana Planı Yönetici Özeti*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2013). *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)*. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2019). *On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara.
- Dzisi, S. (2008). Women Entrepreneurs In Small and Medium Enterprises (smes) In Ghana, Faculty Of Business and Enterprise, Swinburne University Of Technology Doctorate Thesis, Victoria, Australia, S.72
- Ecevit, Y. (1993). *Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi. Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü*. Ankara.
- Ede, F.O., Panigrahi, B. And Calcich, S.E. (1998). African American Students' Attitudes Toward Entrepreneurship Education, *Journal of Education for Business*, 73 (5), S.291-296.
- Erdun, Ş. (2011). *Kadın Girişimcilerin Alma Eğilimi ve Kendine Güven Özellikleri Üzerine Bir Çalışma: Zonguldak Örneği*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkan, B. (1999). Türkiye'de Nedenleri ve Boyutlarıyla Bölgesel Düalizm. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, S.119-136.
- Erol, M. (2002). *Sanayileşme ve Ekonomik Gelişmenin Sosyolojisi*. Nobel Yayınları.
- Ersarı, P. (2015). *Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Ersungur, Ş.M. ve Topcuoğlu, A. (2014). Kalkınma Planlarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkisi Üzerine Bir Analiz. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (2), S.299-319.
- Fry F,L. (1993). *Entrepreneurship: A Planning Approach*. Minneapolis, West Publishing Co. S.30
- GAP (2002). *Bölge Kalkınma Planı Ana Rapor*.
- Gökşen, F., Altan, O.Ö., Alınçık, A. ve Deniz, C. (2015). *Kadınların Girişimciliği ve İşgücü Piyasalarına Erişimi ile İlgili Kamu Programlarının Bir Analizi*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Dünya Bankası.

- Gönüllü, M. ve İçli, G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve Ev İlişkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1).
- Göymen, K. (2004). *Türkiye'de Bölge Kavramı ve Politikaların Gelişimi*, AB ve Türkiye'de Bölgesel Yönetişim Uluslararası Konferansı, İstanbul.
- Gurel, E., Altınay, L. And Daniele, R. (2010). Tourism Students' Entrepreneurial Intentions, *Annals of Tourism Research*, 37 (3), S.646-669.
- Güleç, S. (2011). *Kadın Girişimciliği – Karaman Örneği*, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gültekin, N ve Sönmez, M (2017). Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa Örneği. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), S.87-102.
- Günel, A., Marangoz, M., Erboy, N. (2014). *Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi*. Avrasya Ekonomisi Uluslararası Konferansı.
- Gündüz, A.Y. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*. Ankara, Ekin Kitabevi.
- Güneş, S. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.
- Güney, S. (2006). Kadın Girişimciliğine Genel Bakış. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1).
- Güney, S. (2015). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Gürol, MA (2000) Türkiye'de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler (Atılım Üniversitesi Yayınları-2, Ankara)
- Hancı, A. (2004). *Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- hbogm.meb.gov.tr
- Hisrich, R.D. and Peters, M. (2001). *Entrepreneurship*, 5th Ed., Mc Graw-Hill Higher.
- Ildırar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*. Ankara, Nobel Yayınları.
- İbicioğlu H., Özmen İ. ve Taş S. (2009). Liderlik Davranışı ve Toplumsal Norm İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14 (2), S.1-23.
- İktisat Terimleri Sözlüğü (2004). TDK Yayınları.
- İlter, B. (2010). *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği*1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

- İpcioğlu, İ. (2011). *Kadın Girişimcilik, Girişimcilik ve Kobiler: Teori ve Uygulama*. Bursa, Ekin Yayınları.
- İplik, E. (2012). *Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği*. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karaca, A. (2007). *Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri: Cam Tavan Sendromu Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Karagöl, E.T. (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Değerlendirmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 19.
- Kaygın, E. ve Güven, B. (2015). *Girişimcilik*. Siyah İnci Akademi Yayınları, İstanbul.
- Kaygın, E. ve Güven, B. (2015b). *Girişimci Olmayı Belirleyen Faktörler*. İstanbul, Siyah İnci Akademi Yayınları, S.35-48.
- Keleş, R. (2012). *Kentleşme Politikası*. (12. Baskı) Ankara, İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2015). *Kentleşme Politikası*. Ankara, İmge Kitabevi.
- Keskin, S. (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9 (1), S.86-87.
- KOP Eylem Planı (2014). *Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı*. Kalkınma Bakanlığı.
- Korkmaz, S. (2000). Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), S.163-179.
- Koyuncu, E. (2006). *Türkiye’de Kalkınma Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kök, S (2016). *Girişimcilikte Sosyal Değer İnşası: Sosyal Girişimcilik*. Avrasya Ekonomileri Uluslararası Konferansı, S.160-169.
- Kristiansen, S. and Indarti, N. (2004). Entrepreneurial Intention among Indonesian and Norwegian Students. *Journal of Enterprising Culture*, 12 (1), S.55-78.
- Kubar, Y. (2016). Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Kalkınma Göstergeleri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4, S.65-99.
- Kulaksız, Y. (2008). *Türkiye’de Bölgesel Gelişmişlik Farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerinin Çeşitlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kutanis R.Ö. (2003). *Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler*. 11. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi, Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

- Lee, S.M. and Peterson S.J. (2000). Culture, Entrepreneurial Orientation and Global Competitiveness. *Journal of World Business*, 35 (4), S.401-416.
- Marangoz, M. (2008). *Girişimcilik*. Pozitif Matbaacılık. Ankara.
- McClelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. Princeton, N.J., Van Nostrand. S.240-244
- Meriç, E.B. (2018). *Bölgesel Kalkınmaya Yönelik Türkiye’de Kurulan Kalkınma Ajanslarının Bölgeler Arası Yakınsamaya Etkisi*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mesci, Y. (2005). *Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi*, Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği.
- Morçin, S. E. (2013). Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2), S.167-190.
- Mowen, J.C. (1993). *Consumer Behavior*. 3. Ed., Macmillan Publising Company, New York.
- Mutlu, M. (2010). *Mahalli İdarelerin Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkileri: Belediyeler Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Müftüoğlu, T. (1998) *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, KOBİ’ler*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Nakip, M. (2006). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nalbabt, A. (1996). Bölgesel Devlet: Yeni Bir Devlet Biçimi Mi? (Kuramsal Temeller). *Amme İdaresi Dergisi*, 29 (2), S.39-70.
- Narin, M., Marşap, A. ve Gürol, M.A. (2006). Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma. *Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1).
- Olsen, P. (1998). Entrepreneurship: Opportunistic Decision Makers. *Journal Of Small Business Management*, 11 (2), S. 25-31.
- Onay, U.G. (2013). *Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEB Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta. S.17
- Ören, K., Negiz, N. ve Akman, E. (2012). Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26 (2).
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye’de Yapılan Bölge Ayrımları ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. *Coğrafya Bilim Dergisi*, 1 (1), S.3-18.

- Özgüven, A. (1998). *İktisadi Büyüme, İktisadi Kalkınma, Sosyal Kalkınma, Planlama ve Japon Kalkınması*. Filiz Kitabevi Yay, İstanbul.
- Özkara, G. (2012). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikası Aracı Olarak Bölgesel Kalkınma Ajansları*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Öztürk, N. (2001). *Türkiye'de Bölgesel Kalkınma ve Güneydoğu Anadolu Projesi*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Özyılmaz, A.M. (2016). *Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma*. Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paksoy, S. Aydoğdu, M.H. (2010). Bölgesel Kalkınmada Girişimciliğin Geliştirilmesi: GAP-GİDEM Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5 (1).
- Palaz, S. ve Turgut, B. (2009). Kadın Girişimcilerin Kişisel ve İş Yaşamına İlişkin Özellikleri, Motivasyonları ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 4 (1), S.99-115.
- Perktaş, E. (2014). Bölgesel Kalkınma Özelinde Girişimciliğin Ekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7.
- Peşelioğlu, İ. (2007). *Avrupa Birliği Perspektifinde Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulama İmkânları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Reynolds, P.D., Hay, M., Bygrave, W.D., Camp, S.M. ve Autio, E. (2000) *Global Entrepreneurship Monitor 2000 Executive Report*. Babson College, Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership and London Business School.
- Saray, G. (1993). *Türkiye'de Kadın Girişimciliği*. Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli (Ankara)
- Sayın, M. (2006). *Yerel Ekonomik Kalkınma Modeli Olarak GAP-GİDEM Projesi*. TEPAV Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Kitabı Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Avrupa Perspektifi.
- Saylan, G. (1974). *Türkiye'de Kapitalizm Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji*, Todaie.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye' de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*.
- Sinha, T.N. (1996) Human Factors in Entrepreneurship Effectiveness. *The Journal of Entrepreneurship*, 5 (1), S.23-39.
- Sipahi, E. (1997). *Türkiye'de Girişimcilik ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Soysal, A. (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, İİBF Dergisi*, S.71-95.
- Soyşekerci, S. (2001). *Örgütlerde Dahili İç Girişimcilik Kültürü Tasarımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Stormer, F., Kline, T. ve Goldenberg, S.H. (1999). Measuring Entrepreneurship With General Enterprising Tendency Test. Criterion Validity and Reliability. *Human Systems Management*, 18 (1).
- Sümer, E. (2018). *Kadın Girişimcilerin İş ve Yaşam Doyum İlişkisinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, E. (2006). *Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şekerler, H. (2006). *Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Şeşen, H. ve Basım, H.N (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12, S.21-28.
- Tahtalı, F.A. (2018). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşpınar, M. (2017). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamalı Nicel Veri Analizi*. Ankara, Pegem Akademi yay, S.109-111
- Taştekin, A. (2018). Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Stratejileri ve Bölge İdareleri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (1), S.69-83.
- TDK (2004), İktisat Terimler Sözlüğü
- Tekeli, İ. (1972). *Bölge Planlama Üzerine*. İTÜ Yayınları. İstanbul.
- Tekin, A. (2011). Küreselleşen Dünyada Bölgesel Kalkınma Dinamikleri, Kamu Politikaları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, S.37-48.
- Tekin, M. (1999). *Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü: Girişimcilik*. Konya, Damla Ofset Matbaası.
- Tekin, M., (2005). *Girişimcilik*, Konya, Günay Yayıncılık. S.72-79
- Thornton, P.H. (1999). The Sociology of Entrepreneurship *Annual Review of Sociology*, 25.
- TMMOB (2009). *Planlama*. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 45

- Tuna, I. (2012). *Necmettin Erbakan'ın Siyasi Hayatının Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜGİAD (1993). *Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri*. İstanbul, Simge Matbaacılık.
- TÜİK (2017). Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları. Erişim: www.tuik.gov.tr.
- Tütek, H. (1998). *İktisat İşletme ve Finans*. Bilgesel Yayıncılık, Ankara.
- Uyguner M. ve Tuner, H. (1972). *Tecim, Maliye, Sayışmanlık ve Güvence Terimleri Sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Wagner, J. And Sternberg, R. (2004). Start-up Activities, Individual Characteristics, and the Regional Milieu: Lessons for Entrepreneurship Support Policies From German Micro Data. *The Annals of Regional Science*, 38.
- Yaldız, A. ve Çetinkaya, A.Ş. (2015). *Kadın Girişimcilerin İş Tatminine Yönelik Ampirik Bir Çalışma: Mersin ve Konya Karşılaştırması*. Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları.
- Yalman, İ.N. (2014). Kadın Girişimciliğin ve Bölgesel Kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas Yozgat) bölgesinde uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9 (1), S.39-70.
- Yaşar, F. (2017). *Düzce İlinde Girişimcilik Profiline Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Yeşil, S. (2018). *Bitlis’teki Kadın Girişimcilerin Sorunları*. Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Siirt.
- Yetim, N. (2008). *Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği*.
- Yıldız, O. (2014). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Bölgesel Rekabet Gücünün Arttırılmasında Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü: GEKA Örneği*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- ZBK Bölgesel Gelişme Projesi (1997).
- elazig.bel.tr [Erişim Tarihi: 4 Haziran 2019].
- elazig.csb.gov.tr [Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2019].
- www.eximbank.gov.tr [Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2019]
- hbogm.meb.gov.tr [Erişim Tarihi: 16 Temmuz 2019].
- <https://www.gmka.gov.tr/kalkinma-ajansi-nedir-gorevleri-nelerdir>. [Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2019]
- <http://www.insankaynaklari.com/en/ContentBody.asp?BodyID=1283>, *İş’te Kadın Olmak Araştırması*” [Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2019].

<http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/22-urunlerimiz/banka-kredileri/genc-girisimci-destekleri> [Erişim Tarihi: 10 Eylöl 2019].

<http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-1512-teknogirisim-sermayesi-destegi-programi-bigg> [Erişim Tarihi: 15 Eylöl 2019].

<http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-2238-girisimcilik-ve-yenilikcilik-yarismalari-programi> [Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2019].

<http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-1601-yenilik-girisimcilik-alanlarinda-kapasite-artirilmasina-yonelik-dp> [Erişim Tarihi: 28 Eylöl 2019].

www.tobb.org.tr [Erişim Tarihi: 3 Ekim 2019].

www.ab.gov.tr [Erişim Tarihi: 7 Ekim 2019].

www.ailevecalisma.gov.tr [Erişim Tarihi: 22 Ekim 2019].

www.eximbank.gov.tr [Erişim Tarihi: 24 Ekim 2019].

www.iskur.gov.tr [Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019].

www.kagider.org [Erişim Tarihi: 4 Kasım 2019].

www.kobi.org.tr [Erişim Tarihi: 7 Kasım 2019].

www.kosgeb.gov.tr [Erişim Tarihi: 14 Kasım 2019].

[www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girisimcilik/28.03_PR03_00\(9\)_Girisimcilik_Destek_Programi.pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girisimcilik/28.03_PR03_00(9)_Girisimcilik_Destek_Programi.pdf) [Erişim Tarihi: 20 Kasım 2019].

www.siginaksizbirdunya.org [Erişim Tarihi: 22 Kasım 2019].

www.tr.undp.org [Erişim Tarihi: 23 Kasım 2019].

www.ttg.gov.tr [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2019].

www.tusiad.org [Erişim Tarihi: 27 Kasım 2019].

www.workif.com [Erişim Tarihi: 1 Aralık 2019].

www.tdk.gov.tr [Erişim Tarihi: 3 Aralık 2019].

EKLER**EK-1**

BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
BÖLGESEL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ETKİSİ: ELAZIĞ İLİ ÖRNEĞİ

ANKET

Bu anket, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ve Dr. Öğretim Üyesi Onur OĞUZ danışmalığında yürütülen “Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğin Etkisi: Elazığ İli Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışması için oluşturulmuştur. Anketi cevaplarırken göstereceğiniz hassasiyet çalışmamızın geçerliliği ve güvenilirliği için önem arz etmektedir. Katkılarınız için teşekkürler...

Yüksek lisans Öğrencisi

Ayşe Esra PİRİNÇÇİ

1.Katılımcıya ait bilgiler

Yaşınıza, eğitim ve gelir düzeyine uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

a. Yaş	b. Eğitim Düzeyi						
(1) 18-30	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(2) 31-55	Yok	Okuryazar	İlkokul	Lise	Meslek yüksekokul	Üniversite/ Lisans	Yüksek Lisans/Do ktora
(3) 56 ve üzeri							

c. Gelir Düzeyi (Aylık-TL)

(1) 0-2500	(2) 2501-4000	(3) 4001-6000	(4) 6001-7500	(5) 7501 ve üstü
------------	---------------	---------------	---------------	------------------

2. İşletmenize ait tanımlayıcı bilgiler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz

1. Kuruluş Yılı	(1) 2000 yılı ve öncesi	(2)2001-2006	(3)2007-2012	(4)2013-2019
2. İşletmenin Hukuki Yapısı	(1)Şahıs işletmesi	(2)Limitet şirket	(3)Anonim şirket	(4)Diğer
3.Faaliyette bulunduğu sektör	(1) Tarım	(2)Sanayi	(3)Hizmet	(4) Diğer
4. İstihdam edilen personel sayısı	(1)1-10	(2)11-20	(3)21-30	(4) 30'dan fazla

3.Kadın girişimcilerin iş kurarken karşılaştığı sıkıntıları değerlendiriniz.

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
1.İşletmemde sermaye temini bulmakta zorlandım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.Bürokratik işlemlerden dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.İş tecrübemin olmamasından dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.İşletmeye ait uygun yer seçiminde zorlandım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.Kadın olmanın getirdiği zorluklar veya dezavantajlardan dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.İşletmem için kiralara yüksek olmasından dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Evdeki zorluklardan dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.İşletmeye dair tanınmamış olmaktan dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.Hammadde bulmada zorluk yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

4. Şu anda işletmelerde yaşanan sıkıntıları belirtiniz.

	Kesinlikle Evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
1.Çalışma kültürünün yeterli derecede gelişmemesinden dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.Piyasadaki aksaklıklardan dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.Devlet desteğinin yeterli düzeyde olmamasından dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Kadın olmanın getirdiği sorumluluk ve baskının çok fazla olması nedeniyle sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.Bürokratik engellerden dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.Kalifiye eleman bulmada sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.Finansal zorlukların sıkça yaşanmasından dolayı sıkıntı yaşadım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

5. Girişimciliğe başlarken devlet teşviklerinden yararlandınız mı?

(1) evet (2) biraz (3) hayır

6. Elazığ'daki kadın girişimcilerin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkıları değerlendiriniz

	Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır
1.Elazığ'daki istihdam artışına neden olur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.Elazığ'daki üretim seviyesine katkı sağlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.Elazığ'dan başka illere göç olgusunu azaltır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Elazığ'daki girişimcilik seviyesini yükseltir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Haksız rekabeti önler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.Yatırım ortamı genişler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.Kadın girişimci artarsa eleman sıkıntısı giderilmiş olur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.Aileye ek gelir sağlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.Ekonomik özgürlüğü sağlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.Eğitim seviyesinin yükselmesine sebep olur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

7. Teşviklerin girişimciliği artırmadaki rolünü nasıl ifade edersiniz?

(1) vardır (2) yoktur (3) kısmen vardır

8.Elazığ'daki kadın girişimciliği artırmak için sizce devletin ne tür destek vermesi gerekir. Önem derecesine göre belirtiniz

	1.derece	2.derece	3.derece	4.derece	5.derece
1.Daha fazla teşvik verilmelidir					
2.Kadınlara yönelik danışmanlık hizmeti verilmelidir					
3.Kadın girişimcilerin işletmelere ait daha fazla vergi indirimi ve muafiyet yapılmalıdır					
4.Bürokratik engeller azaltılmalıdır					
5.Düşük faizli ve uzun vadeli krediler verilmelidir					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ayşe Esra Pirinççi
Uyruğu : T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi : Elazığ 03.10.1989

Telefon :
Faks :
e-mail : ayseesrapirincci@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Bedrettin Demirel Lisesi, Merkez, Elazığ	2006
Üniversite	: Anadolu Üniversitesi	2012
Yüksek Lisans	: Batman Üniversitesi	2020